

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM-24-118-17

Druk nr 1589
Warszawa, 30 maja 2017 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku.

Na podstawie art. 26 ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych przekazuję Sejmowi

**- Informację o realizacji ustawy
o specjalnych strefach ekonomicznych.
Stan na 31 grudnia 2016 r.**

Jednocześnie uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Rozwoju i Finansów.

Z wyrazami szacunku

(-) Beata Szydło

MINISTERSTWO ROZWOJU

**Informacja o realizacji ustawy
o specjalnych strefach ekonomicznych**

Stan na 31 grudnia 2016 r.

Warszawa,

2017 r.

Spis treści

<i>Synteza</i>	3
<i>Wprowadzenie</i>	4
<i>I. Lokalizacja i obszar specjalnych stref ekonomicznych</i>	5
<i>II. Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych</i>	10
<i>III. Spółki zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi</i>	32
<i>Podsumowanie</i>	68
<i>Mapa specjalnych stref ekonomicznych w Polsce</i>	70

Synteza

Niniejszy dokument został przygotowany w związku z art. 26 *ustawy z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1010), zwanej dalej „ustawą o sse”, który nakłada na Radę Ministrów obowiązek przedstawiania Sejmowi informacji o realizacji ustawy o sse wraz ze sprawozdaniem z wykonania budżetu.

Dokument ten zawiera informacje dotyczące funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych według stanu na dzień 31 grudnia 2016 r. i obejmuje, tak jak w raportach za poprzednie lata, następujące zagadnienia:

- lokalizację i stopień zagospodarowania każdej ze stref,
- efekty funkcjonowania stref z uwzględnieniem liczby udzielonych zezwoleń, utworzonych miejsc pracy, wartości i struktury branżowej zrealizowanych inwestycji oraz krajów pochodzenia kapitału,
- działalność spółek zarządzających strefami.

W 2016 r. łączny obszar stref wzrósł o 1 625,7 ha, tj. do poziomu 21 462,6 ha. Średni stopień jego zagospodarowania wyniósł 59,6%.

Na koniec 2016 r. przedsiębiorcy posiadali 2 263 ważne zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie stref.

W 2016 r. skumulowana wartość zainwestowanego kapitału wyniosła blisko 112,3 mld zł, co oznacza jej wzrost o ponad 570 mln zł (tj. o 0,5%) w stosunku do roku poprzedniego. Na koniec grudnia 2016 r. inwestorzy zatrudniali łącznie ponad 332 tys. pracowników. W stosunku do 2015 r. ich liczba zwiększyła się o 20,1 tys., tj. o 6,4%. Wzrost ten był wyższy niż w roku poprzednim o 0,8 pkt proc.

Zainwestowany w strefach kapitał – podobnie jak w roku 2015 – w blisko 72% pochodził z sześciu krajów, tj.: Niemiec, Polski, Holandii, USA, Belgii i Włoch. Struktura branżowa inwestycji nie uległa istotnym zmianom. Największy udział w skumulowanej wartości inwestycji miały firmy z branży motoryzacyjnej (24,1%). Kolejne miejsca zajęli producenci wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (10,6%) oraz wyrobów metalowych (8,0%).

Największa koncentracja branżowa charakteryzowała strefy legnicką, wałbrzyską i katowicką. W 2016 r. na branżę wiodącą przypadło w tych strefach odpowiednio: 59,6%, 45,7% i 45,5% wartości inwestycji. W strefach suwalskiej i warmińsko-mazurskiej udział branży dominującej ukształtował się na podobnym poziomie i przekroczył 39% zainwestowanego kapitału. W strefach: legnickiej, wałbrzyskiej i katowickiej dominującą branżą jest motoryzacja. W strefie suwalskiej największy udział miała produkcja wyrobów z drewna, w warmińsko-mazurskiej – wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych.

W 2016 r. spółki zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi przeznaczyły na ich promocję 5,67 mln zł. Z kolei na budowę infrastruktury na obszarze stref wydano 305,4 mln zł, w tym nakłady spółek zarządzających stanowiły 38,6%. Pozostała część wydatków finansowana była przez gminy, gestorów mediów oraz Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Wprowadzenie

Specjalna strefa ekonomiczna to wyodrębniona administracyjnie część terytorium Polski, gdzie przedsiębiorcy realizujący nowe inwestycje mogą korzystać z pomocy regionalnej w formie zwolnienia dochodu uzyskanego z działalności określonej w zezwoleniu od podatku dochodowego.

W Polsce istnieje 14 specjalnych stref ekonomicznych, tj.: kamiennogórska, katowicka, kostrzyńsko-słubicka, krakowska, legnicka, łódzka, mielecka, pomorska, śląska, starachowicka, suwalska, tarnobrzewska, wałbrzyska oraz warmińsko-mazurska.

Według obowiązujących przepisów strefy będą funkcjonowały do końca 2026 r.

Zasady korzystania z pomocy publicznej przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia wydane do końca 2000 r. zostały wynegocjowane z Komisją Europejską i określa je ustawa z dnia 2 października 2003 r. *o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw* (Dz. U. poz. 1840, z późn. zm.).

Przedsiębiorcy posiadający zezwolenia udzielone po 1 stycznia 2001 r. korzystają z pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych na zasadach całkowicie zgodnych z prawem UE obowiązującym w dniu wydania zezwolenia.

Specjalne strefy ekonomiczne objęte są programem pomocowym o numerze SA.40523(2015/X) do końca 2020 r. Na program składają się akty prawne regulujące zasady udzielania pomocy w strefach, a więc ustawa o sse, rozporządzenie Rady Ministrów wydawane na podstawie art. 4 ust. 4 tej ustawy, a także 14 rozporządzeń ministra właściwego do spraw gospodarki (odrębnych dla każdej ze stref) wydanych w oparciu o art. 17 ust. 1a ww. ustawy.

W 2016 r. ustawa o sse została nowelizowana trzema ustawami:

- *ustawą z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1020, z późn. zm.) – zgodnie z nowelizacją, spółki zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi zostały zaliczone do zamawiających, którzy nie stosują ustawy prawo zamówień publicznych do zamówień mniejszych niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 tej ustawy (tzw. progi unijne). Celem przepisów jest ułatwienie procesów inwestycyjnych w zakresie budowy infrastruktury strefowej;
- *ustawą z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych* (Dz. U. poz. 1206 i 1948) – rozszerzono katalog przypadków, w których możliwe jest objęcie strefą tzw. gruntów prywatnych poprzez dodanie działalności w zakresie budownictwa okrętowego lub przemysłów komplementarnych;
- *ustawą z dnia 16 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o zasadach zarządzania mieniem państwowym* (Dz. U. poz. 2260) – wprowadzone zmiany są konsekwencją rozwiązań przyjętych w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (powierzenia wykonywania praw z akcji Skarbu Państwa Prezesowi Rady Ministrów) oraz usunięcia działu Skarb Państwa z ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej.

I. Lokalizacja i obszar specjalnych stref ekonomicznych

Zgodnie z art. 5 ust. 1 ustawy o sse statusem strefy mogą być obejmowane grunty stanowiące własność zarządzającego, Skarbu Państwa, jednoosobowej spółki Skarbu Państwa, jednostki samorządu terytorialnego i związku komunalnego albo będące w użytkowaniu wieczystym zarządzającego lub jednoosobowej spółki Skarbu Państwa, czyli tzw. grunty publiczne. Kryteria włączania do stref takich gruntów określa *Koncepcja rozwoju specjalnych stref ekonomicznych*, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 27 stycznia 2009 r.

Strefą można obejmować także grunty stanowiące własność lub użytkowanie wieczyste innych podmiotów, tzw. grunty prywatne, pod warunkiem, że jest spełnione przynajmniej jedno z kryteriów określonych w *rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie niektórych gruntów specjalną strefą ekonomiczną* (Dz. U. z 2015 r. poz. 1473).

Na dzień 31 grudnia 2016 r. specjalne strefy ekonomiczne obejmowały tereny zlokalizowane w 179 miastach i 287 gminach, o łącznej powierzchni 21 462,6 ha.

W stosunku do roku 2015 powierzchnia stref wzrosła o 1 625,73 ha, w wyniku włączenia 2 141,15 ha i wyłączenia 516,25 ha oraz korekty obszaru zwiększającej powierzchnie stref o 0,83 ha, dokonanej w związku z nowymi pomiarami geodezyjnymi.

W 2016 r. zmianie uległy granice 12 specjalnych stref ekonomicznych, przy czym granice strefy wałbrzyskiej zmieniane były trzykrotnie.

Wśród terenów włączonych w 2016 r. grunty prywatne stanowiły blisko 26,6%. Na obszarze o powierzchni 565,1 ha ma być zrealizowanych 41 projektów inwestycyjnych, w tym 28 spełniających kryterium stopy bezrobocia, 12 – kryterium innowacyjności. Prawie 4,3 ha zostało włączonych na rzecz pełnej realizacji 6 rozpoczętych już na terenie strefy inwestycji (zgodnie z tzw. kryterium niezbędności obszaru).

Pozostałe tereny, które w 2016 r. uzyskały status specjalnej strefy ekonomicznej, tj. 1 571,75 ha, stanowiły grunty publiczne.

W 2016 r. w największym stopniu zwiększony został obszar strefy warmińsko-mazurskiej, krakowskiej oraz wałbrzyskiej, tj. odpowiednio o 31,5%, 22,5% i 21,7%. Powierzchnia dwóch stref, tj. kamiennogórskiej i suwalskiej, nie uległa zmianie, zaś jednej – legnickiej zmniejszyła się w stosunku do 2015 r. o blisko 24%.

Lokalizację i wielkość specjalnych stref ekonomicznych przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Lokalizacja i obszar specjalnych stref ekonomicznych

Lp.	Strefa województwo	Obszar strefy (w ha)		Lokalizacja strefy Stan na 31.12.2016 r.*)
		Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2016 r.	
1	Kamiennogórska dolnośląskie, wielkopolskie	373,8344	373,8344	<u>miasta</u> : Jawor, Jelenia Góra, Kamienna Góra, Lubań, Ostrów Wielkopolski, Piechowice, Zgorzelec <u>gminy</u> : Bolków, Gryfów Śląski, Janowice Wielkie, Kamienna Góra, Lubań, Lubawka, Mirsk, Nowogrodzic, Prusice, Żmigród
2	Katowicka śląskie, małopolskie, opolskie	2 347,3429	2 614,3965	<u>miasta</u> : Bielsko-Biała, Bieruń, Bytom, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Katowice, Kędzierzyn-Koźle, Knurów, Lubliniec, Myszków, Orzesze, Piekary Śląskie, Racibórz, Rybnik, Siemianowice Śląskie, Sławków, Sosnowiec, Świętochłowice, Tychy, Wodzisław Śląski , Zabrze, Zawiercie, Żory <u>gminy</u> : Czechowice-Dziedzice, Czerwionka-Leszczyny, Głucholazy, Godów, Gogolin, Kietrz, Koniecpol, Krapkowice, Krzepice , Lędziny , Miedźna, Myślenice, Ogrodzieniec , Olesno, Pawłowice, Radziechowy-Wieprz, Rajcza, Rudziniec, Siewierz, Strzelce Opolskie, Ujazd, Węgierska Górk , Woźniki
3	Kostrzyńsko-Słubicka lubuskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie	1 868,0492	1 936,9046	<u>miasta</u> : Białogard, Gniezno, Gorzów Wielkopolski, Gubin, Kostrzyn nad Odrą, Nowa Sól, Poznań, Szczecin, Wągrowiec, Zielona Góra, Żary <u>gminy</u> : Barlinek, Buk, Bytom Odrzański, Chodzież, Czerwieńsk, Dębno, Dobiegniew, Drezdenko, Golczewo , Goleniów, Gryfino, Gubin, Kamień Pomorski, Kargowa, Karlino, Kłodawa , Koźuchów, Krosno Odrzańskie, Krzyszcz , Kwilcz, Lubsko, Łobez, Międzyrzecz, Nowogard, Nowy Tomyśl, Pełczyce, Przemęt, Rzepin, Sieraków , Skwierzyna, Słubice, Stęszew, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Swarzędz, Śmigiel, Wronki
4	Krakowska małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie	707,7833	866,7958	<u>miasta</u> : Bochnia, Bukowno, Kraków, Krosno, Limanowa, Nowy Sącz, Nowy Targ , Oświęcim, Sucha Beskidzka, Tarnów <u>gminy</u> : Andrychów, Bochnia, Boguchwała, Chelmek, Chrzanów, Czorsztyn, Dąbrowa Tarnowska, Dobczyce, Gdów, Jędrzejów , Kluce , Niepołomice, Nowa Sarzyna, Skawina, Słomniki, Trzebinia, Tuchów , Wolbrom, Zabierzów, Zakliczyn , Zator
5	Legnicka dolnośląskie, lubuskie	1 763,7713	1 341,1473	<u>miasta</u> : Chojnów, Głogów, Legnica, Lubin, Zgorzelec, Złotoryja <u>gminy</u> : Chojnów, Gromadka, Iłowa, Kostomłoty, Legnickie Pole, Miękinia, Miłkowice, Polkowice, Prochowice, Przemków, Środa Śląska
6	Łódzka łódzkie, wielkopolskie, mazowieckie	1 339,1727	1 416,8445	<u>miasta</u> : Bełchatów, Kalisz, Koło, Konstantynów Łódzki, Kutno, Łęczyca, Łowicz, Łódź, Ozorków, Piotrków Trybunalski, Płock, Pruszków, Raciąż, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice, Sochaczew, Tomaszów Mazowiecki, Turek, Warszawa, Zduńska Wola, Zgierz, Żyrardów <u>gminy</u> : Aleksandrów Łódzki, Brójce, Kleszczów, Koluszki, Krośniewice , Ksawerów, Nowe Skalmierzyce, Opoczno, Ostrzeszów, Paradyż, Przykona, Sławno, Stryków, Tomaszów Mazowiecki, Ujazd, Widawa, Wieluń, Wola Krzysztoporska, Wolbórz, Wróblew, Żelów, Zgierz, Żychlin

Lp.	Strefa województwo	Obszar strefy (w ha)		Lokalizacja strefy Stan na 31.12.2016 r.*)
		Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2016 r.	
7	Mielecka podkarpackie, małopolskie, lubelskie, zachodniopomorskie, śląskie	1 495,6519	1 643,1187	<u>miasta</u> : Chełm, Częstochowa, Dębica, Gorlice, Jarosław, Krasnystaw , Kraśnik, Krosno, Leżajsk, Lubaczów, Lubartów, Lublin, Łañcut, Mielec, Międzyrzec Podlaski, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość <u>gminy</u> : Brzozów , Dębica, Głogów Małopolski, Jedlicze , Kolbuszowa, Leżajsk, Łañcut , Ostrów, Radymno, Rejowiec Fabryczny, Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Strzyżów , Trzebownisko, Zagórz
8	Pomorska pomorskie, kujawsko- pomorskie, lubelskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie	2 039,9903	2 246,2929	<u>miasta</u> : Biała Podlaska , Brodnica, Bydgoszcz, Czarnków, Gdańsk, Gdynia, Grudziądz, Inowrocław, Kwidzyn, Lipno , Łeba, Malbork, Piła, Rypin, Stargard, Starogard Gdański, Tczew, Toruń, Włocławek <u>gminy</u> : Barcin, Chojnice, Czarna Woda, Czarnków , Człuchów, Gniewino, Grudziądz , Janikowo, Kowalewo Pomorskie, Krokowa, Liniewo, Lipno, Łysomice, Nakło nad Notecią , Pakość , Police , Solec Kujawski , Sztum, Świecie, Tczew, Wąbrzeźno
9	Słupska pomorskie, zachodniopomorskie	899,3694	910,1585	<u>miasta</u> : Darłowo, Koszalin, Lębork, Słupsk, Szczecinek, Ustka, Wałcz <u>gminy</u> : Biesiekierz, Czarne, Debrzno, Kalisz Pomorski, Karlino, Polanów, Słupsk, Tychowo
10	Starachowicka świętokrzyskie, mazowieckie, opolskie, łódzkie, lubelskie	644,4646	664,1551	<u>miasta</u> : Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Puławy, Skarżysko-Kamienna, Starachowice <u>gminy</u> : Bliżyn , Iłża, Końskie, Mniszków, Morawica, Piekoszów, Połaniec, Puławy , Sędziszów, Stąporków, Suchedniów, Szydłowiec, Tułowice
11	Suwalska podlaskie, warmińsko- mazurskie, mazowieckie	635,0653	635,0653	<u>miasta</u> : Białystok, Bielsk Podlaski, Elk, Grajewo, Hajnówka, Łomża, Olecko, Ostrów Mazowiecka, Sejny, Suwałki <u>gminy</u> : Czyżew, Gołdap, Małkinia Górna, Narewka, Nowogród, Siemiatycze, Suwałki, Szczuczyn, Zabłudów
12	Tarnobrzaska podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, podlaskie	1 743,3045	1 868,2066	<u>miasta</u> : Jasło, Kraśnik, Łuków, Pionki, Przemyśl, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski <u>gminy</u> : Baranów Sandomierski, Białobrzegi , Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jedlicze, Kobierzyce, Łapy, Łuków, Mińsk Mazowiecki, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Opatów, Orły, Ożarów Mazowiecki, Pilawa, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Rudnik nad Sanem, Ryki, Rymanów, Siedlce, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczępy, Węgrów, Wierzbica , Wyszaków
13	Wałbrzyska dolnośląskie, opolskie, wielkopolskie, lubuskie	2 921,6993	3 554,9560	<u>miasta</u> : Bielawa, Bolesławiec, Dzierżoniów, Grodków, Jawor , Kalisz, Kłodzko, Kudowa-Zdrój, Leszno, Nowa Ruda, Oleśnica, Oława, Opole, Świdnica, Świebodzice, Wałbrzych, Wrocław <u>gminy</u> : Bolków , Brzeg Dolny, Bystrzyca Kłodzka, Dąbrowa, Długołęka, Dobromierz , Góra, Jarocin, Jelcz-Laskowice, Kluczbork, Kłodzko, Kobierzyce, Kościan, Krotoszyn, Książ Wielkopolski, Lewin Brzeski, Męcinka , Namysłów, Niemodlin, Nowa Ruda, Nysa, Oława, Otmuchów, Pleszew , Praszka, Prudnik, Rawicz, Skarbimierz, Strzegom, Strzelin, Syców, Szprotawa, Śrem, Świdnica, Świebodzin, Twardogóra, Wądroże Wielkie , Wiązów, Wołów, Września, Ząbkowice Śląskie, Żarów

Lp.	Strefa województwo	Obszar strefy (w ha)		Lokalizacja strefy Stan na 31.12.2016 r.*)
		Stan na 31.12.2015 r.	Stan na 31.12.2016 r.	
14	Warmińsko-Mazurska warmińsko-mazurskie, mazowieckie	1 057,3826	1 390,7303	miasta: Bartoszyce, Braniewo , Ciechanów, Działdowo , Elbląg, Iława, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Mława, Mrągowo, Nowe Miasto Lubawskie, Olsztyn, Ostrołęka, Ostróda, Płońsk gminy: Barczewo, Bartoszyce, Biskupiec, Ciechanów, Dobre Miasto, Działdowo , Iława , Iłowo-Osada, Kurzętnik, Morąg, Nidzica, Olecko, Olsztynek, Orneta , Orzysz, Ostróda , Pasłęk, Piecki, Pisz, Pomiechówek, Stawiguda , Szczytno, Węgorzewo , Wielbark, Zakroczym, Zalewo , Żuromin
Razem		19 836,8817	21 462,6065	X

*) Pogrubioną czcionką wyróżniono miasta i gminy, których tereny włączono do strefy w 2016 r.

Zagospodarowanie obszaru stref

Stopień zagospodarowania obszaru stref przedstawia tabela 2. Do gruntów zagospodarowanych została zaliczona powierzchnia zajęta przez przedsiębiorców posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy oraz przez przedsiębiorców działających bez zezwolenia (gdyż je wcześniej utracili lub nie mogli go uzyskać z uwagi na przedmiot działalności), a także grunty zajęte pod infrastrukturę.

Tabela 2. Zagospodarowanie obszaru stref wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Lp.	Strefa	Obszar strefy (w ha)	Grunty zagospodarowane (w ha)	Grunty niezagospodarowane (w ha)	Stopień zagospodarowania gruntów (w %)
1	Kamiennogórska	373,8344	231,2808	142,5536	61,87
2	Katowicka	2 614,3965	1 617,7392	996,6573	61,88
3	Kostrzyńsko-Słubicka	1 936,9046	1 086,8414	850,0632	56,11
4	Krakowska	866,7958	601,9648	264,8310	69,45
5	Legnicka	1 341,1473	347,3681	993,7792	25,90
6	Łódzka	1 416,8445	1 050,8309	366,0136	74,17
7	Mielecka	1 643,1187	1 148,6667	494,4520	69,91
8	Pomorska	2 246,2929	1 495,3803	750,9126	66,57
9	Słupska	910,1585	310,1265	600,0320	34,07
10	Starachowicka	664,1551	404,7406	259,4145	60,94
11	Suwalska	635,0653	390,9130	244,1523	61,55
12	Tarnobrzeska	1 868,2066	1 323,2192	544,9874	70,83
13	Wałbrzyska	3 554,9560	1 838,8360	1 716,1200	51,73
14	Warmińsko-Mazurska	1 390,7303	945,5358	445,1945	67,99
Razem		21 462,6065	12 793,4433	8 669,1632	59,61

Na koniec 2016 r. łączny obszar specjalnych stref ekonomicznych był zagospodarowany prawie w 60%. Największym stopniem zagospodarowania terenów charakteryzowały się strefy łódzka (74,17%) i tarnobrzeska (70,83%), zaś najmniejszym – legnicka (25,90%).

Na stopień zagospodarowania obszarów stref ma wpływ nie tylko powierzchnia terenów sprzedanych przedsiębiorcom pod inwestycje, ale także powierzchnia gruntów włączonych i wyłączonych w danym roku. Tereny wyłączone ze stref mogły być w poprzednich latach zaliczane do terenów zagospodarowanych. Przyczyną ich wyłączenia może być na przykład utrata zezwolenia przez inwestora lub też zajęcie terenu pod infrastrukturę. Oznacza to, że stopień zagospodarowania stref nie jest informacją pozwalającą w prosty sposób ocenić rozwój danej strefy w czasie, a jedynie obrazuje stosunek powierzchni zagospodarowanej do całej powierzchni strefy na koniec analizowanego okresu.

II. Efekty funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych

Prezentowane poniżej informacje opracowano na podstawie sprawozdań kwartalnych przekazywanych ministrowi właściwemu do spraw gospodarki przez spółki zarządzające strefami. Sprawozdania te odnoszą się do przedsiębiorców posiadających ważne zezwolenia na działalność w strefie. Pozostali, którzy nie posiadają zezwoleń, nie są objęci sprawozdawczością, gdyż nie ma podstaw prawnych do nałożenia na nich takiego obowiązku. W związku z tym dane o liczbie istniejących miejsc pracy oraz wartości poniesionych inwestycji są zaniżone w stosunku do wielkości faktycznych.

Efekty ekonomiczne poszczególnych stref w dużym stopniu są zdeterminowane położeniem geograficznym obszarów i związanym z tym poziomem rozwoju infrastruktury społeczno-gospodarczej oraz dostępnością wykwalifikowanej kadry. Strefy, które należą do wiodących pod względem liczby udzielonych zezwoleń, wartości inwestycji i liczby utworzonych miejsc pracy, są zlokalizowane w części zachodniej, południowej i centralnej Polski.

Liczba udzielonych zezwoleń

W roku 2016 wydanych zostało 257 zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych, co stanowiło 11% ogółu ważnych zezwoleń. W porównaniu z 2015 r. liczba udzielonych zezwoleń była wyższa o 18%.

W 2016 r. najwięcej zezwoleń uzyskali przedsiębiorcy w strefach: mieleckiej (40), wałbrzyskiej (36), krakowskiej (28) i katowickiej (27). Na wymienione strefy przypadło prawie 51% zezwoleń wydanych w 2016 r.

Spadek łącznej liczby zezwoleń odnotowano w strefie katowickiej i suwalskiej. Był on konsekwencją upływu terminu ważności aż 94 zezwoleń na prowadzenie działalności w tych strefach.

W 2016 r., tak jak w latach poprzednich, najwięcej zezwoleń należało do przedsiębiorców w strefie wałbrzyskiej (313) i w katowickiej (280), a następnie w mieleckiej (228), łódzkiej (220) i tarnobrzyskiej (205). Na podmioty prowadzące działalność na terenie wspomnianych pięciu stref przypadło blisko 55% wszystkich zezwoleń ważnych na koniec 2016 r.

Całkowita liczba zezwoleń wydanych od początku funkcjonowania stref do końca 2016 r. wyniosła 3 687, z tego 1 424 zostało wyłączonych z obrotu prawnego w związku z cofnięciem, wygaszeniem, unieważnieniem bądź uchyleniem.

Cofnięcie zezwolenia może nastąpić z urzędu w sytuacji niezrealizowania przez przedsiębiorcę określonych w nim warunków. Ponadto, zgodnie z nowelizacją ustawy o sse z 2014 r., zezwolenie może być cofnięte na wniosek samego przedsiębiorcy. Od początku funkcjonowania stref do końca 2016 r. cofniętych zostało 746 zezwoleń, tj. 20,2% ogółu wydanych, zaś w samym 2016 r. – 35 zezwoleń.

Wygaszenie zezwolenia następuje na wniosek przedsiębiorcy lub z mocy prawa w przypadku utraty przez dany podmiot statusu przedsiębiorcy, tj. z dniem wykreślenia spółki z Krajowego Rejestru Przedsiębiorców (z zastrzeżeniem, że nie została ona uprzednio przejęta przez inny podmiot), zaś w przypadku osoby fizycznej - z dniem wykreślenia z Centralnej Ewidencji

i Informacji Działalności Gospodarczej (pod warunkiem, że wykreślenie z ewidencji nie jest skutkiem przekształcenia formy działalności w spółkę kapitałową w oparciu o przepisy art. 584¹ Kodeksu spółek handlowych i zezwolenie nie przeszło na spółkę powstałą z przekształcenia). Ponadto zezwolenie wygasa wraz z upływem terminu, na jaki zostało udzielone. Do końca 2016 r. wygasło 669 zezwoleń, co stanowi 18,1% ogólnej liczby zezwoleń wydanych od początku istnienia stref. W samym 2016 r. wygaszenia dotyczyły 131 zezwoleń, w tym 37 na wniosek przedsiębiorców, zaś 94 wygasło w związku z upływem terminu ich ważności.

Unieważnienie zezwolenia ma miejsce w przypadku zaistnienia jednej z przesłanek wskazanych w art. 156 Kodeksu postępowania administracyjnego, na przykład naruszenia przepisów o właściwości, wydania decyzji bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa. Od początku funkcjonowania stref minister właściwy do spraw gospodarki unieważnił 7 zezwoleń, ostatnie w 2016 r.

Uchylenie zezwolenia następuje w sytuacji wystąpienia przesłanki określonej w art. 145 § 1, art. 145a lub w art. 145b Kodeksu postępowania administracyjnego, na przykład ujawnienia istotnych dla sprawy nowych okoliczności faktycznych lub nowych dowodów istniejących w dniu wydania decyzji, które nie były znane organowi wydającemu decyzję, bądź też wydania decyzji w wyniku przestępstwa. Minister właściwy do spraw gospodarki dotychczas uchylił tylko 2 zezwolenia, w tym jedno w 2016 r. Podstawą tych decyzji była pierwsza z wyżej przytoczonych okoliczności.

Część przedsiębiorców, którzy utracili zezwolenia nadal działa na obszarze stref. Tereny przez nich zajmowane są wyłączane w ramach rozporządzeń zmieniających granice stref. Proces tych wyłączeń z reguły zamyka się w okresie półtora roku od daty utraty zezwolenia.

Liczbę ważnych zezwoleń w latach 2014–2016 przedstawia tabela 3. W kolumnie „narastająco” podano zezwolenia wydane od początku istnienia stref i ważne na koniec danego roku.

Tabela 3. Liczba ważnych zezwoleń

Lp.	Strefa	31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016 r.	
		narastająco	wydane w 2014 r.	narastająco	wydane w 2015 r.	narastająco	wydane w 2016 r.
1	Kamiennogórska	61	7	62	3	62	3
2	Katowicka	302	58	330	31	280	27
3	Kostrzyńsko-Słubicka	164	34	174	19	182	13
4	Krakowska	140	44	154	18	171	28
5	Legnicka	81	19	84	5	90	8
6	Łódzka	200	36	206	13	220	16
7	Mielecka	207	42	199	32	228	40
8	Pomorska	139	36	150	15	162	16
9	Słupska	75	20	80	8	88	10
10	Starachowicka	76	5	77	5	78	3

Lp.	Strefa	31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016 r.	
		narastająco	wydane w 2014 r.	narastająco	wydane w 2015 r.	narastająco	wydane w 2016 r.
11	Suwalska	81	16	89	8	79	19
12	Tarnobrzeska	184	39	193	20	205	24
13	Wałbrzyska	261	64	284	27	313	36
14	Warmińsko-Mazurska	85	16	95	14	105	14
Razem		2 056	436	2 177	218	2 263	257

Nakłady inwestycyjne

Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą na podstawie zezwoleń, które były ważne na dzień 31 grudnia 2016 r., ponieśli od początku istnienia stref nakłady inwestycyjne w wysokości prawie 112,3 mld zł. W stosunku do roku 2015 inwestycje wzrosły o prawie 0,6 mld zł, tj. o 0,5%. Tempo ich wzrostu spadło w porównaniu z relacją z lat 2015/2014.

Poniższa tabela przedstawia skumulowaną wartość zainwestowanego kapitału w latach 2014–2016 przez podmioty posiadające ważne zezwolenia na koniec danego roku.

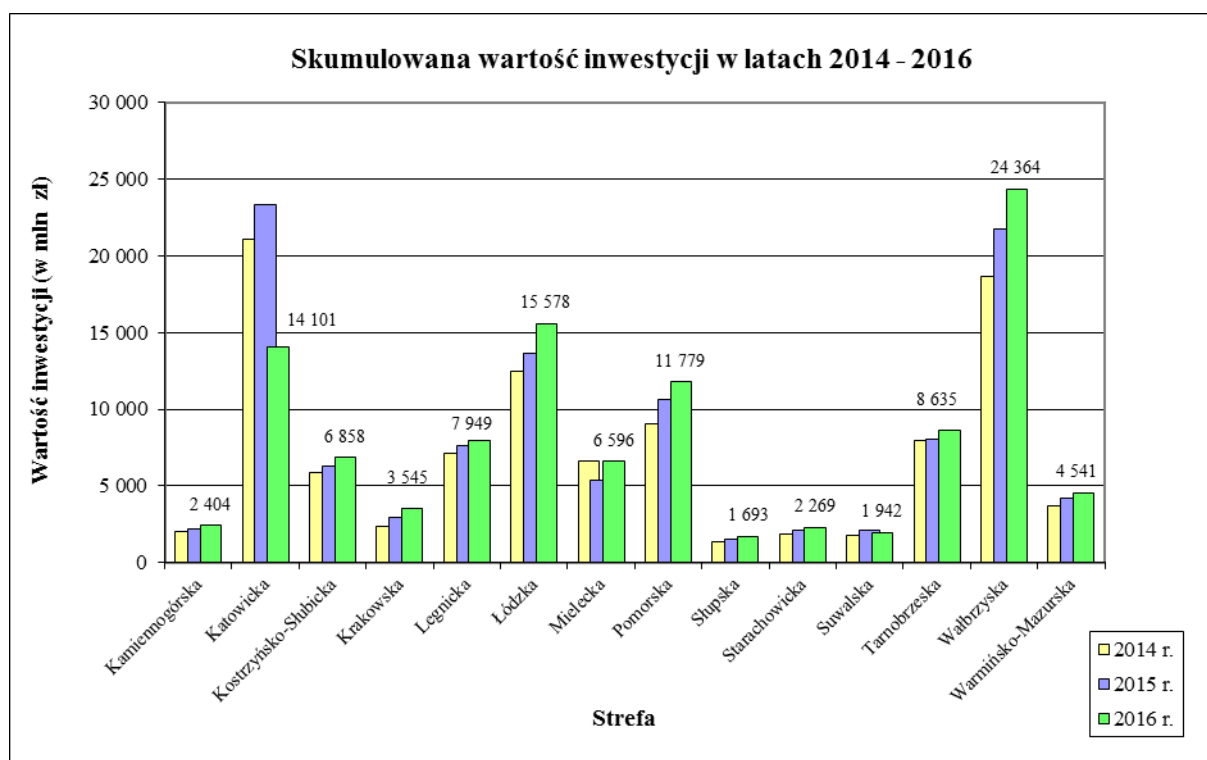
Tabela 4. Poniesione nakłady inwestycyjne (narastająco na koniec roku) w mln zł

Lp.	Strefa	2014 r.	2015 r.	2016 r.	Udział w łącznych nakładach w 2016 r. (w %)	Dynamika (rok poprzedni = 100)	
						2015/2014	2016/2015
1	Kamiennogórska	2 039,3	2 179,4	2 403,9	2,14	106,9	110,3
2	Katowicka	21 097,1	23 317,4	14 101,1	12,56	110,5	60,5
3	Kostrzyńsko-Słubicka	5 860,3	6 325,1	6 858,4	6,11	107,9	108,4
4	Krakowska	2 362,1	2 942,0	3 544,7	3,16	124,6	120,5
5	Legnicka	7 134,3	7 596,9	7 949,0	7,08	106,5	104,6
6	Łódzka	12 467,9	13 623,2	15 577,7	13,88	109,3	114,3
7	Mielecka	6 652,8	5 327,1	6 596,0	5,88	80,1	123,8
8	Pomorska	9 064,7	10 625,8	11 778,8	10,49	117,2	110,9
9	Słupska	1 383,6	1 492,1	1 693,0	1,51	107,8	113,5
10	Starachowicka	1 886,9	2 134,3	2 268,7	2,02	113,1	106,3
11	Suwalska	1 745,2	2 079,1	1 941,7	1,73	119,1	93,4
12	Tarnobrzeska	7 952,4	8 081,6	8 635,3	7,69	101,6	106,9
13	Wałbrzyska	18 619,1	21 738,0	24 364,1	21,70	116,8	112,1
14	Warmińsko-Mazurska	3 687,6	4 220,9	4 540,8	4,05	114,5	107,6
Razem		101 953,3	111 682,9	112 253,2	100,0	109,5	100,5

W 2016 r. największy udział w skumulowanej wartości inwestycji miały strefy: wałbrzyska – 21,7%, łódzka – 13,88% i katowicka – 12,56%, natomiast najmniejszy – na poziomie 1,51% – strefa słupska.

Z kolei najwyższą dynamikę inwestycji w 2016 r. odnotowano w strefie mieleckiej, w której nakłady inwestycyjne zwiększyły się w stosunku do 2015 r. o 23,8%. Relatywnie wysokim wzrostem inwestycji charakteryzowała się również strefa krakowska, w której przekroczył on 20%.

Spadek skumulowanej wartości inwestycji nastąpił w dwóch strefach: katowickiej i suwalskiej. Jest on konsekwencją upływu w 2016 r. terminu ważności aż 94 zezwoleń na prowadzenie działalności w tych strefach. Przedsiębiorcy, którym wygasły zezwolenia na koniec 2015 r. wykazywali poniesienie nakładów inwestycyjnych na poziomie blisko 12,7 mld zł. Wśród nich byli m.in.: General Motors Manufacturing Poland (wygasły 2 zezwolenia), FCA Powertrain Poland i NGK Ceramics Polska w strefie katowickiej oraz AQUAEL (2 zezwolenia) i PORTA KMI POLAND w strefie suwalskiej.

W wartościach bezwzględnych największy wzrost inwestycji w porównaniu z 2015 r. wystąpił w strefie wałbrzyskiej – o ponad 2,6 mld zł, przede wszystkim za sprawą spółek Volkswagen Poznań, Bombardier Transportation Polska i Mando Corporation Poland.

Pod względem wysokości nakładów inwestycyjnych w 2016 r. wyróżniały się strefy: łódzka, mielecka i pomorska. Nakłady te wyniosły odpowiednio 1,95 mld zł, 1,27 mld zł i 1,15 mld zł. W pierwszej z wymienionych stref największe wydatki poniosły takie spółki jak: UMA Investments i Ceramika Tubądzin III, w strefie mieleckiej – Ball Packaging Europe Lublin i Kronospan Mielec, a w strefie pomorskiej – Mondi Świecie, SPX Flow Technology Poland i MrGarden.

Miejsca pracy

Inwestorzy działający na terenie stref na koniec 2016 r. zatrudniali ponad 332 tys. osób, z czego 68% stanowiły nowe miejsca pracy, tj. utworzone przez przedsiębiorców w wyniku realizacji nowych inwestycji po dniu uzyskania zezwolenia.

W 2016 r. zatrudnienie ogółem w przedsiębiorstwach posiadających zezwolenia na działalność w strefach zwiększyło się w stosunku do roku 2015 r. o blisko 20,1 tys., tj. o 6,4%. Wzrost ten był wyższy niż w roku poprzednim o 0,8 pkt proc.

Przyrost nowych miejsc pracy ukształtował się na poziomie 0,14% i był niższy w porównaniu z 2015 r. – zmalał o 5,13 pkt proc. W 2016 r. liczba nowych miejsc pracy zwiększyła się jedynie o 310.

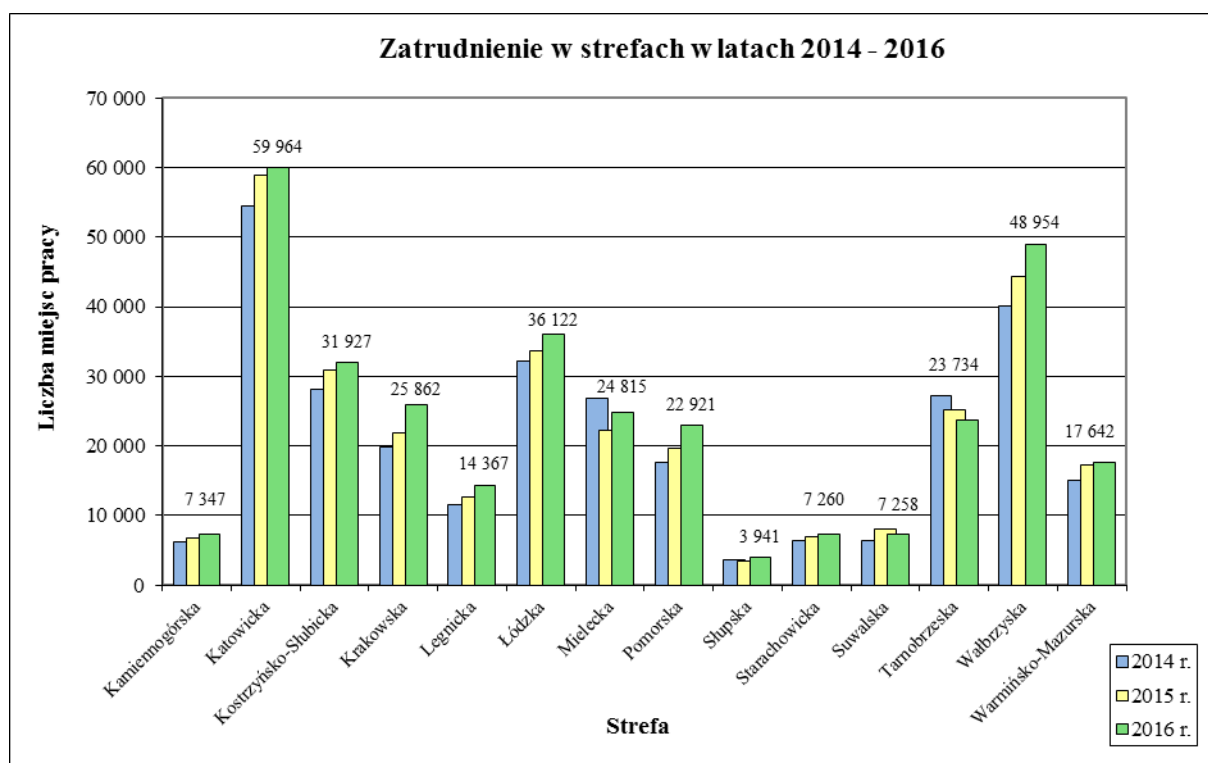

Tabela 5 przedstawia informacje o liczbie miejsc pracy w poszczególnych strefach w latach 2014–2016 utworzonych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia na działalność w strefie na koniec danego roku i o dynamice zatrudnienia.

Tabela 5. Miejsca pracy w strefach

Lp.	Strefa	31.12.2014 r.			31.12.2015 r.			31.12.2016 r.			Dynamika zatrudnienia ogółem (rok poprzedni = 100%)	
		Ogółem	Utrzymane	Nowe	Ogółem	Utrzymane	Nowe	Ogółem	Utrzymane	Nowe	2015/2014	2016/2015
1	Kamiennogórska	6 259	751	5 508	6 736	769	5 967	7 347	770	6 577	107,6	109,1
2	Katowicka	54 498	13 974	40 524	58 976	14 422	44 554	59 964	30 378	29 586	108,2	101,7
3	Kostrzyńsko-Słubicka	28 157	11 228	16 929	30 907	12 228	18 679	31 927	12 220	19 707	109,8	103,3
4	Krakowska	19 792	10 075	9 717	21 896	10 393	11 503	25 862	11 629	14 233	110,6	118,1
5	Legnicka	11 573	254	11 319	12 607	254	12 353	14 367	254	14 113	108,9	114,0
6	Łódzka	32 230	8 666	23 564	33 719	7 761	25 958	36 122	7 443	28 679	104,6	107,1
7	Mielecka	26 763	6 178	20 585	22 182	10 009	12 173	24 815	9 854	14 961	82,9	111,9
8	Pomorska	17 709	4 364	13 345	19 654	4 547	15 107	22 921	5 192	17 729	111,0	116,6
9	Słupska	3 656	665	2 991	3 403	340	3 063	3 941	542	3 399	93,1	115,8
10	Starachowicka	6 315	2 991	3 324	6 973	2 917	4 056	7 260	2 987	4 273	110,4	104,1
11	Suwalska	6 317	376	5 941	8 004	1 521	6 483	7 258	4 114	3 144	126,7	90,7
12	Tarnobrzeska	27 225	7 464	19 761	25 270	5 828	19 442	23 734	5 918	17 816	92,8	93,9
13	Wałbrzyska	40 080	7 941	32 139	44 340	7 921	36 419	48 954	7 467	41 487	110,6	110,4
14	Warmińsko-Mazurska	14 995	6 703	8 292	17 355	7 890	9 465	17 643	7 814	9 828	115,7	101,7
Razem		295 569	81 630	213 939	312 022	86 800	225 222	332 114	106 582	225 532	105,6	106,4

W 2016 r. największą dynamikę zatrudnienia ogółem odnotowano w strefie krakowskiej – wzrost o 18,1%. Pod względem przyrostu liczby miejsc pracy wyróżniały się także strefy pomorska, ślupska i legnicka, w których wskaźnik dynamiki zatrudnienia wyniósł odpowiednio 116,6, 115,8 i 114,0.

Najwyższą dynamiką w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy charakteryzowały się strefy krakowska i mielecka. W pierwszej z wymienionych stref liczba nowych miejsc pracy wzrosła o 23,73%, przede wszystkim dzięki HCL Poland, Valeo Autosystemy i UBS Business Solutions Poland, zaś w drugiej – o 22,9%, m.in. za sprawą inwestycji Bury, Lear Corporation Poland II i Bilfinger Mars Offshore.

W liczbach bezwzględnych największy przyrost miejsc pracy ogółem w porównaniu z 2015 r. wystąpił w strefie wałbrzyskiej (o blisko 4,6 tys.) i krakowskiej (o prawie 4 tys.).

W 2016 r. spadek zatrudnienia miał miejsce w przypadku dwóch stref, tj. tarnobrzeskiej i suwalskiej. W strefie tarnobrzeskiej zatrudnienie ogółem spadło o ponad 1,5 tys. pracowników, a w strefie suwalskiej – o prawie 750 pracowników.

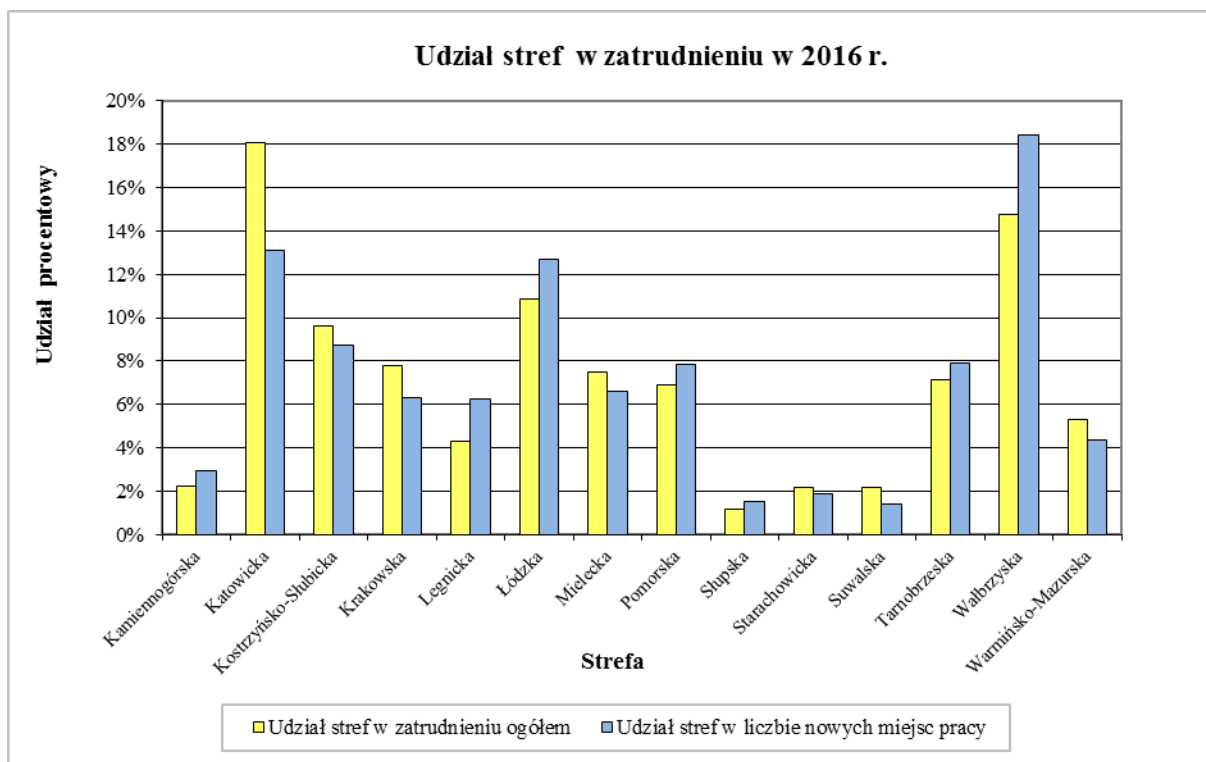
W pierwszej z wymienionych stref spadek wyniósł 6,08% i wynikał głównie ze znaczących redukcji zatrudnienia u kilku przedsiębiorców, w tym u inwestorów koreańskich działających w Kobierzycach oraz korekty liczby miejsc pracy w spółce Federal Mogul.

Spadek liczby zatrudnionych w strefie suwalskiej był spowodowany wspomnianym już upływem terminu ważności 27 zezwoleń. W związku z tym w sprawozdawczości, którą objęci są przedsiębiorcy posiadający ważne zezwolenia, nie zostało uwzględnionych prawie 1,5 tys. miejsc pracy (liczba nowych miejsc pracy zmniejszyła się o ponad 4,1 tys., ale o prawie 2,7 tys. wzrosła liczba utrzymanych, gdyż w przypadku przedsiębiorców, którzy posiadają jeszcze inne zezwolenia i działają w strefie, nowe miejsca pracy powstałe w wyniku inwestycji objętych zezwoleniami, które wygasły zostały zaliczone do utrzymanych miejsc pracy).

Największym udziałem w zatrudnieniu ogółem charakteryzuje się strefa katowicka. W 2016 r. stanowił on 18,1%, m.in. dzięki inwestycjom takich firm jak: TRW Polska, General Motors Manufacturing Poland, NGK Ceramics Polska oraz LEAR Corporation Poland II.

Drugą pod względem udziału w zatrudnieniu była strefa wałbrzyska. W 2016 r. udział ten wyniósł 14,7%, przede wszystkim za sprawą inwestycji spółek: IBM Global Services Delivery Centre Polska, Electrolux Poland, Mahle Polska, Faurecia Wałbrzych i Volkswagen Poznań (we Wrześni).

Strefa łódzka była trzecią strefą wyróżniającą się udziałem w zatrudnieniu ogółem. W 2016 r. stanowił on 10,9%, w dużej mierze dzięki Infosys Poland, Indesit Company Polska, Haering Polska, CORRECT - K. Błaszczyk i Wspólnicy, Hutchinson, Ferax oraz Press Glass.

Wyżej wspomniane strefy miały również największy udział w liczbie utworzonych nowych miejsc pracy. W przypadku strefy katowickiej wyniósł on 13,1%, wałbrzyskiej – 18,4%, zaś w łódzkiej – 12,7%. Łącznie na te trzy strefy przypadło blisko 44,2% utworzonych nowych etatów.

Wiodący inwestorzy

W porównaniu z 2015 r. lista największych inwestorów uległa znacznym zmianom. W czołowej piętnastce nie ma General Motors Manufacturing Poland i FCA Powertrain Poland, które w roku 2015 znajdowały się odpowiednio na pozycji pierwszej i dziesiątej. Z pozycji piątej na dziewiątą spadł NGK Ceramics Polska. Zmiany te są wynikiem wygaśnięcia tym przedsiębiorcom zezwoleń w związku z upływem terminu ich obowiązywania. Do czołowej piętnastki inwestorów awansowały UMA Investment i 3M Wrocław.

Tabela 6. Wiodący inwestorzy w specjalnych strefach ekonomicznych

Lp.	Przedsiębiorca	Strefa	Branża	Kraj pochodzenia kapitału
1	Volkswagen Poznań sp. z o.o.	Wałbrzyska i Kostryńsko-Słubicka	Motoryzacja (samochody)	Niemcy
2	Toyota Motor Manufacturing Poland sp. z o.o.	Wałbrzyska	Motoryzacja (skrzynie przekładniowe)	Belgia
3	Volkswagen Motor Polska sp. z o.o.	Legnicka	Motoryzacja (silniki)	Niemcy
4	Mondi Świecie S.A.	Pomorska	Papiernicza	Holandia

Lp.	Przedsiębiorca	Strefa	Branża	Kraj pochodzenia kapitału
5	Michelin Polska S.A.	Warmińsko-Mazurska	Produkcja opon	Szwajcaria
6	Mondelez Polska Production sp. z o.o.	Wałbrzyska	Spożywcza	Holandia
7	Bridgestone Stargard sp. z o.o.	Pomorska	Produkcja opon	Belgia
8	Electrolux Poland sp. z o.o.	Wałbrzyska i Katowicka	Sprzęt gospodarstwa domowego	Szwecja
9	NGK Ceramics Polska sp. z o.o.	Katowicka	Motoryzacja (filtry ceramiczne do silników diesla)	Japonia
10	Gillette Poland International sp. z o.o.	Łódzka	Produkcja maszynek do golenia	Luksemburg
11	LG Display Poland sp. z o.o.	Tarnobrzaska	Produkcja paneli LCD	Korea Płd.
12	UMA Investment sp. z o.o.	Łódzka	Spożywcza	USA
13	Toyota Motor Industries Poland sp. z o.o.	Wałbrzyska	Motoryzacja (silniki diesla)	Belgia
14	Sitech sp. z o.o.	Legnicka	Motoryzacja (siedzenia samochodowe)	Niemcy
15	3M Wrocław sp. z o.o.	Wałbrzyska	Produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych	Holandia

Łączne nakłady inwestycyjne piętnastu największych inwestorów na koniec 2016 r. wyniosły ponad 24,4 mld zł, co stanowiło 21,7% całkowitej wartości inwestycji zrealizowanych w strefach (tj. o 2,4 pkt proc. mniej niż w roku 2015).

W czołowej piętnastce najsilniej reprezentowana jest branża motoryzacyjna, na którą przypadło 50,3% wartości inwestycji zrealizowanych przez piętnastu wiodących inwestorów. Z kolei pod względem kraju pochodzenia kapitału wyróżniają się Niemcy (z udziałem w zainwestowanym kapitale na poziomie 30,7%) oraz Belgia (20,4%). Zdecydowanie dominują inwestycje zrealizowane na terenie województwa dolnośląskiego i śląskiego – przypadło na nie blisko 53,7% środków zainwestowanych przez piętnastu największych inwestorów.

Efekty w przeliczeniu na zagospodarowany obszar stref

W 2016 r. obszar zajęty przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia wyniósł blisko 8 830,86 ha, tj. o 224,87 ha więcej w porównaniu z rokiem 2015.

W trzech strefach (kamiennogórskiej, katowickiej i starachowickiej) powierzchnia gruntów zajętych pod działalność objętą zezwoleniami zmniejszyła się, a w pozostałych wzrosła, w tym najbardziej w strefie wałbrzyskiej (o ponad 114 ha) i łódzkiej (o 42 ha).

W 2016 r. na 1 ha terenu zagospodarowanego przez inwestorów posiadających zezwolenie na działalność w strefach przypadło 12,71 mln zł nakładów inwestycyjnych i 38 miejsc pracy.

W porównaniu z rokiem 2015 średnia wartość nakładów inwestycyjnych na 1 ha była niższa o 0,27 mln zł, zaś średnia liczba miejsc pracy była wyższa o 2.

Tabela 7. Efekty w przeliczeniu na 1 ha terenu wykorzystanego pod działalność objętą zezwoleniami

Lp.	Strefa	Teren zajęty przez przedsiębiorców działających na podstawie zezwolenia (ha)	Nakłady inwestycyjne na 1 ha (w mln zł)	Miejsca pracy na 1 ha
1	Kamiennogórska	152,87	15,73	48
2	Katowicka	941,44	14,98	64
3	Kostrzyńsko-Słubicka	812,11	8,45	39
4	Krakowska	484,67	7,31	53
5	Legnicka	295,75	26,88	49
6	Łódzka	844,60	18,44	43
7	Mielecka	522,31	12,63	48
8	Pomorska	1 184,13	9,95	19
9	Słupska	224,40	7,54	18
10	Starachowicka	205,63	11,03	35
11	Suwalska	242,23	8,02	30
12	Tarnobrzeska	770,29	11,21	31
13	Wałbrzyska	1 610,14	15,13	30
14	Warmińsko-Mazurska	540,28	8,4	33
		8 830,86	12,71	38

Biorąc pod uwagę nakłady inwestycyjne na 1 ha według stanu na koniec 2016 r. wynik zdecydowanie wyższy niż średnia dla wszystkich stref osiągnęła – tak jak w latach poprzednich – strefa legnicka (26,88 mln zł), a także strefa łódzka (18,44 mln zł). Największy przyrost inwestycji na 1 ha w stosunku do 2015 r. odnotowano w strefach: starachowickiej (2,15 mln zł), mieleckiej (1,82 mln zł) i kamiennogórskiej (1,54 mln zł). Wzrost inwestycji w przeliczeniu na 1 ha terenów zagospodarowanych przez inwestorów posiadających zezwolenie wystąpił także w strefach: kostrzyńsko-słubickiej, krakowskiej, łódzkiej, pomorskiej, słupskiej, tarnobrzeskiej, wałbrzyskiej i warmińsko-mazurskiej. W pozostałych 3 strefach nastąpiło obniżenie wartości zrealizowanych inwestycji na 1 ha. Spadek ten wyniósł od 0,88 mln zł do 6,54 mln zł i był największy w strefie katowickiej (przede wszystkim z powodu wygaśnięcia zezwoleń w związku z upływem terminu ich obowiązywania).

W odniesieniu do wielkości zatrudnienia przypadającego na 1 ha najlepszy rezultat osiągnęły strefy katowicka (64 etaty), krakowska (53 etaty), legnicka (49 etatów) oraz mielecka i kamiennogórska (każda po 48 etatów).

Z kolei największy wzrost liczby miejsc pracy w przeliczeniu na 1 ha w porównaniu z 2015 r. nastąpił w strefie katowickiej i wyniósł on 10 miejsc pracy. Zwiększenie liczby etatów

w przeliczeniu na 1 ha nastąpiło również w strefach: kamiennogórskiej, krakowskiej, legnickiej, łódzkiej, mieleckiej, pomorskiej, słupskiej, starachowickiej i wałbrzyskiej. Z kolei spadek wynoszący od 1 do 9 etatów miał miejsce w przypadku trzech stref, w tym największy w strefie suwalskiej (głównie z powodu wygaśnięcia zezwoleń w związku z upływem terminu ich obowiązywania). W strefie kostrzyńsko-słubickiej liczba miejsc pracy w przeliczeniu na 1 ha nie uległa zmianie.

Struktura inwestycji według kraju pochodzenia kapitału

Dla określenia kraju pochodzenia kapitału zagranicznego przyjęto, tak jak w poprzednich latach, jedną z definicji stosowanych przez Narodowy Bank Polski, tj. kraj siedziby nierezydenta będącego udziałowcem w danej firmie lub posiadającego oddział.

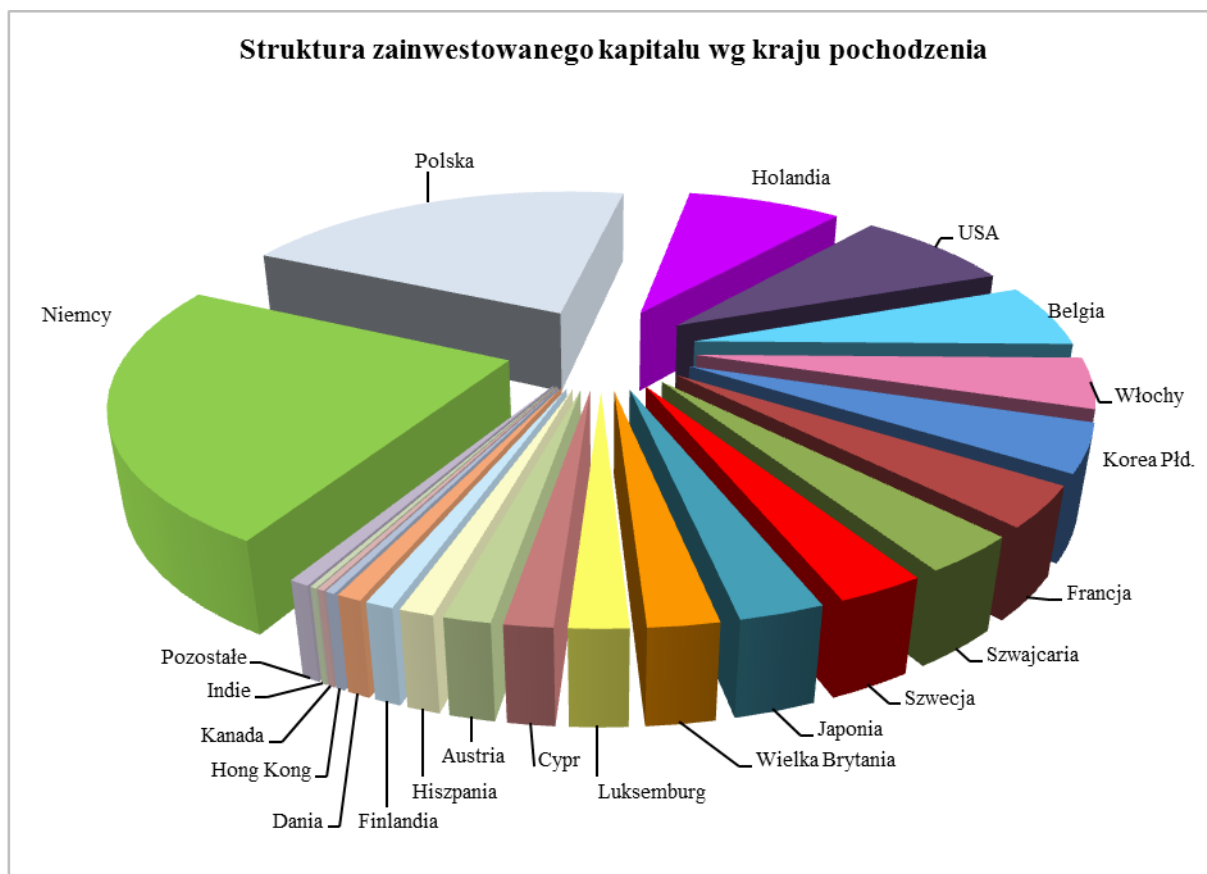
Tabela 8. Struktura geograficzna zainwestowanego kapitału

Lp.	Kraj pochodzenia kapitału	Wartość kapitału (w mln zł)	Udział w łącznym kapitale
1	Niemcy	26 640,5	23,73%
2	Polska	23 472,3	20,91%
3	Holandia	9 196,8	8,19%
4	USA	9 135,4	8,14%
5	Belgia	6 670,7	5,94%
6	Włochy	5 276,2	4,70%
7	Korea Płd.	4 897,5	4,36%
8	Francja	4 065,8	3,62%
9	Szwajcaria	3 708,3	3,31%
10	Szwecja	3 221,9	2,87%
11	Japonia	3 067,4	2,73%
12	Wielka Brytania	2 547,1	2,27%
13	Luksemburg	2 122,0	1,89%
14	Cypr	1 741,0	1,55%
15	Austria	1 697,3	1,51%
16	Hiszpania	1 246,9	1,11%
17	Finlandia	1 027,0	0,92%
18	Dania	899,3	0,80%
19	Hongkong	359,6	0,32%
20	Kanada	273,0	0,24%
21	Indie	243,7	0,22%
22	Pozostałe	743,3	0,67%
RAZEM		112 253,2	100,00

Na koniec 2016 r. około 71,6% wartości kapitału zainwestowanego w strefach pochodziło z sześciu krajów: Niemiec, Polski, Holandii, USA, Belgii i Włoch. W porównaniu z rokiem 2015 zmianie uległy pozycje 4 pierwszych państw, a na piątym miejscu Belgia zastąpiła Japonię. Było to w dużej mierze wynikiem zmiany kraju pochodzenia kilku przedsiębiorców realizujących największe inwestycje w strefach, tj. spółek Toyoty (zmiana z Japonii na

Belgię), Volkswagen Motor Polska i Sitech (z Holandii na Niemcy), a także upływem terminu ważności zezwoleń posiadanych przez inwestorów z kapitałem amerykańskim, w tym dwóch zezwoleń General Motors Manufacturing Poland.

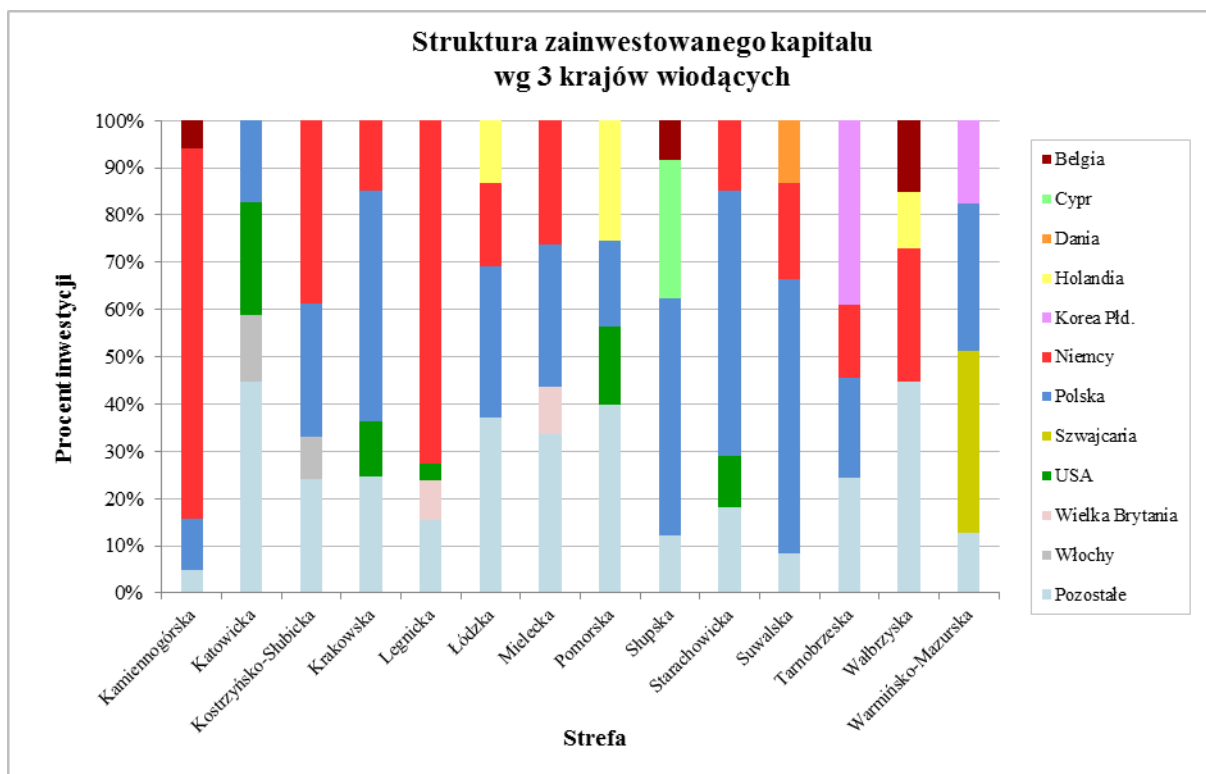
Poniższy wykres prezentuje kraje pochodzenia inwestorów i ich udział w skumulowanej wartości inwestycji na terenie stref.

Od 2010 r. pierwsze miejsce pod względem kapitału ulokowanego w strefach zajmowali przedsiębiorcy z Polski, wyprzedzając bezpośrednio inwestorów z Niemiec. W 2016 r. to inwestycje niemieckie dominowały w strefach. Wyniosły one ponad 26,6 mld zł i stanowiły ponad 23,7% ogólnej wartości zainwestowanego kapitału. Inwestycje firm z Polski były o 2,4 mld zł wyższe niż w 2015 r. i stanowiły 20,91% inwestycji ogółem. Trzecią pozycję zajęli przedsiębiorcy z Holandii, wyprzedzając inwestorów z USA. Ich udziały w inwestycjach ogółem wyniosły odpowiednio 8,19% i 8,14%, a więc były niższe niż w roku 2015.

W stosunku do 2015 r. w rankingu państw wiodących pod względem nakładów inwestycyjnych nastąpiły drobne zmiany. Najistotniejsza to zamiana pozycji między Belgią i Japonią. Belgia awansowała z pozycji jedenastej na piątą, a Japonia spadła z pozycji piątej na jedenastą. Dziewięć krajów zajęło takie same miejsca jak w 2015 r. Pozostałe awansowały lub spadały o jedną pozycję.

Na poniższym wykresie została przedstawiona struktura zainwestowanego kapitału w poszczególnych strefach według trzech krajów wiodących pod względem wartości dokonanych inwestycji.

Na koniec 2016 r. największym udziałem kapitału niemieckiego, sięgającym aż 78,4%, charakteryzowała się strefa kamiennogórska. Jest to efektem przede wszystkim inwestycji firmy BDN należącej do Grupy Bauer, zajmującej się drukiem gazet i czasopism. Przedsiębiorca ten zainwestował prawie 800 mln zł. Znaczące inwestycje zrealizowały też Takata Parts Polska i WEPA Professional Piechowice. Niewiele mniej (72,5%) wyniósł udział inwestycji niemieckich w strefie legnickiej, w której swoje inwestycje ulokował Volkswagen Motor Polska, Sitech, Winkelmann i BASF Polska. Inwestycje pochodzące z Niemiec dominowały również w strefie kostrzyńsko-słubickiej (38,9% całkowitych nakładów, w głównej mierze dzięki spółkom Homanit Polska, Volkswagen Poznań i Gedia Poland), i w wałbrzyskiej (z udziałem 28,4%), która jednocześnie zajęła pierwsze miejsce pod względem wartości inwestycji pochodzących z tego kraju. Firmy z kapitałem, który napłynął z Niemiec, ulokowały w strefie wałbrzyskiej ponad 6,9 mld zł (m.in. Volkswagen Poznań we Wrześni, SCA Hygiene Products oraz Mahle Polska).

Ponadto relatywnie duży udział kapitału niemieckiego charakteryzował strefy: mielecką (26,3%), suwalską (20,2%), łódzką (17,6%), tarnobrzeską (15,4%), krakowską (14,9%) i starachowicką (14,4%).

Największym udziałem kapitału pochodzącego z Polski, podobnie jak w roku 2015, charakteryzowały się strefy: suwalska, starachowicka i słupska. Stanowił on ponad połowę całkowitych nakładów inwestycyjnych, tj. odpowiednio: 58,0%, 56,2% i 50,1%. Do największych inwestorów w strefie suwalskiej należały spółki: Tanne, Bison Chucks, Porta KMI Poland i Padma 3.0, w starachowickiej – Grupa Azoty Zakłady Azotowe Puławy, Cerrad oraz Valdi-Ceramika, zaś w słupskiej – Paula Fish Sławomir Gojdz, Albatros Aluminium i Przetwórstwo Rybne Łosoś.

Przedsiębiorcy z Polski zajęli również pierwsze miejsce pod względem kraju pochodzenia kapitału w strefach: krakowskiej (z udziałem na poziomie 48,9%, w dużej mierze dzięki ComArch, Grupie Azoty Compounding, Werner Kenkel Bochnia, Trailis Zasław TSS i Grupie Onet.pl), łódzkiej (32,1%, m.in. za sprawą inwestycji CORRECT - K. Błaszczyk i Wspólnicy, Ceramiki Paradyż, Ceramiki Tubądzin, HTL-STREFA i Wielton), a także mieleckiej (z udziałem 33,7%, m.in. dzięki spółkom Blek-Meble, Fabryka Cukierków Pszczółka, Bury i Zakład Produkcji Foli Efekt Plus). W łódzkiej strefie kapitał pochodzący z Polski osiągnął najwyższą wartość spośród wszystkich stref i wyniósł prawie 5 mld zł.

Największym udziałem i jednocześnie najwyższą wartością kapitału, który napłynął z Holandii, charakteryzowała się strefa pomorska. Inwestycje z tego kraju wyniosły prawie 3 mld zł i stanowiły 25,4% ogólnej wartości nakładów inwestycyjnych przypadających na tę strefę (przede wszystkim dzięki spółkom Mondi Świecie i Zakłady Farmaceutyczne POLPHARMA). W strefach łódzkiej i wałbrzyskiej Holandia znalazła się na trzeciej pozycji jako kraj pochodzenia inwestycji, z udziałem wynoszącym odpowiednio 13,2% i 11,7%. W strefie łódzkiej w dużej mierze było to zasługą inwestycji Procter and Gamble Operations Polska, Fuji Seal Poland i Mondi Kutno, zaś w wałbrzyskiej – Mondelez Polska Production, 3M Wrocław i WABCO Polska. Na ww. trzy strefy przypadło 86% ogółu inwestycji z kapitałem holenderskim zrealizowanych we wszystkich strefach.

Inwestycje amerykańskie skoncentrowały się przede wszystkim w strefie katowickiej. Ich wartość przekroczyła 3,37 mld zł, co stanowiło 23,9% ogólnej sumy nakładów inwestycyjnych w tej strefie i blisko 37% inwestycji amerykańskich w strefach ogółem. Wśród inwestorów amerykańskich przodował General Motors Manufacturing Poland, którego nakłady przekroczyły 943 mln zł i Nexteer Automotive Poland z inwestycją na kwotę ponad 537 mln zł. Pod względem udziału inwestycji pochodzących z USA wyróżniały się także strefy: pomorska (16,6% zainwestowanego w niej kapitału, głównie za sprawą INTERNATIONAL PAPER-KWIDZYN i Weyerhaeuser Poland), krakowska (11,45%, w dużej mierze dzięki LSC Communications Europe) oraz starachowicka (11,0%, za sprawą inwestycji RRD Starachowice). W strefie legnickiej inwestycje z USA znalazły się na trzecim miejscu z udziałem wynoszącym jedynie 3,65%, ale wartość inwestycji z tego kraju była większa niż w strefie starachowickiej i wyniosła prawie 290 mln zł (za sprawą spółki Gates Polska). Na koniec 2016 r. największym inwestorem z kapitałem amerykańskim była UMA Investments z łódzkiej strefy. Spółka zainwestowała ponad 101 mld zł. Inwestycje pochodzące z USA nie znalazły się jednak wśród 3 wiodących branż w tej strefie.

Znaczącym udziałem kapitału z Belgii charakteryzuje się strefa wałbrzyska. Inwestycje z tego kraju stanowiły 15,2% łącznej wartości inwestycji w strefie wałbrzyskiej i wyniosły ponad 3,7 mld zł. Oznacza to, że w tej strefie ulokowanych było ok. 56% inwestycji z Belgii, przede wszystkim dzięki spółkom Toyota Motor Manufacturing Poland i Toyota Motor Industries Poland. Kapitał belgijski znalazł się na trzeciej pozycji wśród głównych krajów pochodzenia inwestycji w strefie ślupskiej (8,46% wartości inwestycji w tej strefie) dzięki inwestycji Nordglass i w strefie kamiennogórskiej (6,0%) przede wszystkim za sprawą TBAI Poland.

Przedsiębiorcy z kapitałem włoskim zainwestowali najwięcej w strefie katowickiej. Z udziałem na poziomie 14% Włochy znalazły się na trzeciej pozycji jako kraj pochodzenia inwestycji w tej strefie. Inwestycje włoskie wyniosły ponad 1,97 mld zł, a do grona największych inwestorów należały: Brembo Poland, Magneti Marelli Poland oraz Magneti Marelli Suspension Systems Bielsko. W strefie kostrzyńsko-słubickiej inwestycje z Włoch również znalazły się na trzecim miejscu pod względem wartości, ale ich udział wynosił niespełna 9%. Mniejszy udział, ale większą wartość miały inwestycje włoskie w strefie łódzkiej i wałbrzyskiej. Wyniosły one odpowiednio 1,13 mld zł (głównie dzięki inwestycji Indesit Company Polska) i 1,12 mld zł (m.in. za sprawą Marcegaglia Poland).

Inwestycje spółek z Korei Południowej dominowały w strefie tarnobrzeskiej. Wyniosły one ponad 3,3 mld zł i stanowiły prawie 39,0% łącznych nakładów inwestycyjnych w tej strefie. Do największych inwestorów należały firmy: LG Display Poland, LG Electronics Wrocław i Heesung Electronics Poland. Korea Południowa była też jednym z głównych krajów pochodzenia inwestycji w strefie warmińsko-mazurskiej za sprawą LG Electronics Mława (prawie 17,7% wartości inwestycji w tej strefie).

Inwestycje ze Szwajcarii skoncentrowały się w strefie warmińsko-mazurskiej, w której udział kapitału szwajcarskiego w całości nakładów inwestycyjnych stanowił 38,5% (dzięki inwestycjom realizowanym przez Michelin Polska o wartości bliskiej 1,75 mld zł). Na strefę tę przypadło 47,2% wartości inwestycji szwajcarskich dokonanych we wszystkich strefach. Do strefy wałbrzyskiej trafiło natomiast 28,2% wartości inwestycji szwajcarskich. Zainwestowali w niej m.in. Colgate-Palmolive Manufacturing (Poland) i Ronal Polska.

Relatywnie wysoki udział kapitału pochodzącego z Cypru charakteryzował strefę słupską i wyniósł prawie 29,2% wartości inwestycji (za sprawą spółki Kronospan Polska). Znacząco mniejszy udział, ale większą wartość miały inwestycje cypryjskie w strefie mieleckiej zrealizowane przez spółki Kronospan HPL i Kronospan Mielec. Wyniosły one łącznie prawie 652 mln zł.

Inwestorzy z Wielkiej Brytanii najwięcej kapitału ulokowali w strefie legnickiej i mieleckiej, przy czym w legnickiej zajęli drugie miejsce w strukturze geograficznej inwestycji z udziałem wynoszącym prawie 8,5%, a w mieleckiej – trzecie z udziałem około 10,1%. Wartość inwestycji brytyjskich w obu strefach była zbliżona i wynosiła odpowiednio: 672,8 mln zł i 663,4 mln zł. Na wynik strefy legnickiej wpływ miała inwestycja Sanden Manufacturing Poland, a w przypadku strefy mieleckiej – m.in. inwestycje Goodrich Aerospace Poland i Polskich Zakładów Lotniczych.

Przedsiębiorcy pochodzący z Danii zainwestowali najwięcej w strefie suwalskiej. Inwestycje duńskie wyniosły 259,1 mln zł, co dało udział w ogólnej wartości inwestycji w tej strefie na poziomie 13,3% (w dużej mierze dzięki spółce Rockwool Polska). Do strefy kostrzyńsko-słubickiej trafiło niewiele mniej kapitału duńskiego. Inwestycje z tego kraju wyniosły 223,3 mln zł. Na obie strefy przypadło 53,6% wartości inwestycji duńskich w strefach.

Przedsiębiorcy z Japonii najwięcej zainwestowali w strefie wałbrzyskiej – ponad 1,6 mld zł. Stanowiło to 52,3% inwestycji japońskich realizowanych na terenie wszystkich stref. Największa inwestycja japońska ulokowana jest jednak w strefie katowickiej. NGK Ceramics

Polska zainwestowała tam prawie 1,2 mld zł, co stanowi 95,9% inwestycji japońskich w tej strefie i 39,0% inwestycji z Japonii we wszystkich strefach. W 2015 r. Japonia była jednym z głównych krajów pochodzenia kapitału w strefie legnickiej za sprawą Sanden Manufacturing Poland. W związku ze zmianami właścicielskimi inwestycja tej spółki wykazywana jest jako brytyjska. Na koniec 2016 r. w strefie legnickiej nie było inwestycji spółek z kapitałem japońskim.

W 2015 r. Szwecja była trzecim krajem pochodzenia kapitału w strefie słupskiej z udziałem wynoszącym 4,6% całkowitej wartości inwestycji zrealizowanych na jej terenie. Na koniec 2016 r. w żadnej ze stref Szwecja nie stanowiła jednego z trzech krajów wiodących, niemniej jednak łączna wartość inwestycji szwedzkich (3,2 mld zł) uplasowała ten kraj na 10 pozycji w strukturze geograficznej inwestycji. Najwięksi szwedzcy inwestorzy w strefach to Electrolux Poland (strefa katowicka i wałbrzyska) i Flextronics International Poland (strefa pomorska).

Struktura branżowa inwestycji

Struktura branżowa inwestycji w strefach została określona na poziomie działów Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług ustanowionej rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 października 2008 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (PKWiU) (Dz. U. Nr 207, poz. 1293, z późn. zm.).

W 2016 r. struktura skumulowanej wartości inwestycji uległa nieznacznej zmianie w stosunku do lat ubiegłych. Z pierwszej dwudziestki branż wypadła produkcja napojów, pojawiła się w niej natomiast produkcja pozostałych wyrobów ujętych w dziale 32 PKWiU.

Tabela 9. Struktura branżowa skumulowanej wartości inwestycji

Lp.	Dział PKWiU	Nazwa działu	Inwestycje (w mln zł)	Udział w inwestycjach ogółem
1	29	Pojazdy samochodowe (z wyłączeniem motocykli), przyczepy i naczepy	27 079,25	24,12%
2	22	Wyroby z gumy i tworzyw sztucznych	11 897,07	10,60%
3	25	Wyroby metalowe gotowe, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	8 936,95	7,96%
4	17	Papier i wyroby z papieru	8 704,32	7,75%
5	23	Wyroby z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	7 530,02	6,71%
6	10	Artykuły spożywcze	6 542,56	5,83%
7	26	Komputery, wyroby elektroniczne i optyczne	5 873,29	5,23%
8	20	Chemikalia i wyroby chemiczne	5 592,44	4,98%
9	27	Urządzenia elektryczne i nieelektryczny sprzęt gospodarstwa domowego	5 563,45	4,96%
10	28	Maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane	5 402,30	4,81%
11	16	Drewno i wyroby z drewna i korka, z wyłączeniem mebli; wyroby ze słomy i materiałów w rodzaju stosowanych do wyplatania	4 295,62	3,83%
12	31	Meble	2 571,62	2,29%
13	24	Metale	2 207,79	1,97%
14	58	Usługi zw. z działalnością wydawniczą	1 776,16	1,58%
15	21	Podstawowe substancje farmaceutyczne, leki i pozostałe wyroby farmaceutyczne	1 652,95	1,47%

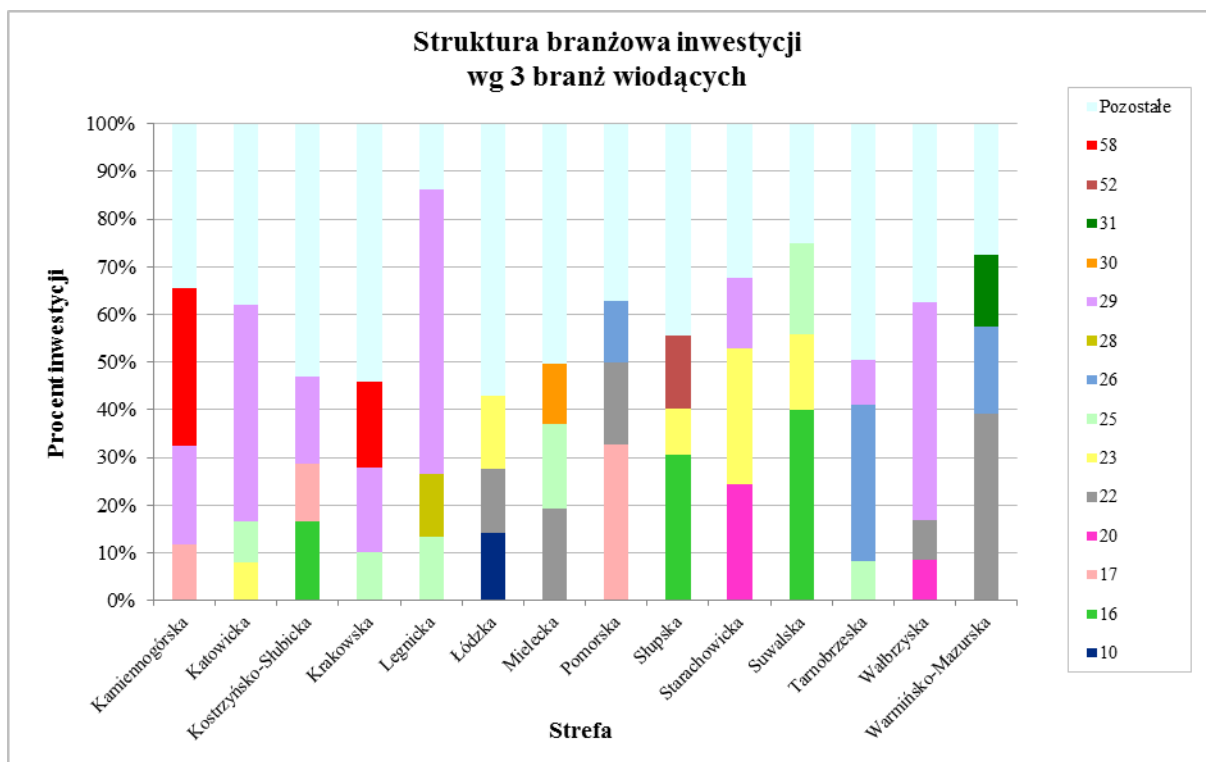
Lp.	Dział PKWiU	Nazwa działu	Inwestycje (w mln zł)	Udział w inwestycjach ogółem
16	52	Magazynowanie i usługi wspomagające transport	1 641,00	1,46%
17	18	Usługi poligraficzne i usługi reprodukcji zapisanych nośników informacji	1 219,95	1,09%
18	30	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	1 105,31	0,98%
19	13	Wyroby tekstylne	391,64	0,35%
20	32	Pozostałe wyroby	370,23	0,33%
21	69	Usługi prawne, rachunkowo-księgowe i doradztwa podatkowego	313,32	0,28%
22	11	Napoje	305,43	0,27%
23		Pozostałe	1 280,51	1,15%
		Razem	112 253,18	100,00%

Tak jak w latach poprzednich największy udział w łącznych nakładach inwestycyjnych miał sektor motoryzacyjny, tj. blisko 24,1% (o ponad 2,6 pkt proc. mniej niż w 2015 r.). Drugie miejsce zajęli producenci wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych z udziałem wynoszącym 10,6% (w 2015 r. – 9,95%), zaś trzecie – z udziałem na poziomie prawie 8% – producenci wyrobów metalowych gotowych, awansując tym samym z czwartej pozycji zajmowanej w latach ubiegłych.

Największym wzrostem wartości inwestycji w 2016 r. charakteryzował się dział 16 obejmujący drewno i wyroby z drewna, w przypadku którego nakłady inwestycyjne zwiększyły się o 967 mln zł w stosunku do 2015 r. Niewiele mniejszy wzrost miał miejsce w przypadku działu 10 – artykuły spożywcze. Producenci artykułów spożywczych zwiększyli swoje inwestycje o 939 mln zł. W przypadku działu 22 – wyroby z gumy i tworzyw sztucznych oraz działu 17 - papier i wyroby z papieru, wzrost wartości inwestycji wyniósł odpowiednio 789 mln zł i 761 mln zł.

Z kolei spadek skumulowanej wartości inwestycji nastąpił w czterech branżach - motoryzacji (dział 29), produkcji wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (dział 23), branży metalowej (dział 24) i produkcji napojów (dział 11). W dwóch pierwszych branżach spadek ten wyniósł odpowiednio 2,8 mld zł i 2,0 mld zł. W przypadku działu 24 skumulowana wartość inwestycji spadła o 561 mln zł, a dla działu 11 – o 318 mln zł. Przyczyną ww. spadków w dużej mierze był upływ terminu ważności zezwoleń posiadanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w ww. branżach i wynikające z tego pominięcie efektów ich działalności w sprawozdawczości z funkcjonowania stref.

Struktura inwestycji w poszczególnych strefach z uwzględnieniem trzech wiodących branż została przedstawiona na poniższym wykresie.

Branża motoryzacyjna (dział 29), najsilniej reprezentowana wśród inwestorów, należała do wiodących w czterech strefach, tj.: w legnickiej, wałbrzyskiej, katowickiej i kostryńsko-słubickiej. W strefie legnickiej jej udział przekroczył połowę wartości zainwestowanego kapitału i wyniósł prawie 59,6%. W strefie wałbrzyskiej i katowickiej udział branży motoryzacyjnej kształtował się na zbliżonym poziomie i wyniósł odpowiednio 45,7% i 45,5%. W strefie legnickiej do największych inwestorów z tej branży należeli: Volkswagen Motor Polska, Sitech i Basf Polska, w katowickiej – NGK Ceramics Polska, General Motors Manufacturing Poland i Brembo Poland, a w wałbrzyskiej - Volkswagen Poznań we Wrześni, Toyota Motor Manufacturing Poland i Toyota Motor Industries Poland. W strefie kostryńsko-słubickiej, w której zainwestowały m.in. Faurecia Gorzów, Volkswagen Poznań i Gedia Poland, udział firm motoryzacyjnych wyniósł 18,2%. Dużym udziałem inwestycji z branży motoryzacyjnej charakteryzowała się również strefa kamiennogórska (20,6%), krakowska (17,7%) i starachowicka (14,9%).

Inwestycje związane z produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (dział 22), zajmujące drugą pozycję w strukturze branżowej inwestycji na terenie stref, wyraźnie dominowały w strefie warmińsko-mazurskiej, przede wszystkim dzięki spółce Michelin Polska. Na dział 22 przypadło 39,2% ulokowanego w tej strefie kapitału. Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych miała również największy udział w inwestycjach w strefie mieleckiej – 19,4% (przede wszystkim dzięki Kronospan HPL i Firmie Oponiarskiej Dębica). Znaczny udział tej branży charakteryzował też strefę pomorską (17,2% ogółu poniesionych w niej wydatków inwestycyjnych), łódzką (13,3%) oraz wałbrzyską (8,4%).

Producenci wyrobów metalowych (dział 25), zajmujący trzecie miejsce w strukturze branżowej inwestycji, mieli znaczące udziały w inwestycjach stref: suwałskiej (18,9%), mieleckiej (17,5%), legnickiej (13,4%), krakowskiej (10,1%), katowickiej (8,5%)

i tarnobrzeskiej (8,2%). Wśród największych inwestorów z tej branży w strefie suwalskiej znalazły się spółki: Bison Chucks, Porta KMI Poland, Kan i Serwistał, w strefie mieleckiej – Bilfinger Mars Offshore i Ball Packaging Europe Lublin, w legnickiej – Winkelmann i Viessmann Technika Grzewcza. Mimo iż nie znalazło to odzwierciedlenia w strukturze trzech wiodących branż w strefie łódzkiej, to właśnie ta strefa przyciągnęła inwestycje z branży związanej z produkcją wyrobów metalowych o najwyższej wartości (ponad 1,35 mld zł). Było to głównie zasługą Gillette Poland International, którego inwestycje stanowiły ponad 85,5% ogółu inwestycji tej branży w strefie łódzkiej.

Firmy z branży papierniczej (dział 17) najwięcej zainwestowały w strefie pomorskiej, tj. ponad 3,8 mld zł (m.in. Mondi Świecie, International Paper-Kwidzyn, Weyerhaeuser Poland). Ich udział w łącznych nakładach inwestycyjnych poniesionych w tej strefie wynosił 32,6%. Ponadto znaczącym udziałem branży papierniczej charakteryzowała się strefa kostrzyńsko-słubicka (12,1%) oraz kamiennogórska (11,8%).

Działalność związana z produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (dział 23), która w 2016 r. utraciła trzecie miejsce w strukturze zainwestowanego kapitału, znalazła się w grupie trzech wiodących branż w pięciu strefach. Podobnie jak w 2015 r. była branżą dominującą w strefie starachowickiej i łódzkiej, z udziałami odpowiednio na poziomie 29,3% i 15,4%. W pierwszej z wymienionych stref zainwestowały takie spółki jak Valdi Ceramika i Cerrad, zaś w drugiej – Euroglass Polska, Ceramika Paradyż, Press Glass i Ceramika Tubądzin. W strefie suwalskiej, słupskiej i katowickiej branża ta zajmowała trzecie miejsce pod względem udziału w inwestycjach. Udziały tej branży wynosiły odpowiednio: 16,1%, 9,7% i 8,0%.

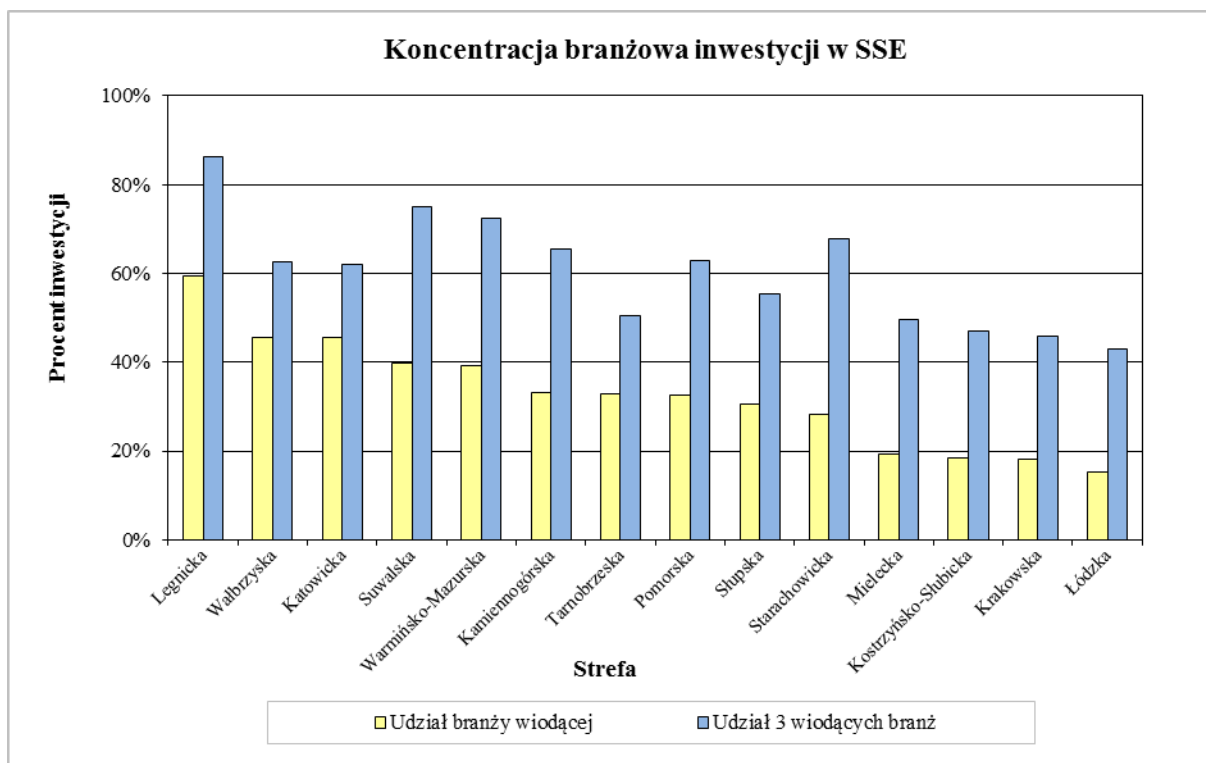
Producenci komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (dział 26) byli licznie reprezentowani w strefie tarnobrzeskiej, m.in. dzięki LG Display Poland, Heesung Electronics, LG Electronics Wrocław i Dongseo Display Poland. Ich udział w inwestycjach na terenie tej strefy wynosił 32,8%. Znaczący udział tej branży charakteryzował także strefę warmińsko-mazurską (18,2%), przede wszystkim za sprawą inwestycji LG Electronics Mława, a także pomorską (13,1%), m.in. dzięki Flextronics International Poland, spółkom z grupy Jabil i inwestycji Gemalto.

Inwestycje firm świadczących usługi związane z działalnością wydawniczą (dział 58), obejmujące swym zakresem także wydawanie oprogramowania komputerowego, dominowały w strefie kamiennogórskiej. Ich udział w całkowitych nakładach inwestycyjnych wyniósł 33,1%, dzięki inwestycji spółki z Grupy Bauer – BDN zajmującej się drukiem gazet i czasopism. Działalność wydawnicza miała również znaczący udział w strefie krakowskiej. Przypadło na nią 18,2% wartości ulokowanego w niej kapitału, m.in. za sprawą ComArch, LSC Communications Europe i Grupy Onet.

Branża drzewna (dział 16) była jedną z dominujących w trzech strefach: suwalskiej, słupskiej i kostrzyńsko-słubickiej, przy czym w strefie suwalskiej i słupskiej branża ta była pierwsza pod względem udziału w ogólnej wartości inwestycji, zaś w kostrzyńsko-słubickiej znalazła się na drugiej pozycji. Udział przedsiębiorców z branży drzewnej w nakładach inwestycyjnych poniesionych na terenie strefy suwalskiej wynosił 39,8% (przede wszystkim dzięki inwestycjom Pfleiderer MDF i Tanne), w przypadku strefy słupskiej – 30,5% (głównie

za sprawą spółki Kronospan Polska), zaś w kostrzyńsko-słubickiej – 16,5% (m.in. dzięki inwestycjom spółek Barlinek Inwestycje, Homanit Polska i Homanit Krosno Odrzańskie).

Dominacja określonych sektorów w strukturze inwestycji stanowi bazę do tworzenia i rozwijania się klastrów. Poniższy wykres prezentuje stopień koncentracji branżowej poszczególnych stref poprzez określenie udziału branży wiodącej i trzech wiodących branż w całkowitej wartości inwestycji zrealizowanych na ich terenie.

Tak jak w poprzednich latach największa koncentracja branżowa charakteryzowała strefę legnicką, w której na branżę wiodącą w 2016 r. przypadło prawie 59,6% wartości inwestycji. W strefach wałbrzyskiej i katowickiej udział branży dominującej ukształtował się na podobnym poziomie i wyniósł odpowiednio 45,7% i 45,5% zainwestowanego kapitału. We wszystkich wspomnianych strefach branżą dominującą była motoryzacja. Branża dominująca miała relatywnie wysoki udział (blisko 40% wartości inwestycji) w strefie suwałskiej i warmińsko-mazurskiej.

Strefa legnicka wyróżniała się także pod względem udziału trzech wiodących branż w wartości zainwestowanego kapitału – wyniósł on 86,2%. Kolejne miejsca przypadły strefie suwałskiej i warmińsko-mazurskiej, z udziałem na poziomie 74,9% i 72,5%.

Z kolei relatywnie duże zróżnicowanie branżowe charakteryzowało strefy: łódzką, krakowską, kostrzyńsko-słubicką i mielecką. Na branżę wiodącą w tych strefach przypadło od 15,4% do 19,4% łącznej wartości inwestycji, zaś udział trzech wiodących branż mieścił się w przedziale 42,9% – 49,7%.

Pomoc publiczna udzielona w specjalnych strefach ekonomicznych

Spółki zarządzające strefami korzystają ze zwolnienia podatkowego na podstawie przepisu § 2 rozporządzeń Rady Ministrów ustanawiających poszczególne strefy, zgodnie z którym zwalnia się od podatku dochodowego od osób prawnych dochody zarządzającego strefą w części wydatkowanej w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na cele rozwoju strefy, w tym na nabycie przez zarządzającego nieruchomości lub innych rzeczy służących do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie strefy oraz na modernizację i rozbudowę infrastruktury gospodarczej i technicznej na jej obszarze.

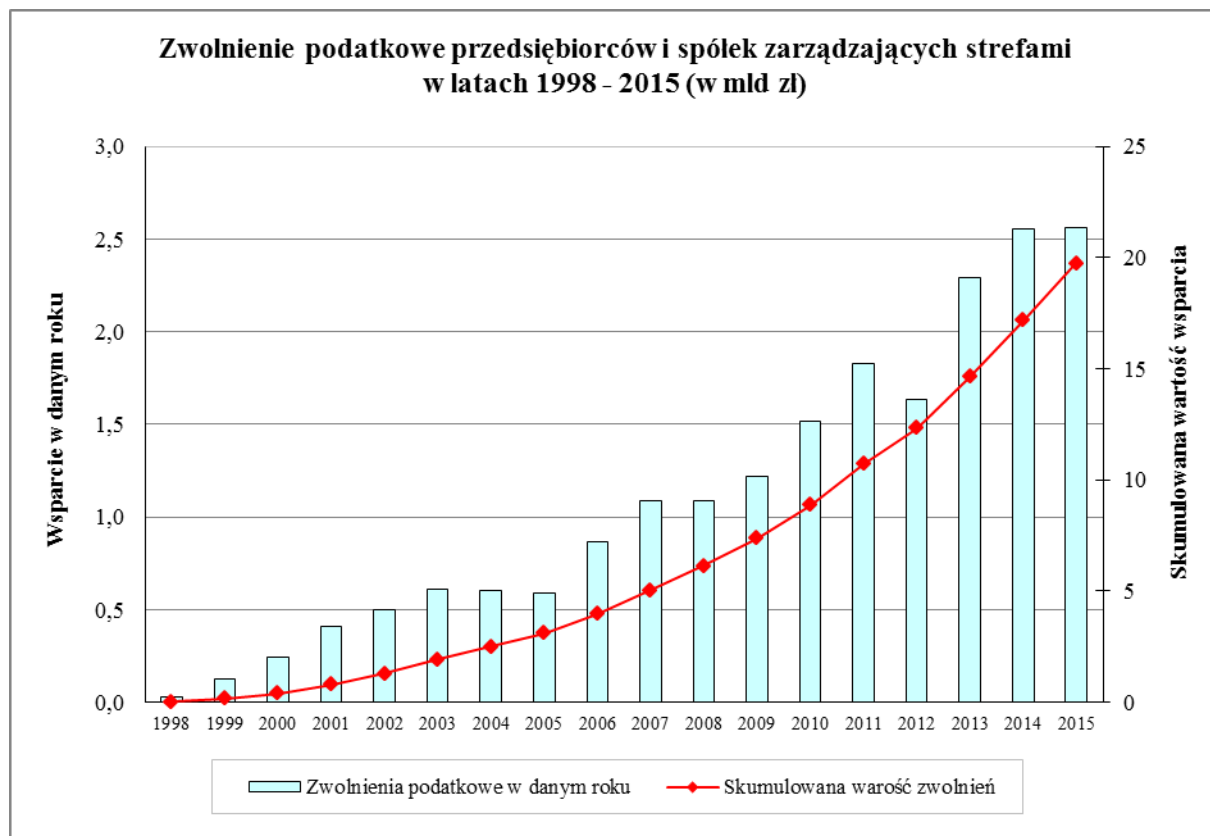
Dochody zwolnione od podatku dochodowego podatników prowadzących działalność na terenie specjalnych stref ekonomicznych i spółek zarządzających strefami w latach 1998–2015 przedstawiono w poniższej tabeli według danych przekazanych przez Ministra Finansów¹⁾.

Tabela 10. Zwolnienia podatkowe przedsiębiorców i spółek zarządzających strefami

Rok	Podatek dochodowy od osób fizycznych			Podatek dochodowy od osób prawnych			Łączna wartość zwolnienia podatkowego (w tys. zł)
	Liczba podatników	Dochód zwolniony (w tys. zł)	Zwolnienie podatkowe (w tys. zł)	Liczba podatników	Dochód zwolniony (w tys. zł)	Zwolnienie podatkowe (w tys. zł)	
1998	17	8 930	3 433	24	75 165	27 127	30 560
1999	18	31 203	12 309	59	326 174	111 160	123 469
2000	18	66 485	26 403	91	715 168	215 123	241 526
2001	60	55 676	21 552	224	1 373 482	386 360	407 912
2002	77	70 770	27 384	191	1 677 036	469 570	496 954
2003	90	95 653	37 181	654	2 126 827	574 243	611 424
2004	95	136 483	53 452	272	2 810 969	546 733	600 185
2005	74	129 615	50 957	289	2 822 603	536 859	587 816
2006	71	129 739	51 043	346	4 300 638	817 121	868 164
2007	78	206 987	81 711	618	5 276 960	1 002 622	1 084 333
2008	94	226 750	89 381	442	5 263 462	1 000 058	1 089 439
2009	90	158 702	49 657	431	6 167 905	1 171 902	1 221 559
2010	115	223 861	70 195	511	7 619 874	1 447 776	1 517 971
2011	105	150 181	46 942	535	9 383 215	1 782 811	1 829 753
2012	107	119 548	36 915	538	8 402 465	1 596 468	1 633 383
2013	164	212 504	38 846	603	11 843 653	2 250 294	2 289 140
2014	182	134 551	39 678	687	13 220 306	2 511 858	2 551 536
2015	173	151 574	46 357	763	13 237 183	2 515 065	2 561 422
Razem	-	2 309 212	783 396	-	96 643 085	18 963 150	19 746 546

¹⁾ W czasie prac nad niniejszym dokumentem najnowsze dostępne dane obejmowały 2015 r.

Łączna wartość zwolnień podatkowych przedsiębiorców i spółek zarządzających strefami do końca 2015 r. wyniosła blisko 19 746,55 mln zł. W związku z tym, że wartość zwolnienia dla samych spółek zarządzających od początku funkcjonowania stref do końca 2015 r. była równa 241,41 mln zł, łączna wielkość pomocy publicznej udzielonej przedsiębiorcom działającym w strefach wyniosła 19 505,14 mln zł. Kwota ta stanowi 17,46% nakładów inwestycyjnych poniesionych przez przedsiębiorców do końca 2015 r.

Szczegółowe informacje dotyczące zwolnień podatkowych spółek zarządzających strefami przedstawiono na str. 41.

III. Spółki zarządzające specjalnymi strefami ekonomicznymi

Struktura właścicielska i zadania spółek zarządzających strefami

Ustawa o sse stanowi, że zarządzającym strefą może być spółka kapitałowa, w której większość głosów na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników posiada Skarb Państwa lub samorząd województwa. Tylko w przypadku Pomorskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A., która zarządza słupską specjalną strefą ekonomiczną, większością głosów dysponuje samorząd województwa. Nadzór właścicielski nad spółkami zarządzającymi strefami, z wyłączeniem spółek, w których Skarb Państwa posiada 100% akcji lub udziałów, sprawuje Minister Rozwoju i Finansów.

Poniższa tabela przedstawia strukturę kapitałową wszystkich spółek zarządzających.

Tabela 11. Struktura kapitałowa spółek zarządzających strefami wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.

Spółka zarządzająca	Nazwa akcjonariusza	Wartość kapitału (w zł)	Udział wg kapitału (w %)	Udział wg głosów (w %)
Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości S.A. (strefa kamiennogórska)	Skarb Państwa	4 498 200	39,21	63,28
	Miasto Kamienna Góra	3 045 100	26,54	16,03
	Miasto Lubań	1 818 200	15,85	9,57
	Gmina Nowogrodzic	1 417 600	12,36	7,46
	Miasto Jawor	593 100	5,17	3,13
	Karkonoska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	100 000	0,87	0,53
	Razem	11 472 200	100,00	100,00
Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Skarb Państwa	4 570 000	49,81	53,27
	Miasto Gliwice	915 000	9,97	9,28
	Miasto Tychy	915 000	9,97	9,28
	Miasto Katowice	891 000	9,71	9,04
	Miasto Dąbrowa Górnicza	458 000	4,99	4,65
	Miasto Sosnowiec	458 000	4,99	4,65
	Miasto Jastrzębie-Zdrój	457 000	4,98	4,64
	Miasto Żory	320 000	3,49	3,24
	Gmina Pawłowice	82 000	0,89	0,83
	Miasto Bieruń	55 000	0,60	0,56
	Gmina Godów	55 000	0,60	0,56
	Razem	9 176 000	100,00	100,00
Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Miasto Kostrzyn nad Odra	7 742 800	28,48	15,38
	Gmina Słubice	7 295 700	26,84	14,49
	Skarb Państwa	5 864 900	21,57	57,65
	Miasto Nowa Sól	2 610 000	9,60	5,18
	Miasto Gorzów Wielkopolski	1 538 300	5,66	3,06
	Prochem-Zachód Sp. z o.o.	825 000	3,04	1,64
	Miasto Gubin	912 600	3,36	1,81
	Gmina Bytom Odrzański	395 000	1,45	0,79
	Razem	27 184 300	100,00	100,00
Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o.	Skarb Państwa	12 527 000	71,31	71,31
	Akademia Górniczo-Hutnicza	2 233 000	12,71	12,71

Spółka zarządzająca	Nazwa akcjonariusza	Wartość kapitału (w zł)	Udział wg kapitału (w %)	Udział wg głosów (w %)
(strefa krakowska)	Województwo Małopolskie	2 233 000	12,71	12,71
	Politechnika Krakowska	233 000	1,33	1,33
	Uniwersytet Jagielloński	233 000	1,33	1,33
	Miasto Kraków	78 000	0,44	0,44
	ArcelorMittal Poland S.A.	30 000	0,17	0,17
	Razem	17 567 000	100,00	100,00
Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Skarb Państwa	14 317 000	39,77	50,98
	Gmina Polkowice	8 635 000	23,98	17,33
	KGHM Polska Miedź. S.A.	4 408 000	12,24	7,85
	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska	4 000 000	11,11	14,24
	Miasto Złotoryja	2 400 000	6,67	4,27
	Gmina Gromadka	1 300 000	3,61	2,49
	Miasto Legnica	394 000	1,09	1,06
	Gmina Warta Bolesławiecka	300 000	0,83	1,07
	Bank Zachodni WBK S.A.	150 000	0,42	0,53
	ING Bank Śląski S.A.	100 000	0,28	0,18
	Razem	36 004 000	100,00	100,00
Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Skarb Państwa	17 812 000	71,46	87,94
	Miasto Łódź	6 369 000	25,55	10,79
	Miasto Ozorków	746 000	2,99	1,27
	Razem	24 927 000	100,00	100,00
Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o.o.	Skarb Państwa	225 225 000	59,80	59,90
	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	90 000 000	23,90	23,94
	Województwo Pomorskie	16 000 000	4,25	4,26
	Miasto Gdańsk	12 714 000	3,38	3,38
	Województwo Kujawsko-Pomorskie	11 000 000	2,92	2,93
	Miasto Tczew	7 378 000	1,96	1,96
	Miasto Stargard Szczeciński	7 000 000	1,86	1,86
	Miasto Kwidzyn	3 532 000	0,94	0,94
	Miasto Malbork	1 320 000	0,35	0,35
	Gmina Chojnice	857 000	0,23	0,23
	Gmina Człuchów	517 000	0,14	0,14
	Gmina Sztum	413 000	0,11	0,11
	Razem	376 603 000*	99,84*	100,00
Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (Zarządzający Słupską Specjalną Strefą Ekonomiczną)	Województwo Pomorskie	11 114 500	35,98	57,67
	Miasto Słupsk	10 407 900	33,69	22,13
	Skarb Państwa	6 039 300	19,55	12,84
	Miasto Koszalin	2 325 000	7,53	4,94
	Gmina Słupsk	970 300	3,14	2,06
	Pozostali	34 400	0,11	0,36
	Razem	30 891 400	100,00	100,00
Specjalna Strefa Ekonomiczna "Starachowice" S.A.	InwestStar S.A.	12 117 600	72,61	38,81
	Skarb Państwa	3 383 100	20,27	54,18
	Miasto Starachowice	1 152 500	6,91	6,89
	Świętokrzyska Agencja Rozwoju Regionu S.A.	35 500	0,21	0,12
	Razem	16 688 700	100,00	100,00

Spółka zarządzająca	Nazwa akcjonariusza	Wartość kapitału (w zł)	Udział wg kapitału (w %)	Udział wg głosów (w %)
Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Skarb Państwa	8 076 900	40,46	66,64
	Miasto Elk	6 500 000	32,55	18,23
	Gmina Gołdap	2 920 000	14,62	8,19
	Miasto Suwałki	2 471 000	12,37	6,94
	Razem	19 967 900	100,00	100,00
Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK sp. z o.o.	Skarb Państwa	225 530 000	63,10	77,91
	Agencja Nieruchomości Rolnych	82 710 000	23,14	13,80
	Województwo Opolskie	10 710 000	3,00	1,79
	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.	10 200 000	2,85	1,70
	Miasto Dzierżoniów	6 570 000	1,84	1,09
	Gmina Jelcz-Laskowice	4 830 000	1,35	0,80
	Miasto Wałbrzych	3 920 000	1,10	0,82
	Województwo Wielkopolskie	2 860 000	0,80	0,48
	Miasto Olawa	1 710 000	0,48	0,28
	Miasto Świdnica	1 650 000	0,46	0,27
	Gmina Żarów	1 640 000	0,46	0,27
	Miasto Nowa Ruda	1 510 000	0,42	0,25
	Miasto Kłodzko	1 000 000	0,28	0,17
	Bank Zachodni WBK S.A.	1 000 000	0,28	0,17
	NEPTUN Fundusz Inwestycyjny	1 000 000	0,28	0,17
	Gmina Strzelin	100 000	0,03	0,02
	Gmina Nysa	30 000	0,01	0,01
Razem	356 970 000**)	99,88**)	100,00	
Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Skarb Państwa	16 924 000	49,21	61,39
	Gmina Bartoszyce	8 066 100	23,45	17,83
	Miasto Bartoszyce	4 930 900	14,34	10,90
	Gmina Dobrze Miasto	2 797 800	8,13	6,18
	Gmina Szczytno	903 800	2,63	2,00
	Miasto Mrągowo	304 000	0,88	0,67
	Miasto Nowe Miasto Lubawskie	267 200	0,78	0,59
	Gmina Olecko	198 400	0,58	0,44
	Razem	34 392 200	100,00	100,00
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. (strefy: mielecka i tarnobrzaska)	Skarb Państwa	5 286 215 000	100,00	100,00
	Razem	5 286 215 000	100,00	100,00

*¹) PSSE sp. z o.o. – wartość kapitału zakładowego wynosi 376 603 000 zł i jest wyższa od łącznej nominalnej wartości udziałów, ponieważ uchwałą Zgromadzenia Wspólników z 16 czerwca 2009 r. umorzono z czystego zysku 647 udziałów Miasta Tczew. Z tego powodu udziały poszczególnych wspólników według kapitału nie sumują się do 100 (łączna wartość nominalna udziałów pozostaje mniejsza od wartości kapitału zakładowego).

**²) WSSE sp. z o.o. – wartość kapitału zakładowego wynosi 357 390 000 zł i jest wyższa od łącznej nominalnej wartości udziałów, ponieważ uchwałą Zgromadzenia Wspólników z 20 listopada 2012 r. umorzono z czystego zysku 42 udziały Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. z siedzibą w Bytomiu. Z tego powodu udziały poszczególnych wspólników według kapitału nie sumują się do 100 (łączna wartość nominalna udziałów pozostaje mniejsza od wartości kapitału zakładowego).

Zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym w 2016 r. w radach nadzorczych spółek zarządzających strefami, w stosunku do których Skarb Państwa posiada większość głosów, zasiadali, w liczbie nie większej niż 5 osób, przedstawiciele:

- ministra właściwego do spraw gospodarki,
- ministra właściwego do spraw finansów publicznych,
- Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów,
- jednostek samorządu terytorialnego, których udział w kapitale zakładowym spółki jest największy (nie więcej niż 2 osoby).

Do składu rady nadzorczej spółek zarządzających, w stosunku do których samorząd województwa posiada większość głosów, powoływani byli przedstawiciele:

- samorządu województwa (2 osoby),
- ministra właściwego do spraw gospodarki,
- jednostek samorządu terytorialnego, z wyłączeniem samorządu województwa, których udział w kapitale zakładowym spółki jest największy (nie więcej niż 2 osoby).

Główne zadania spółek zarządzających strefami obejmowały:

- promocję strefy,
- organizację rokowań lub przetargów oraz udzielanie zezwoleń,
- zbywanie lub pośredniczenie w zbywaniu prawa własności i prawa użytkowania wieczystego gruntów objętych strefą,
- kontrolę działalności przedsiębiorców w zakresie jej zgodności z zezwoleniami,
- budowę infrastruktury na terenie strefy,
- opiekę nad inwestorami, pośredniczenie w kontaktach z władzami samorządowymi, właścicielami mediów i infrastruktury, itp.

Wynik finansowy spółek zarządzających strefami

Spółki zarządzające utrzymują się głównie z dochodów uzyskanych ze sprzedaży gruntów oraz z opłat za administrowanie i zarządzanie strefą uiszczanych przez przedsiębiorców działających na terenie strefy. Wynik finansowy zależy zatem w dużej mierze od liczby inwestorów.

Tabela 12. Wynik finansowy netto spółek zarządzających w latach 2012–2016 w tys. zł

Spółka zarządzająca	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości S.A.	409,5	347,1	2 400,4	- 15,1	365,0
Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	7 304,4	7 615,7	9 885,6	17 230,4	21 166,2
Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	1 566,6	1 094,5	3 276,7	2 262,7	3 028,3
Krakowski Park Technologiczny sp. z o.o.	288,2	988,5	376,7	- 1 012,1	2 678,0
Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	3 251,3	3 906,1	7 111,3	937,0	1 459,4
Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	5 830,3	5 788,2	8 646,1	5 209,4	5 905,3
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Mielcu	4 690,4 ^{*)}	6 581,2 ^{*)}	9 404,9	3 166,2	4 151,3

Spółka zarządzająca	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o.o.	553,8	315,7	948,4	810,1** ¹	1 173,3
Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	1 168,8	513,5	533,2	810,1	1 173,3
Specjalna Strefa Ekonomiczna "Starachowice" S.A.	406,0	619,0	1 179,0	361,2	181,6
Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	322,5	504,3	1 245,6	2 198,0	7 378,3
Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu	10 818,6	7 238,7	7 968,5	10 175,7	8 742,8
Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK sp. z o.o.	14 166,9	7 753,5	- 5 527,2	603,6	3 276,2
Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	799,0	81,0	153,5	132,5	70,1

*¹ wprowadzono korektę wielkości przedstawionej w Informacji (...) za 2012 r. i w Informacji (...) za 2013 r.

**¹ wprowadzono korektę wielkości przedstawionej w Informacji (...) za 2015 r.

W 2016 r. najwyższy zysk wypracowała Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. (21,2 mln zł), następnie Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu (8,7 mln zł) i Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. (prawie 7,4 mln zł).

W 2016 r. żadna ze spółek zarządzających nie odnotowała ujemnego wyniku finansowego.

Nakłady na rozwój strefy

Zgodnie z art. 8 ustawy o sse do zadań zarządzającego należy prowadzenie działań zmierzających do rozwoju działalności gospodarczej na terenie strefy.

Uznając wagę tego zadania ustawodawca w art. 25 ust. 2 ustawy o sse dopuścił możliwość zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych dochodów zarządzającego w części wydatkowanej na cele rozwoju strefy. Rada Ministrów w rozporządzeniach ustanawiających strefy umożliwiła wszystkim spółkom zarządzającym skorzystanie z tego przywileju.

Główne działania zarządzających to budowa infrastruktury i promowanie stref. Znaczące przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury z reguły podejmowane są wspólnie z samorządami lokalnymi i gestorami mediów.

Poniższa tabela prezentuje skumulowane wydatki poniesione na infrastrukturę oraz najważniejsze inwestycje w tym zakresie dokonane w 2016 r.

Tabela 13. Nakłady na budowę infrastruktury narastająco w mln zł

Lp.	Strefa	31.12.2015 r.		31.12.2016 r.		Najważniejsze działania podjęte w 2016 r.
		Zarząd	Inni ^{*)}	Zarząd	Inni ^{*)}	
1	Kamiennogórska	20,0	4,4	20,0	4,4	-
2	Katowicka	47,1	547,7	50,9	586,4	1) budowa połączenia drogowego terenów strefowych w Tychach, 2) przebudowa skrzyżowania w ciągu drogi powiatowej Żywiec – Wieprz, 3) budowa dróg wewnętrznych na terenie Pola Osiny w Żorach (wraz z siecią wodociągową, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, siecią energii elektrycznej, oświetleniem, kanalizacją teletechniczną oraz parkingiem), 4) przygotowanie projektu budowy połączenia drogowego pomiędzy DK88 – węzeł A1 Zabrze-Północ poprzez tereny strefy w Zabrzu.
3	Kostrzyńsko-Słubicka	93,3	226,9	99,2	253,1	1) budowa drogi wraz z kanalizacją deszczową, sanitarną i wodociągiem w podstrefie Słubice, 2) budowa systemu zrzutu ścieków sanitarnych i deszczowych, kanalizacji deszczowej i rowu otwartego, zatok parkingowych w podstrefie Kostrzyn, 3) budowa kanalizacji deszczowej, rozbudowa drogi wraz z oświetleniem i kanalizacją deszczową, budowa przepustu w ciągu rzeki Czarna Strużka w podstrefie Nowa Sól.
4	Krakowska	150,2	102,8	150,2	102,9	uzbrojenie nowych terenów inwestycyjnych oraz rozbudowa i przebudowa infrastruktury drogowej w podstrefie Andrychów.
5	Legnicka	47,7	18,6	49,2	24,7	budowa dróg w podstrefach: Środa Śląska, Krzywa, Legnickie Pole.
6	Łódzka	49,8	289,2	51,6	297,8	1) opracowanie koncepcji zagospodarowania części terenu podstrefy Łódź, 2) współfinansowanie wykonania infrastruktury technicznej w podstrefach: Zgierz, Brójce, Ostrzeszów, Sieradz, Radomsko.
7	Mielecka	123,5	438,9	131,7	458,4	1) budowa dwóch hal produkcyjnych wraz z infrastrukturą techniczną w Mielcu, 2) budowa sieci gazociągowej, i wodociągowej w podstrefie Dębica, 3) budowa kanalizacji deszczowej w podstrefie Ropczyce, 4) budowa sieci ciepłowniczej oraz sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przepompownią ścieków w podstrefie Rzeszów, 5) budowa sieci elektroenergetycznej w podstrefach: Rzeszów, Trzebownisko, Głogów Małopolski, Mielec, 6) budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w podstrefie Rejowiec Fabryczny.

Lp.	Strefa	31.12.2015 r.		31.12.2016 r.		Najważniejsze działania podjęte w 2016 r.
		Zarząd	Inni*)	Zarząd	Inni*)	
8	Pomorska	462,8	78,5	463,1	89,0	<ul style="list-style-type: none"> 1) budowa fragmentu drogi w Grudziądzu, 2) budowa jezdni, chodnika, kanału technologicznego, oświetlenia i kanalizacji deszczowej w Pile, 3) położenie nowej nawierzchni drogi dojazdowej w podstrefie Malbork, 4) rozbudowa i modernizacja systemu kanalizacji sanitarnej w Krokowej, 5) modernizacja stacji transformatorowych w podstrefach: Żarnowiec, Tczew, 6) dostosowanie układu pomiarowo-rozliczeniowego do zdalnej transmisji danych pomiarowych w podstrefie Tczew, 7) realizacja prac przyłączeniowych, budowa linii kablowych SN i złącza SN w podstrefie Łysomice.
9	Słupska	23,9	160,5	23,9	163,0	<ul style="list-style-type: none"> 1) wykonanie przyłącza wody, sieci kanalizacji ściekowej grawitacyjnej, przepompowni ścieków, drogi wewnętrznej i oświetlenia w podstrefie Tychowo, 2) wykonanie dokumentacji technicznej dla podstrefy Wałcz, 3) budowa parkingu w podstrefie Szczecinek.
10	Starachowicka	9,8	4,3	9,8	5,2	<ul style="list-style-type: none"> 1) zakup transformatorów imodernizacja systemu przesyłu danych pomiarowych dotyczących zużycia energii elektrycznej w podstrefie Starachowice, 2) zakup aparatury służącej lokalizacji awarii sieci wodociągowej (jednostki logera szumów) w podstrefie Starachowice.
11	Suwalska	25,5	0,0	29,8	0,0	<ul style="list-style-type: none"> 1) budowa ul. Brylantowej i odcinka ul. Turkusowej wraz z kanalizacją deszczową w podstrefie Suwałki, 2) budowa ul. Miedzianej i wykonanie warstwy ścieralnej ul. Krzemowej w podstrefie Ełk, 3) wykonanie warstwy ścieralnej odcinka ul. Ekonomicznej w podstrefie Gołdap.
12	Tarnobrzaska	184,3	200,3	193,0	206,2	<ul style="list-style-type: none"> 1) budowa hali w Stalowej Woli i Radomiu, 2) budowa parkingów w podstrefie Wrocław, 3) budowa sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej, dróg w podstrefie Radom, 4) budowa skrzyżowania, przebudowa układu komunikacyjnego i ronda w podstrefie Stalowa Wola.
13	Wałbrzyska	183,5	403,3	266,8	460,6	uzbrojenie terenów Dolnośląskiej Strefy Aktywności Gospodarczej.

Lp.	Strefa	31.12.2015 r.		31.12.2016 r.		Najważniejsze działania podjęte w 2016 r.
		Zarząd	Inni ^{*)}	Zarząd	Inni ^{*)}	
14	Warmińsko-Mazurska	5,3	144,3	5,3	155,6	1) wykonanie podziałów geodezyjnych, sporządzenie projektu, budowa drogi o nawierzchni bitumicznej (dł. 800 m) wraz z chodnikami z kostki betonowej i zjazdów o nawierzchni z kostki betonowej, budowa kanalizacji deszczowej, sanitarnej, sieci wodociągowej oraz oświetlenia ulicznego w Węgorzewie. 2) budowa dróg, ciągów pieszych, zatok autobusowych, przepustów, budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej, sieci wodociągowej, teletechnicznej oraz oświetlenia ulicznego i kanałów technologicznych.
Razem		1 426,7	2 619,7	1 544,5	2 807,3	
Ogółem		4 046,4		4 351,8		

^{*)} gminy, gestorzy mediów, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad

Łączne nakłady na budowę infrastruktury na terenie specjalnych stref ekonomicznych, które zostały poniesione od początku ich funkcjonowania do końca 2016 r. wyniosły 4,3 mld zł. Udział spółek zarządzających w inwestycjach w zakresie infrastruktury stanowił 35,5%. Pozostała część wydatków finansowana była przez gminy, gestorów mediów oraz Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Spśród wszystkich spółek zarządzających strefami największe nakłady na rozwój infrastruktury do końca 2016 r. poniosły: Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o. o. – 463,1 mln zł (blisko 30% wydatków wszystkich stref), Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna INVEST-PARK sp. z o. o. – 266,8 mln zł oraz Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu – 193,0 mln zł. Wydatki dwóch ostatnich spółek stanowią odpowiednio po 17,3% i 12,5% łącznych wydatków zarządzających strefami na infrastrukturę.

W odniesieniu do skumulowanej wartości kapitału zainwestowanego w strefach przez inne podmioty, w tym m.in. samorzady lokalne i gestorów mediów, wyróżniały się strefy: katowicka (586,4 mln zł), wałbrzyska (460,6 mln zł) i mielecka (458,4 mln zł).

W samym 2016 r. na infrastrukturę wydatkowano ponad 305,4 mln zł, tj. o 140,4 mln zł mniej niż w 2015 r. Inwestycje spółek zarządzających strefami wyniosły 117,8 mln zł, co stanowiło 38,6% całych nakładów na infrastrukturę poniesionych w 2016 r. W stosunku do 2015 r. spółki zarządzające zmniejszyły nakłady na infrastrukturę o 32,4 mln zł, natomiast przyrost inwestycji innych podmiotów był mniejszy o 108,6 mln zł.

W 2016 r. największych inwestycji w zakresie infrastruktury dokonały spółki zarządzające strefą wałbrzyską (83,3 mln zł) oraz tarnobrzeską (8,7 mln zł). Stanowiły one odpowiednio 70,7% i 7,4% wydatków wszystkich spółek przeznaczonych na ten cel.

Z kolei pod względem inwestycji dokonanych przez samorzady lokalne, gestorów mediów i Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad wyróżniały się strefy: wałbrzyska

(57,3 mln), katowicka (38,7 mln) i kostrzyńsko-słubicka (26,2 mln). Na te trzy strefy przypadło około 65% nakładów inwestycyjnych podmiotów innych niż spółki zarządzające.

Wydatki na promocję stref

W 2016 r. spółki zarządzające przeznaczyły na promocję stref blisko 5,7 mln zł, czyli o 2,62 mln zł mniej niż w 2015 r. Największe wydatki ponieśli zarządzający strefami: kostrzyńsko-słubicką, katowicką i łódzką. Stanowiły one blisko 63,1% nakładów wszystkich stref na ten cel.

Z kolei najwięcej środków na promocję od początku funkcjonowania stref przeznaczyły spółki zarządzające strefami kostrzyńsko-słubicką i katowicką. Ich wydatki wyniosły odpowiednio 13,62 i 13,60 mln zł, co dało udział na poziomie odpowiednio 16,22% i 16,20% nakładów wszystkich spółek zarządzających. Na kolejnych pozycjach uplasowały się spółki zarządzające strefami: łódzką (z udziałem w ogólnej sumie wydatków wynoszącym 13,20%), pomorską oraz wałbrzyską (w obu przypadkach ich nakłady stanowiły 10,92% łącznych wydatków wszystkich stref).

Poniższa tabela przedstawia wielkość wydatków na promocję w poszczególnych strefach.

Tabela 14. Wydatki zarządzających na promocję stref w mln zł

Lp.	Strefa	Nakłady na promocję strefy		
		narastająco do końca 2015 r.	w 2016 r.	narastająco do końca 2016 r.
1	Kamiennogórska	1,46	0,11	1,57
2	Katowicka	12,33	1,27	13,60
3	Kostrzyńsko-Słubicka	12,31	1,31	13,62
4	Krakowska	5,82	0,3	6,12
5	Legnicka	3,59	0,22	3,81
6	Łódzka	10,08	1,00	11,08
7	Mielecka	3,16	0,10	3,26
8	Pomorska	8,88	0,29	9,17
9	Słupska	2,69	0,25	2,94
10	Starachowicka	1,64	0,08	1,72
11	Suwalska	3,98	0,28	4,26
12	Tarnobrzaska	2,76	0,12	2,88
13	Wałbrzyska	8,85	0,32	9,17
14	Warmińsko-Mazurska	0,74	0,02	0,76
Razem		78,29	5,67	83,96

Zwolnienia podatkowe spółek zarządzających

Łączna kwota zwolnienia podatkowego spółek zarządzających strefami od początku funkcjonowania stref do końca 2016 r. wyniosła 259,31 mln zł.

Z największych zwolnień podatkowych odnoszących się do dochodu w części wydatkowej na rozwój strefy skorzystały dotychczas spółki zarządzające strefami: wałbrzyską, mielecką i tarnobrzeską. Ich łączna wartość była równa 125,43 mln zł i stanowiła 48,2% całkowitej kwoty zwolnienia podatkowego w strefach.

W samym 2016 r. łączna kwota zwolnienia podatkowego wyniosła 17,9 mln zł i była wyższa o 4,29 mln zł w porównaniu z rokiem 2015. Z największego zwolnienia skorzystali zarządzający strefami katowicką i wałbrzyską. Zwolnienia te wyniosły odpowiednio 5 mln oraz 2,29 mln zł i łącznie stanowiły prawie 41% kwoty zwolnień przypadających na wszystkie spółki zarządzające.

Informację o wielkości zwolnień podatkowych spółek zarządzających przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Zwolnienia podatkowe spółek zarządzających strefami w mln zł

Lp.	Strefa	Zwolnienie do końca 2011 r. (narastająco)	Kwota zwolnienia w latach 2012 – 2016					Zwolnienie do końca 2016 r. (narastająco)
			2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	
1	Kamiennogórska	2,15	0,05	0,08	0,42	0,00	0,00	2,70
2	Katowicka	12,12	0,95	1,60	2,61	3,99	5,00	26,27
3	Kostrzyńsko-Słubicka	17,50	0,29	0,25	0,65	0,54	1,34	20,57
4	Krakowska	1,91	0,20	0,15	0,06	0,00	0,57	2,89
5	Legnicka	8,86	1,27	0,53	1,23	0,30	0,51	12,70
6	Łódzka	16,48	1,38	1,16	2,25	1,72	1,32	24,31
7	Mielecka	32,02	0,41	2,17	0,60	0,20	1,56	36,96
8	Pomorska	12,86	0,82	0,38	0,88	0,33	0,28	15,55
9	Słupska	11,05	1,91	0,72	2,00	0,97	2,08	18,73
10	Starachowicka	2,00	0,11	0,16	0,31	0,09	0,00	2,67
11	Suwalska	3,86	0,04	0,01	0,28	0,21	1,28	5,68
12	Tarnobrzeska	24,25	0,08	0,01	2,20	4,65	1,66	32,85
13	Wałbrzyska	29,73	15,3	7,70	0,00	0,60	2,29	55,62
14	Warmińsko-Mazurska	1,53	0,21	0,02	0,03	0,01	0,01	1,81
Razem		176,32	23,02	14,94	13,52	13,61	17,90	259,31

Do końca 2016 r. spółki zarządzające strefami otrzymały wsparcie w postaci zwolnień podatkowych w wysokości 0,26 mld zł. W tym samym okresie na promocję stref wydatkowały prawie 0,08 mld zł oraz na budowę niezbędnej infrastruktury blisko 1,54 mld zł. W sumie na wspomniane cele przeznaczyły 1,62 mld zł, a więc kwotę ponad 6-krotnie przekraczającą wielkość uzyskanych zwolnień podatkowych.

Działania zarządzających strefami w zakresie kadr dla przemysłu i rozwoju klastrów

1. SSE Małej Przedsiębiorczości (strefa kamiennogórska)

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego i na rzecz rozwoju klastrów

Działalność SSEMP S.A. w zakresie rozwoju szkolnictwa zawodowego i na rzecz rozwoju klastrów miała charakter wielowymiarowy i koncentrowała się wokół najbardziej istotnych kwestii w ramach działającego pod egidą spółki – Strefowego Klastra Edukacyjnego.

Rok 2016 to okres wspierania rządowej polityki zmierzającej do reformy szkolnictwa ponadgimnazjalnego i dostosowania profilu kształcenia szkół do partykularnych oczekiwań przedsiębiorców. W ramach współdziałania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce, Kamiennogórska SSEMP kilkakrotnie brała udział w relewantnych spotkaniach i konferencjach. Najbardziej istotnym było spotkanie, które odbyło się 24 czerwca 2016 r. w siedzibie WSSE „INVEST-PARK” z udziałem Minister Edukacji Narodowej Anny Zalewskiej oraz Wicepremiera, Ministra Rozwoju i Finansów Mateusza Morawieckiego, w trakcie którego zostały przedstawione kierunki reformy w obszarze edukacji zawodowej (branżowej).

Zarząd Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości złożył wniosek do Dolnośląskiej Instytucji Pośredniczącej o dofinansowanie ze środków UE realizacji projektu: *Modernizacja pomieszczeń sanitarno-technicznych dla potrzeb Sali Edukacyjno-Warsztatowej Strefowego Klastra Edukacyjnego*, w ramach osi priorytetowej 1 – 1 Przedsiębiorstwa i innowacje, działania 5 – 1.5 Rozwój produktów i usług w MŚP, projektu 1.5 A Wsparcie innowacyjności produktowej i procesowej MŚP z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw działających do 2 lat.

Kamiennogórska SSEMP prowadziła również rozmowy z kadrą akademicką Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wydziału Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze w zakresie inicjacji współdziałań ukierunkowanych na praktyczny wymiar szkolnictwa wyższego.

Ponadto w ramach funkcjonowania utworzonych klas patronackich: w ZSZiO w Kamiennej Górze, w ZST „MECHANIK” w Jeleniej Górze oraz w ZSP nr 2 w Lubaniu, Zarząd SSEMP S.A. zapewnił o woli dalszej współpracy i pośredniczenia pomiędzy szkołami ponadgimnazjalnymi a przedsiębiorcami w ramach ustawowych możliwości współpracy.

2. Katowicka SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

W 2016 r. kontynuowana była realizacja pilotażowego programu dotyczącego utworzenia Regionalnej Sieci Współpracy Pracodawców i Sektora Edukacji (Sieć K2), który był testowany pod kątem spełnienia funkcji zaplanowanych w ramach podsystemu Edukacji Zawodowej dla poziomu ponadgimnazjalnego (szkoły zawodowe), w oparciu o który będzie funkcjonować sieć K2. Pilotaż objął dalszą alokację uczniów 3. klasy technikum kierunku informatyki z Zespołu Szkół nr 6 w Jastrzębiu-Zdroju:

- na praktyczną naukę zawodu do wybranych pracodawców w celu nabycia wymaganych umiejętności w środowisku pracy,

- organizację wizyt studyjnych uczniów 4. klasy technikum kierunku elektryk i mechanik,
- organizację staży zawodowych.

Dodatkowo podczas staży przeprowadzona została przez pracodawców i przeprowadzających pilotaż ewaluacja pracy uczniów. Uczniowie na tej podstawie otrzymali stypendia.

W 2016 r. w ramach budowy Sieci K2 rozpoczęty został projekt realizacji Inteligentnych Studiów Dualnych. Pierwszy etap odbędzie się w latach 2016–2019. Partnerami tego projektu są Politechnika Śląska w Gliwicach oraz przedsiębiorcy działający na terenie strefy. Projekt jest skierowany do absolwentów szkół ponadgimnazjalnych i średnich, którzy chcą kontynuować naukę na kierunku mechanika i budowa maszyn, a jednocześnie posiadają predyspozycje do wykonywania zawodów technicznych. Udział w projekcie ma umożliwić uczestnikom realizację kariery zgodnie ze swoim potencjałem, zdobycie doświadczenia zawodowego już na etapie nauki, a także zdobycie kompetencji poszukiwanych przez pracodawców. Programem objętych jest ponad 29 studentów kierunku mechanika i budowa maszyn na Wydziale Technologicznym Politechniki Śląskiej.

KSSE S.A. w okresie wrzesień 2016 – luty 2019 r. będzie realizowała wraz z partnerami: powiatem bieruńsko-lędzińskim, miastem Bytom, gminą Pawłowice, powiatem pszczyńskim oraz firmami Landster i Syntea projekt dofinansowany w ramach RPWSL 2014-2020 pn. *„Kariera i kompetencje – Zwiększenie dopasowania systemu kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w oparciu o sieć K2 w subregionie centralnym województwa śląskiego”* (działanie 11.2 Dostosowanie oferty kształcenia zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy – kształcenie zawodowe uczniów, poddziałanie 11.2.1 Wsparcie szkolnictwa zawodowego ZIT). Grupą docelową są uczniowie klas II–IV techników uczęszczający do placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe zlokalizowanych na terenie powiatu bieruńsko-lędzińskiego, miasta Bytom, gminy Pawłowice oraz powiatu pszczyńskiego (456 osób) oraz nauczyciele lub instruktorzy praktycznej nauki zawodu powyższych placówek oświatowych (83 osoby).

Zarządzający złożył w ramach poddziałania 11.2.2 Wsparcie szkolnictwa zawodowego – RIT Zachodni RPWSL 2014–2020 wniosek o dofinansowanie projektu *„Kariera i kompetencje – Zwiększenie dopasowania systemu kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy w oparciu o sieć K2 w subregionie zachodnim województwa śląskiego”*.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Katowicka SSE S.A. zarządza klastrem „Silesia Automotive & Advanced Manufacturing”, którego celem jest budowanie wspólnie z partnerami platformy wymiany doświadczeń i współpracy między przedsiębiorcami, instytucjami edukacyjnymi i naukowymi. Działania inicjowane przez zarządzającego były początkowo skierowane do przedsiębiorców w sektorze motoryzacji w województwach: śląskim, opolskim i małopolskim, ale pod koniec 2015 r. klastrowy poszerzył obszar działań także o firmy spoza branży motoryzacyjnej, stosujące zaawansowane systemy produkcyjne w swoich firmach. Istotną rolę w organizacji klastra zajmuje Rada programowa Klastra, która skupia jego najaktywniejszych członków.

Wśród działań podejmowanych w 2016 r. należy wymienić m.in.:

- *działania w obszarze „HR i Rynek pracy”:*

- monitoring rynku pracy (badanie z podziałem na podstrefy – gliwicka, tyska), monitoring wskaźników personalnych (benchmarking KPI działów personalnych) oraz aktualnej sytuacji na rynku pracy (zgodnie z zapotrzebowaniem firm: grupy specjalistów),
- monitoring/analizy rynku wynagrodzeń na stanowiskach produkcyjnych i okołoprodukcyjnych, monitoring oczekiwań płacowych,
- benchmarking systemów motywacyjnych dla pracowników produkcyjnych i nieprodukcyjnych,
- *działania w obszarze „Nowe materiały i rozwiązania inżynierskie” – grupy tematyczne:*
  - innowacja w produkcji – Przemysł 4.0,
  - centra inżynieryjne i badawcze,
  - utrzymanie ruchu,
  - kompozyty w motoryzacji,
  - metale w motoryzacji.

Równocześnie prowadzone były wymiany dobrych praktyk oraz spotkania w ramach formuły B2B.

3. Kostrzyńsko-Słubicka SSE

Działania promujące edukację zawodową i działalność klastrową

W 2016 r. zarządzający podejmował szereg działań dotyczących szkolnictwa zawodowego oraz wspierał działalność Lubuskiego Klastra Metalowego. Wspólnie podejmowano wiele inicjatyw mających na celu pogłębienie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami zrzeszonymi w klastrze i szkołami zawodowymi. Koordynowano bieżące działania pomiędzy szkołami gimnazjalnymi, ponadgimnazjalnymi a przedsiębiorcami poprzez spotkania indywidualne pracodawców ze szkołami, jak również liczne konferencje, na których omawiano aktualne problemy dotyczące współpracy w zakresie szkolnictwa zawodowego. Przykładami mogą być:

- spotkanie w Zespole Szkół Zawodowych w Kostrzynie nad Odrą, które dotyczyło utworzenia nowego kierunku nauczania zawodowego w szkole (zawód: operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych, 3-letnie kształcenie, podzielone na część teoretyczną ogólną oraz przedmioty w kształceniu zawodowym teoretycznym, część praktyczna realizowana na terenie zakładów znajdujących się w Kostrzynie nad Odrą),
- spotkanie robocze pracodawców i przedsiębiorców dotyczące formuły oraz realizacji projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wlkp. (MOF), zgodnie z osią priorytetową 8. Nowoczesna Edukacja, poddziałaniem 8.4.2. Doskonalenie jakości kształcenia zawodowego realizowanego przez ZIT Gorzów Wielkopolski Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 oraz przedstawienia założeń organizacji i funkcjonalności Centrum Edukacji Zawodowej i Biznesu,
- spotkanie w Kostrzynie nad Odrą z rektorem Wyższej Szkoły Zawodowej w Kostrzynie nad Odrą. Podczas spotkania omawiano wprowadzenie nowych kierunków nauczania

w WSZ, w tym kierunku logistyka, oraz zasad współpracy w zakresie dualnego kształcenia zawodowego,

- spotkanie z dyrekcją zespołu szkół ponadgimnazjalnych w Kostrzynie nad Odrą. Podczas spotkania omawiano propozycję Ministra Edukacji oraz Ministra Rozwoju i Finansów, dotyczącą warunków i możliwości utworzenia zawodu technika spawalnictwa,
- spotkanie w starostwie powiatowym w Słubicach z dyrektorami szkół ponadgimnazjalnych, z przedsiębiorcami z powiatu słubickiego oraz przedstawicielami kuratorium oświaty z Gorzowa Wlkp. Spotkanie dotyczyło planowanych działań 8.4 z zakresu doskonalenia jakości kształcenia zawodowego w województwie lubuskim. Dyrektorzy szkół ponadgimnazjalnych przedstawili w szczególności plany dotyczące kierunków nauczania. Przedsiębiorcy zwracali uwagę na większe potrzeby nauczania w kierunkach technicznych i mechanicznych,
- posiedzenie Rady Gospodarczej miasta Strzelce Krajeńskie. Podczas posiedzenia Rady omawiano aktualną sytuację szkolnictwa zawodowego w powiecie oraz przygotowanie do rozpoczęcia działań z zakresu doskonalenia jakości kształcenia zawodowego w województwie lubuskim. W posiedzeniu Rady uczestniczyli lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele szkół ponadgimnazjalnych, władze miasta oraz przedstawiciele OHP. Przedsiębiorcy zwracali uwagę na konieczność kształcenia zawodowego osób znających się na obróbce metali i cyfrowo sterowanych obrabiarek CNC,
- spotkanie przedsiębiorców z Minister Edukacji Anną Zalewską w Zespole Szkół w Kostrzynie nad Odrą. W spotkaniu uczestniczyli również wojewoda lubuski – Władysław Dajczak, lubuski kurator oświaty – Ewa Rawa, starosta gorzowski – Małgorzata Domagała oraz przedstawiciele kostrzyńskich firm. Spotkanie dotyczyło wypracowania wspólnych koncepcji usprawnienia szkolnictwa zawodowego w Polsce,
- utworzenie przy Zespole Szkół w Kostrzynie nad Odrą firmy symulacyjnej Heban. Firma ta powstała dzięki zaangażowaniu się i wsparciu K-S SSE S.A. Zarządzający objął firmę Heban swoim patronatem. Firma Heban jest miejscem kształcenia uczniów w warunkach maksymalnie zbliżonych do rzeczywistości gospodarczej, pracy autentycznego przedsiębiorstwa, w którym wszystkie operacje finansowo-gospodarcze są identyczne z działaniami prawdziwej firmy.

4. Krakowski Park Technologiczny (Krakowska SSE)

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Krakowski Park Technologiczny (KPT) od wielu lat wspiera inicjatywy branżowe powstające w ekosystemie parku technologicznego i krakowskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Do najefektywniejszych narzędzi współpracy pomiędzy firmami różnej wielkości należą klastry.

KPT aktywnie współpracuje z kilkoma klastrami, które powstały w ostatnich latach w Małopolsce. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt stałej aktywności klastrów w branżach wybranych przez władze Małopolski jako inteligentne specjalizacje regionalne. Przykładem mogą tu być branże: ICT (Małopolski Klaster makeIT) oraz branża przemysłów kreatywnych i czasu wolnego (Digital Entertainment Cluster i Krakowski Klaster Filmowy).

Digital Entertainment Cluster (DEC) to inicjatywa zrzeszająca ponad 30 firm z branży cyfrowej rozrywki. Klastrę zadebiutował w marcu 2013 r., a jego koordynatorem jest KPT. W 2016 r., w oparciu o przeprowadzone pod koniec 2015 r. ankiety, stworzona została strategia rozwoju klastra. Z 28 firm zrzeszonych w klastrze ankietę wypełniły 24 firmy, w tym 14 mikroprzedsiębiorstw, 5 małych firm, 2 średnie i 2 duże przedsiębiorstwa. Zidentyfikowane przy pomocy ankiety słabe i silne strony uczestników klastra posłużyły jako punkt wyjścia do napisania projektu „Kreatywna Małopolska” finansowanego z Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego.

Do podstawowych zadań klastra należy organizowanie współpracy między polskimi firmami, rozwijanie potencjału polskiej branży na zagranicznych targach oraz wsparcie w pozyskiwaniu finansowania na udział w nich. Dodatkowo DEC wspiera proces pozyskiwania zagranicznych partnerów biznesowych przez krajowe firmy z branży.

Firmy z klastra DEC brały w 2016 r. aktywny udział w przedsięwzięciach organizowanych przez KPT dla branży cyfrowej rozrywki, tj.: międzynarodowej konferencji Digital Dragons oraz w uruchomionej jesienią 2016 r. Akademii Gier – cyklu comiesięcznych szkoleń i wykładów dla specjalistów z różnych dziedzin związanych z przemysłem cyfrowej rozrywki.

Krakowski Klastr Filmowy, koordynowany przez Krakowski Park Technologiczny, jest zrzeszeniem firm i twórców działających w branży filmowej na terenie Małopolski. Misją klastra jest wspieranie polskiej i zagranicznej produkcji, profesjonalizacja kwalifikacji zawodowych twórców filmowych, a także promocja ośrodka filmowego, jakim jest Kraków i południowy region Polski. W 2016 r. w klastrze zrzeszonych było 39 firm i 36 twórców niezależnych.

W roku 2016 Krakowski Klastr Filmowy pośredniczył w produkcjach filmowych, telewizyjnych i reklamowych. Dzięki partnerstwu z Krakowską Komisją Filmową, klastr na bieżąco reaguje na nowe projekty pojawiające się w regionie, oferując usługi zrzeszonych filmowców. W drugim roku działalności KKF często pojawiał się na branżowych wydarzeniach w roli partnera i współorganizatora, promując markę i działalność klastra. Były to takie imprezy jak: Festiwal Filmowy w Gdyni, gdzie promowano inicjatywę „Filmowa Małopolska”, Krakow Film Festival, Doc Lab Poland, i wiele innych. Ważnym projektem Klastra w 2016 r. było zorganizowanie pierwszej edycji konkursu scenariuszowego „Małopolskie Studio Debiutów” i skierowanie do produkcji trzech zwycięskich projektów fabularnych filmów krótkometrażowych.

Beneficjentami „Kreatywna Małopolska” są przede wszystkim firmy skupione w działających przy KPT klastrach z branży kreatywnej. Dzięki uczestniczeniu w projekcie małopolskie małe i średnie przedsiębiorstwa z sektora gier wideo oraz filmowego zyskują szansę na zwiększenie swojej aktywności międzynarodowej. Przy realizacji projektu KPT współpracuje z firmami zrzeszonymi zarówno w Digital Entertainment Cluster, jak i w Krakowskim Klastrze Filmowym. Pod koniec 2016 r. zrzeszeni w KKF filmowcy wyjechali w ramach projektu na zagraniczne targi branżowe Connecting Cottbus w Niemczech i Baltic Event w Estonii.

Krakowski Park Technologiczny jest ponadto koordynatorem powołanego do życia w 2015 r. Małopolskiego Klastra Edukacyjnego, którego celem jest poprawienie jakości kształcenia zawodowego, zwiększenie dostępności uczniów do praktycznej nauki zawodu, praktyk i staży

realizowanych w rzeczywistych warunkach pracy firmy. Do inicjatywny przystąpiło około 25 podmiotów z regionu, w tym kilka firm działających w strefie krakowskiej, szkoły zawodowe, centra kształcenia zawodowego oraz samorządy.

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

Wspieranie szeroko rozumianej edukacji to jeden z ważniejszych obszarów działalności Krakowskiego Parku Technologicznego. Realizowane przez KPT w tym zakresie projekty są także związane z misją spółki. Z jednej strony podejmuje działania systemowe, kształtuje modele rozwoju gospodarczego, w których edukacja zajmuje ważne miejsce. Z drugiej strony angażuje się w przedsięwzięcia mające na celu budowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży.

Z krakowskimi uczelniami, będącymi udziałowcami spółki, KPT realizuje projekty, których celem jest tworzenie marki Małopolski jako regionu wiedzy. Realizacja tego typu programów pokazuje, w jakim kierunku powinny być prowadzone badania naukowe, zarówno na małopolskich uczelniach, jak i w jednostkach badawczych, a także jak powinny być rozłożone akcenty dotyczące kształcenia młodzieży.

Działalność edukacyjna KPT to również pomoc innowacyjnym przedsiębiorcom oraz młodym, wkraczającym na ścieżkę zawodową ludziom. Inkubator Technologiczny KPT jest idealnym miejscem dla kreatywnych osób, które myślą o założeniu własnej działalności, rozwijają się w branży informatycznej, telekomunikacyjnej lub inżynierskiej i szukają odpowiedniego środowiska dla siebie i swoich pomysłów. Inkubator ma własny program, także w zakresie edukacji dla młodych firm.

KPT jest także partnerem strategicznym Międzyszkolnego Festiwalu Informatycznego. Celem konkursu jest promocja przedsiębiorczości oraz aktywizacja zawodowa młodzieży. Międzyszkolny Festiwal Informatyczny nie tylko inspirowa młodych, zdolnych informatyków, ale także tworzy własne środowisko: uczniów, absolwentów, przedsiębiorców, a także przedstawicieli firm z branży IT i uczelni.

Dzięki tym doświadczeniom Krakowski Park Technologiczny aktywnie zaangażował się w działalność na rzecz rozwoju i promocji sektora szkolnictwa zawodowego. W dniu 25 maja 2015 r. podpisał z 22 członkami założycielami porozumienie powołujące Małopolski Klaster Edukacyjny, którego celem jest poprawienie jakości kształcenia zawodowego, zwiększenie dostępności uczniów do praktycznej nauki zawodu, praktyk i staży realizowanych w rzeczywistych warunkach pracy firmy.

Krakowski Park Technologiczny odpowiadając na potrzeby związane z kluczową rolą szkół zawodowych objął patronatem klasę o profilu technik-informatyk w Wielozawodowym Zespole Szkół w Zatorze.

4. Legnicka SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

Powołany w 2015 r. Dolnośląski Klaster Edukacyjny prowadził działania na rzecz wzmocnienia stworzonego systemu komunikacji pomiędzy firmami LSSE, uczelniami wyższymi, szkołami zawodowymi i technicznymi, placówkami systemu oświaty i samorządami. Dzięki temu łatwiejszy stał się przepływ i wymiana informacji dotyczących m.in. długoterminowego zapotrzebowania firm na absolwentów w danym zawodzie, krótkoterminowych potrzeb szkoleniowych obecnych pracowników, bieżącej oferty

zatrudnienia, a także oferty edukacyjno-szkoleniowej szkół i placówek w zakresie kształcenia uczniów i doskonalenia zawodowego dorosłych.

Klaster organizował praktyki zawodowe dla uczniów. Prowadził negocjacje z firmami należącymi do LSSE w sprawie podpisania porozumienia ze szkołami zawodowymi dotyczącego współpracy przy tworzeniu klas patronackich w kierunkach dopasowanych do potrzeb firm strefowych. Ponadto Klaster zorganizował:

- konferencję pn. „Zawodowa Strefa” promującą rozwój szkolnictwa dualnego oraz poprawiającą wizerunek kształcenia zawodowego na terenie LSSE, ukazującą przykłady dobrych praktyk wypracowanych przez firmy LSSE i szkoły,
- cykl warsztatów pn. „Jak zdobyć pracodawcę” wraz z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową im. Witelona w Legnicy, adresowanych do uczniów, którzy będą musieli w niedalekiej przyszłości zmierzyć się z konkurencyjnym rynkiem pracy. Pierwsze spotkanie odbyło się w PWSZ. Uczestniczyło w nim 75 uczniów szkół zawodowych, a prowadzącymi byli profesjonalni trenerzy personalni z firm LSSE.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Dolnośląski Klaster Lotniczy (DKL) kontynuuje działania rozpoczęte w 2015 r. Stowarzyszenie (DKL), działając jako samodzielna jednostka posiadająca osobowość prawną, powołało w 2015 r. Zarząd, który reprezentuje DKL. Przedstawiciele Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. zasiadają we władzach DKL, pełniąc kluczową rolę w aktywizacji i rozwoju działalności klastra. Począwszy od 28 czerwca 2016 r. we władzach DKL zasiadają Dorota Giżewska (pełniąc funkcję Wiceprezesa Zarządu), Krzysztof Sadowski (pełniąc funkcję Członka Zarządu).

Do 31 grudnia 2016 r. do klastra przystąpiło ogółem 22 członków reprezentujących firmy i instytucje wspierające przemysł lotniczy. Wśród członków i partnerów Dolnośląskiego Klastra Lotniczego są firmy reprezentujące przemysł lotniczy, instytucje publiczne i instytucje otoczenia biznesu, jednostki naukowe oraz firmy i instytucje działające na rzecz branży lotniczej.

Inicjatywę Dolnośląskiego Klastra Lotniczego wspierają Ministerstwo Rozwoju, pozostałe strefy ekonomiczne z terenu województwa dolnośląskiego – Kamiennogórska Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości, Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK”, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Urząd Miasta Lubina i Wrocławia oraz Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A.

Wśród firm branży lotniczej, które współpracują w ramach Dolnośląskiego Klastra Lotniczego znajdują się: HS Wrocław, Zakład Szybowcowy „Jeżów”, UNISON Engine Components Poland, Becker Avionics Polska, Radiotechnika Marketing, Paradigm Precision Poland, Metal Master, MPT. DKL ukierunkowuje swoje działania na współpracę z ośrodkami naukowymi, do których należą Politechnika Wrocławska oraz Wrocławskie Centrum Badań EIT+.

Nadrzędnym kierunkiem działań Dolnośląskiego Klastra Lotniczego jest stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorstw powiązanych z branżą lotniczą, prowadzących działalność na terenie Regionu Polski Południowo-Zachodniej. Partnerzy Klastra współpracują, aby stworzyć dogodne warunki do rozwoju i lokowania nowych przedsiębiorstw przemysłu lotniczego na tym terenie, promować polski przemysł lotniczy

za granicą oraz rozwijać sektor badawczo-rozwojowy. Odbywa się to m.in. poprzez współpracę, wspieranie działalności przemysłowej, transfer wiedzy i wymianę doświadczeń produkcyjnych, handlowych i organizacyjnych, wzajemną pomoc w poszukiwaniu wykwalifikowanych kadr oraz organizację szkoleń i warsztatów.

Działania DKL w 2016 r.:

Priorytetowym celem utworzenia Dolnośląskiego Klastra Lotniczego było stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorstw powiązanych z branżą lotniczą, prowadzących działalność na terenie Regionu Polski Południowo-Zachodniej. Partnerzy i Zarząd klastra chcą m.in. stworzyć dogodne warunki do rozwoju i lokowania nowych przedsiębiorstw przemysłu lotniczego na tym terenie, promować polski przemysł lotniczy za granicą oraz rozwijać sektor badawczo-rozwojowy. Odbywać się to będzie m.in. poprzez współpracę, wspieranie działalności przemysłowej, transferu wiedzy i wymiany doświadczeń produkcyjnych, handlowych i organizacyjnych, wzajemną pomoc w poszukiwaniu wykwalifikowanych kadr oraz organizację szkoleń i warsztatów.

Nazwane powyżej cele zostały zrealizowane poprzez zaoferowanie członkom DKL wspólnych aktywności i działań, jakimi były:

- uczestnictwo w Forum Klastrow Województwa Dolnośląskiego organizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego i Polsko-Niemiecką Izbę Przemysłowo-Handlową – aktywne uczestnictwo w planowaniu konferencji i panelu dyskusyjnym na temat perspektyw rozwoju klastrow z przedstawicielami Bawarskiego Klastra Lotniczego „bavAIRia” oraz Stowarzyszenia Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”. Konferencja i spotkanie z klastrami o wysokim stopniu rozwoju umożliwiło poznanie dobrych praktyk funkcjonowania i nawiązanie kontaktów gospodarczych. Dodatkową wartością wynikającą ze współpracy z rozwiniętymi klastrami jest możliwość wdrożenia dodatkowych usług dla członków DKL, co doprowadzi do rozwoju kooperacji członków klastra,
- uczestnictwo w imprezach branżowych dla przemysłu lotniczego. W ramach tego zadania zostały wytypowane przez członków DKL cztery imprezy branży lotniczej (w tym 2 międzynarodowe i 2 krajowe: Friedrichshafen - General Aviation Show, Bydgoszcz - Air Fair, Berlin - ILA Berlin Airshow, MSPO Kielce), z których została ostatecznie wybrana jedna – MSPO (Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego w Kielcach 06-09.09.2016). W imprezie tej DKL uczestniczył w celu promocji klastra w środowisku krajowym i międzynarodowym, a także w celu nawiązywania nowych kontaktów gospodarczych przez członków DKL. Dolnośląski Klaster Lotniczy wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego oraz przy wsparciu partnerów DKL prezentował na wspólnym stoisku potencjał regionu dotyczący branży lotniczej oraz ofertę dla nowych inwestycji. Przedstawicielom i partnerom DKL udało się przeprowadzić wiele cennych spotkań, które mają szansę przyczynić się do rozwoju branży lotniczej na Dolnym Śląsku,
- kampania informacyjna i promocyjna na rzecz DKL, która obejmowała:
  - i. artykuły opublikowane w czasopismach (Raport MSPO – Wojsko, Technika, Obronność, Wojsko i Technika),
  - ii. spotkania informacyjne w SSE oraz podczas spotkań z inwestorami,

- iii. spotkania referencyjne u członków DKL z nowymi potencjalnymi inwestorami w branży lotniczej (3 projekty inwestycyjne),
- iv. wydanie folderu informacyjnego o działalności i partnerach DKL oraz materiałów promocyjnych,
- v. działania: wypracowanie jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dla klastra, przygotowanie materiałów promocyjnych, rozwój strony internetowej klastra oraz publikacja artykułów w prasie i innych mediach. Wymieniona działalność promocyjno-informacyjna doprowadziła do większej rozpoznawalności DKL jako instytucji wspierającej przedsiębiorczość powiązaną z branżą lotniczą, a tym samym rozpoznawalności Dolnego Śląska jak miejsca przyjaznego dla inwestycji branży lotniczej,
- konferencja dla potencjalnych dostawców dla przemysłu lotniczego. Firma HS Wrocław (UTC Aerospace Systems) przy wsparciu DKL zorganizowała 20 października 2016 r. konferencję dla potencjalnych dostawców rynku lotniczego. Spotkanie było dedykowane dla małych i średnich przedsiębiorstw, które są zainteresowane rozpoczęciem dostaw dla firm branży lotniczej w Polsce i na świecie. Na konferencji przekazano informacje na temat perspektyw rozwoju przemysłu lotniczego na Dolny Śląsk, w tym zakładu HS Wrocław, szanse dla dostawców w zakresie współpracy z przemysłem lotniczym, wsparcie ze strony specjalnych stref ekonomicznych dla rozwoju firm w tym sektorze oraz rolę Dolnośląskiego Klastra Lotniczego. Wskazane zostały również wymogi jakościowe oraz kompetencje wymagane od dostawców, którzy zamierzają rozpocząć współpracę z firmami z branży lotniczej.

Pozostałe zadania zrealizowane w 2016 r. w ramach postawionych przez Zarząd celów to:

- zorganizowanie biura oraz obsługi księgowej DKL,
- rozwój współpracy poprzez pozyskiwanie nowych członków DKL powiązanych z branżą lotniczą. W 2016 r. deklaracje przystąpienia do DKL złożyło 10 instytucji (obecnie DKL liczy 22 członków zwyczajnych reprezentujących 21 instytucji). Prowadzone są rozmowy z kolejnymi firmami i instytucjami,
- stworzenie i rozwój strony www.klaster-lotniczy.pl

Działalność Dolnośląskiego Klastra Motoryzacyjnego (DKM) w 2016 r. to:

- prace nad strategią rozwoju DKM, wybór formy prawnej dla klastra,
- diagnoza partnerów – stworzenie mapy procesów, powiązań biznesowych, określenie możliwych obszarów i potencjału do dalszej współpracy (24 wizyty u partnerów DKM),
- powołanie grup tematycznych – aktywne wspieranie tworzenia współpracy i koordynacja grup tematycznych złożonych z partnerów klastra:
  - i. produkcja,
  - ii. HR – Środa Śląska (współpraca partnerów klastra z JST nad wspólnym projektem „transportu zintegrowanego”),
  - iii. chemia,
  - iv. obróbka materiałów (metal, plastic, szkło),
  - v. tworzywa sztuczne,
  - vi. logistyka,

vii. elektryczny samochód dostawczy,

- warsztaty partnerów klastra – poznanie celów i oczekiwań partnerów w stosunku do klastra,
- spotkania DKM poświęcone wzajemnemu poznaniu się firm, poznaniu oferty badawczej Politechniki oraz opiekunów naukowych przydzielonych dla każdej z grup tematycznych z ramienia Politechniki. Cel spotkań to wygenerowanie wspólnych projektów Politechniki Wrocławskiej i partnerów klastra, w wyniku których powstaną innowacje produktowe, procesowe,
- prace nad grupami zakupowymi: media, tworzywa sztuczne, odpady,
- wizyta studyjna w klastrze Der Automotive Cluster Ostdeutschland (ACOD) – cel to zebranie doświadczeń, wymiana wiedzy, nawiązanie współpracy,
- platforma komunikacyjna DKM,
- organizacja i udział partnerów klastra w wizytach studyjnych u innych firm klastrowych, np. Faurecia Wałbrzych,
- prowadzenie działań mających na celu pozyskanie nowych członków klastra – seminaria informacyjne (MŚP, IOB, JBR), promocja w prasie,
- współpraca z Politechniką Wrocławską – ustalenie opiekunów naukowych dla grup tematycznych z ramienia PWr,
- warsztaty grup tematycznych: spotkania różnych działów organizacyjnych partnerów klastra, np. działów produkcji, logistyki, HR oraz opiekunów naukowych z PWr w celu wypracowania wspólnych projektów, np. grupa „produkcja” - oszczędne zarządzanie energią, grupa „logistyka” - optymalizacja zapasów, transport zewnętrzny,
- współpraca z przedstawicielami Politechniki nad koncepcjami wspólnych projektów Politechniki oraz Legnickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, jako lidera DKM.

5. Łódzka SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

W 2016 r. zarządzający strefą w związku z promocją szkolnictwa zawodowego podjął m.in. następujące działania:

- styczeń 2016 r. – uzyskanie dofinansowania na projekt partnerski „Poszukiwana/y” z Fundacją Inkubator z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (współfinansowanego w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego), który przewiduje staże i praktyki w firmach z regionu (głównie inwestorów ŁSSE) dla ponad 160 osób z grupy NEET – niepracujących i nieuczących się,
- luty 2016 r. – ZSP nr 20 w Łodzi – VI edycja Wojewódzkiego Konkursu „ZAWODOWIEC”. Konkurs adresowany jest do gimnazjalistów. Obejmuje cztery kategorie: najlepszy plakat, prezentację, opowiadanie i fotografię. Gimnazjaliści przedstawiają w wybrany przez siebie sposób wymarzony zawód. Na podsumowaniu konkursu byli obecni: Łódzki Kurator Oświaty, przedstawiciele Łódzkiej SSE, dyrektorzy gimnazjów, przedsiębiorcy. Nagrody dla zwycięzców ufundowane zostały m.in. przez Łódzkiego Kuratora Oświaty oraz ŁSSE,
- luty 2016 r. – uruchomienie CKU Nowoczesnych Technologii, filia w Kutnie na mocy Listu Intencyjnego podpisanego w dniu 22 października 2015 r. przez Województwo

Łódzkie, Starostwo Powiatowe w Kutnie oraz ŁSSE S.A. Pierwszą uruchomioną kwalifikacją była kwalifikacja E.7 Montaż i konserwacja maszyn i urządzeń elektrycznych w ramach zawodu elektromechanik na potrzeby firm ŁSSE, tj. Uma Investments (Kellogg's) oraz Fresenius Kabi Polska,

- marzec 2016 r. – udział w spotkaniu z Japońską Organizacją Handlu Zagranicznego JETRO w sprawie działań edukacyjnych ŁSSE oraz dobrych praktyk edukacyjnych i szkoleniowych japońskich firm działających w ŁSSE, w wyniku czego powstał artykuł skierowany do członków JETRO na całym świecie,
- kwiecień 2016 r. – organizacja kolejnego spotkania Strefy HR dla przedstawicieli działów HR firm zrzeszonych w ŁSSE, poświęconego tematowi rekrutacji metodą wywiadu kompetencyjnego oraz projektowi „Poszukiwana/y”,
- październik 2016 r. – udział przedstawiciela ŁSSE w konferencji „Sposób na bezrobocie wśród młodych. Dualny system szkolnictwa wyższego w Europie” organizowanej przez Ambasadę Republiki Federalnej Niemiec w Polsce oraz Fundację Konrada Adenauera w Polsce. W wydarzeniu udział wzięli także inwestorzy ŁSSE zainteresowani współpracą z uczelniami wyższymi,
- październik 2016 r. – uroczyste przekazanie sprzętu komputerowego przez ŁSSE na rzecz CKU Nowoczesnych Technologii w Łodzi, filia w Kutnie. ŁSSE ufundowała 21 sztuk zestawów komputerowych wraz z niezbędnym oprogramowaniem na potrzeby słuchaczy szkoły,
- listopad 2016 r. – udział ŁSSE w panelu dotyczącym kształcenia zawodowego podczas konferencji „Zmieniamy Łódzkie z Funduszami Europejskimi” w Skierniewicach,
- listopad 2016 r. – ŁSSE była partnerem wydarzenia „Kurs na HR”, czyli eksperckiej debaty środowisk biznesu, nauki i administracji poświęconej obecnym zmaganiom przedsiębiorców w poszukiwaniu wykwalifikowanych kadr,
- grudzień 2016 r. – współorganizacja wraz z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego konferencji „Doradztwo zawodowe we współpracy z pracodawcami sukcesem na rynku pracy?”.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

ŁSSE S.A. wspólnie z Politechniką Łódzką utworzyła Klastr ICT skupiający ponad 20 firm IT i ICT w regionie łódzkim. ŁSSE bierze aktywny udział w posiedzeniach Rady Klastra oraz spotkaniach zespołów zadaniowych, m.in. zespołu ds. projektów oraz zespołu ds. promocji klastra. Głównymi celami klastra są:

- integracja środowiska podmiotów branży informatycznej, telekomunikacyjnej i elektronicznej,
- wspieranie przedsiębiorczości oraz rozwój rynku pracy w obszarze ICT,
- tworzenie warunków do wdrażania nowych technologii informacyjnych i informatycznych, w tym komercjalizacji wyników prac badawczych,
- rozwój i kształcenie kadr dla branży informatycznej, telekomunikacyjnej i elektronicznej.

W grudniu 2015 r. został powołany klastr LODZistics Logistyczna Sieć Biznesowa Polski Centralnej, który zrzesza firmy z branży logistycznej, samorządy, jednostki badawczo-rozwojowe, instytucje otoczenia biznesu, a także inne podmioty działające w sektorze

logistyki. ŁSSE S.A. jest jednym z inicjatorów powołania klastra logistycznego z uwagi na silny potencjał logistyczny Regionu Łódzkiego, usytuowanie w centrum węzła komunikacyjnego Polski i Europy, dużą liczbę podmiotów świadczących usługi logistyczne i transportowe, podaż powierzchni magazynowych czy też rozbudowaną infrastrukturę drogową. Główne cele klastra to podniesienie konkurencyjności firm poprzez stymulowanie innowacyjności branży logistycznej, w tym transferu technologii, rozwój dobrych praktyk, wspólne projekty, zastosowanie nowoczesnych rozwiązań transportowych, jak przewozy intermodalne, system RFS w transporcie lotniczym czy eco-driving. Członkowie klastra planują także oddziaływać na profil szkolnictwa zawodowego i wyższego, ze szczególnym uwzględnieniem logistyki.

Mając na uwadze ogromny potencjał gospodarczy lokalnych pracodawców oraz ich potrzeby kadrowe, Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. postanowiła powołać do życia Łódzki Klaster Edukacyjny (ŁKE), który stanowi platformę współpracy pomiędzy biznesem a zapleczem edukacyjnym i naukowym województwa na rzecz szeroko pojętego kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb lokalnego przemysłu i rynku pracy. List Intencyjny w sprawie utworzenia ŁKE podpisano w kwietniu 2015 r. Jednymi z głównych obszarów działania ŁKE jest propagowanie i budowanie pozytywnego wizerunku kształcenia zawodowego, aktywizacja placówek kształcenia zawodowego do współpracy z przedsiębiorstwami, prognozowanie oraz badanie zapotrzebowania na umiejętności i kwalifikacje zawodowe, współpraca z przedsiębiorstwami, w tym w szczególności inwestorami ŁSSE i ich poddostawcami. Klaster zrzesza obecnie 23 podmioty, w tym jednostki samorządu terytorialnego, szkoły zawodowe, centra kształcenia ustawicznego oraz firmy aktywne w obszarze edukacji zawodowej. Na ostatnim posiedzeniu klastra powołano Radę oraz Zarząd ŁKE, a także ustalono strategię przyszłych działań. Obecnie Zarząd ŁKE tworzy procedury oraz dokumenty niezbędne do prawidłowego funkcjonowania klastra, a także trwa proces pozyskiwania nowych członków do ŁKE.

7. Mielecka SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

Przedstawiciele ARP S.A., która zarządza strefą mielecką uczestniczyli w 5 konferencjach promujących rozwój szkolnictwa zawodowego, organizowanych z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Rozwoju, urzędów pracy, zarządzających strefami, samorządów, dyrektorów szkół oraz przedsiębiorców.

Przedstawiciele ARP S.A. wzięli udział w XI edycji Targów Edukacyjnych w Mielcu, realizowanych w ramach projektu edukacyjnego z zakresu orientacji zawodowej dla uczniów klas trzecich gimnazjów. Strefę odwiedzili uczniowie 8 szkół gimnazjalnych w ramach „Dni otwartych Strefy”. Podczas spotkań prezentowano strefę jako doskonałe miejsce na rozwój swojej ścieżki zawodowej, jak również profile firm zlokalizowanych na terenie strefy. Na potrzeby szkół, doradców zawodowych i uczniów strefa opracowała „wizytówki” mieleckich przedsiębiorców.

Zarządzający strefą współorganizował największe w powiecie mieleckim wydarzenie - VII Festiwal Nauki i Techniki w Mielcu. Głównym celem Festiwalu było rozbudzenie wśród uczniów zainteresowań naukowo-technicznych. Miejscem rozwijającym wyobraźnię, kreatywność i zainteresowania naukowe uczniów jest Młodzieżowa Akademia Umiejętności

Technicznych „Leonardo”, koordynowana przez Centrum Kształcenia Praktycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Mielcu (CKPiDN) i wspierana przez zarządzającego strefą. Uczniowie z MAUT „Leonardo” odnieśli liczne sukcesy w 2016 r., zdobywając tytuł mistrza i wicemistrza juniorów na Mistrzostwach Świata Modeli Kosmicznych we Lwowie oraz 13 medali podczas Mistrzostw Polski Modeli Kosmicznych rozgrywanych w lipcu 2016 r.

Na temat szkolnictwa zawodowego i rozwijania wśród młodzieży umiejętności technicznych powstał film pt. „Spełniamy marzenia”.

Ponadto we współpracy z CKPiDN w Mielcu zarządzający strefą w październiku 2016 r. zorganizował konferencję pt. „Mielec stawia na zawodowców” dotyczącą projektu współfinansowanego z RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 z działania 9.4 dotyczącego Poprawy jakości kształcenia zawodowego, realizowanego od czerwca 2016 r. do października 2019 r. Projekt zarządzany przez CKPiDN w Mielcu dedykowany jest inwestorom strefowym, dyrektorom szkół technicznych i zawodowych oraz nauczycielom. Wartość projektu to prawie 5 mln zł, środki na jego realizację zostaną przeznaczone na podniesienie jakości kształcenia zawodowego i jego dostosowanie do potrzeb rynku pracy, tym samym zapewnienie wzrostu zatrudnienia absolwentów szkół zawodowych.

Zarządzający strefą włączył się w działania promujące projekt poprzez analizowanie zgłaszanych potrzeb kadrowych inwestorów strefowych i ich oczekiwań wobec potencjalnej kadry zawodowej. W konsekwencji działań promujących projekt do udziału zgłosiło się 5 szkół ponadgimnazjalnych, w tym 1466 uczniów, z czego 771 odbędzie staże w zakładach pracy oraz 95 nauczycieli, z których 73 podejmie staże w zakładach pracy. Środki finansowe z projektu wpłyną również na poprawę warunków technicznych kształcenia zawodowego, poprzez doposażanie szkół w nowoczesny sprzęt o wartości ok. 1 mln zł.

We wrześniu 2016 r. przedstawiciel zarządzającego strefą wziął udział w kolejnej edycji eksperckiego badania pn. „Barometr zawodów”. Panel realizowany przez PUP w Mielcu, pod nadzorem WUP w Rzeszowie, dotyczył krótkookresowej prognozy zapotrzebowania na zawody sklasyfikowane wg grup zawodów na deficytowe, zrównoważone i nadwyżkowe w powiecie mieleckim.

W 2016 r. inwestorzy strefowi angażowali się w działania na rzecz rozwoju edukacji zawodowej. Podejmowane działania obejmowały:

- współpracę ze szkołami ponadgimnazjalnymi (praktyki i staże zawodowe, wizyty uczniów w zakładach pracy, szkolenia w formie warsztatów prowadzone przez ekspertów, wsparcie materialne, zawieranie/utrzymywanie umów dotyczących klas patronackich w szkołach; w ZST w Leżajsku - MTU Aero Engines, w ZSZ w Krośnie – 3 klasy objęte patronatem przez firmę Splast, w ZST w Mielcu przez Polskie Zakłady Lotnicze oraz prowadzenie dualnego zasadniczego kształcenia zawodowego przez Aesculap Chifa w Radzynie Podlaskim),
- współpracę z uczelniami wyższymi (AGH, Politechniką Rzeszowską, Wrocławską, Lubelską, Częstochowską, Śląską, Uniwersytetem Rzeszowskim, KUL-em w Lublinie, UMCS-em w Lublinie, WSIZ-em w Rzeszowie), polegającą głównie na: realizacji staży i praktyk dla studentów, organizacji wizyt studyjnych w zakładach pracy i wykładów ekspertów nt. rozwiązywania problemów spotykanych w produkcji, udostępnianiu danych przy pisaniu prac dyplomowych, wsparciu technicznym poprzez doposażanie

uczelni, współpracy w zakresie prowadzenia badań naukowych oraz prac badawczo-rozwojowych,

- podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadr oraz przyjmowanie na staże osób bezrobotnych w ramach umów zawartych przez inwestorów mieleckiej strefy z miejscowymi urzędami pracy.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Zarządzający strefą angażował się w realizację inicjatyw klastrowych związanych z inteligentnymi specjalizacjami województwa podkarpackiego, głównie lotnictwem i motoryzacją. Poprzez członkostwo w Stowarzyszeniu Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza” (status Krajowego Kluczowego Klastra) zarządzający strefą przyczynia się do promocji przemysłu lotniczego. Efektem współpracy w tym zakresie był udział w Międzynarodowych Targach Lotnictwa w Berlinie czy targach ITM Polska w Poznaniu. Podczas „ILA Berlin Air Show 2016” swoje stoisko wystawiennicze miała delegacja z województwa podkarpackiego, w ramach którego promowana była również Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. i Specjalna Strefa Ekonomiczna EURO-PARK MIELEC. W maju 2016 r. zarządzający strefą uczestniczył w zorganizowanej przez klaster konferencji pn. „Dolina Startupów” poświęconej przyszłym strategicznym działaniom Krajowego Kluczowego Klastra Dolina Lotnicza oraz możliwości wsparcia tych działań z poziomu krajowego i regionalnego, a także przy udziale międzynarodowych partnerów o światowej renomie. Obecnie w skład Stowarzyszenia wchodzi 158 podmiotów z regionu (w tym liczna grupa inwestorów strefowych), a kolejni zainteresowani przechodzą proces aplikacyjny.

Przyczyniając się do promocji motoryzacji, kolejnej inteligentnej specjalizacji woj. podkarpackiego zarządzający strefą wspiera działania podejmowane przez Klaster Wschodni Sojusz Motoryzacyjny. W kwietniu 2016 r. przedstawiciele ARP S.A., Klastra Wschodni Sojusz Motoryzacyjny oraz Klastra Przemysłowo-Naukowego „Ziemia Sanocka”, firm motoryzacyjnych województwa podkarpackiego, ośrodków naukowo-badawczych, szkolnictwa technicznego i urzędu marszałkowskiego uczestniczyli w konferencji Automotive pt. „*Motoryzacja jako perspektywiczny kierunek rozwoju województwa podkarpackiego*”. Następstwem tego spotkania była konferencja zorganizowana przez Klaster Wschodni Sojusz Motoryzacyjny przy współudziale zarządzającego strefą w grudniu 2016 r.. Partnerzy (m.in. zarządzający strefą), dyrektorzy urzędów pracy oraz przedstawiciele biznesu (Klaster zrzesza 17 członków, w tym 4 inwestorów z mieleckiej strefy – Kirchhoff Polska, SPIROFLEX, Firma Tarapata, Melex) dyskutowali o konieczności zintensyfikowania współpracy między samorządami, biznesem i edukacją w zakresie poprawy wzajemnej komunikacji i dalszego współdziałania.

W ramach realizacji działań podejmowanych na rzecz rozwoju inicjatyw klastrowych, zarządzający spotkał się z przedstawicielami Klastra Systemów Bezzałogowych oraz Klastra IT w celu omówienia planów i pomysłów na rozwój swoich organizacji oraz możliwości nawiązania współpracy.

8. Pomorska SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

W 2016 r. zarządzający strefą pomorską podjął następujące działania na rzecz szkolnictwa zawodowego:

- zorganizował konkurs „Kaizen w Szkole” dla uczniów szkół zawodowych, polegający na przygotowaniu analizy problemów zaistniałych w szkole na różnych szczeblach organizacyjnych z punktu widzenia ucznia z propozycjami doskonalenia działalności szkoły zgodnie z zasadami kaizen, a następnie dla jego zwycięzców zorganizował szkolenia w firmie Liquam w Gdańskim Parku Naukowo-Technologicznym (GPNT),
- odbył liczne spotkania, m.in. z przedstawicielami Pomorskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, Pomorskiego, Kujawsko-Pomorskiego oraz Zachodniopomorskiego Kuratorium Oświaty, Wojewódzkim Konsultantem ds. Doradztwa Zawodowego, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, a także władzami Gdańskiej Fundacji Innowacji Społecznych oraz Obszaru Metropolitalnego Gdańsk-Gdynia-Sopot w celu wypracowania bliższej współpracy w obszarze m.in. szkolnictwa zawodowego,
- wraz z IPH Toruń, PUP Toruń i Centrum Wsparcia Biznesu współorganizował Toruńskie Dni Kariery,
- zorganizował i przeprowadził konferencję pt. „*Pomorskie Perspektywy Zawodowe*” w GPNT,
- uczestniczył w posiedzeniach Gdańskiej Rady Oświatowej,
- wziął udział w Giełdzie Szkół Ponadgimnazjalnych w Gdyni „Gimnazja na Start”, podczas których przeprowadził warsztaty z autoprezentacji dla gimnazjalistów,
- w porozumieniu z Fundacją Gospodarczą w Gdyni i Powiatowym Urzędem Pracy w Gdyni przygotował wstępne założenia do projektu nazwanego roboczo „Gdyńskie Centrum Rozwoju Zawodowego”,
- przygotował założenia do konferencji w ramach X-lecia PSSE w województwie kujawsko-pomorskim,
- odbył spotkanie z wicekuratorem pomorskim w celu wypracowania wspólnego projektu podnoszącego umiejętności doradców zawodowych w szkołach (gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych). Przedmiotem rozmów był m.in. pilotaż i pozyskanie środków zewnętrznych na ten cel,
- wypracował koncepcję powołania Niepublicznej Placówki Kształcenia Ustawicznego przez PSSE przy współpracy z różnymi podmiotami, w tym Ministerstwem Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej,
- wziął udział w spotkaniu komisji oceniającej koncepcje powiatów woj. pomorskiego dot. budowy sieci szkół zawodowych,
- wraz z Wydziałem Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego przygotował założenia do projektu w ramach poddziałania 10.4.2 RPO WKP,
- współorganizował konferencję pt. „*Kujawsko-Pomorskie Perspektywy Zawodowe, X-lecie PSSE w województwie kujawsko-pomorskim*”.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

PSSE sp. z o.o. od lat uczestniczy i pomaga rozwijać najważniejsze inicjatywy klastrowe w regionie pomorskim oraz w województwach ościennych. Zarządzający zaangażowany jest w działalność następujących klastrów: Pomorskiego Klastra Edukacji, Kujawsko-Pomorskiego Klastra Rolno-Spożywczego, Bałtyckiego Klastra Ekoenergetycznego, Interizon - Pomorskiego Klastra ICT, Polskiego Klastra Morskiego, sEaNERGIA, Klastra Inżynierii Kosmicznej i Satelitarnej.

Wkład PSSE sp. z o.o., jako instytucji otoczenia biznesu, w rozwój klastrów polega na ułatwianiu dostępu do zasobów wiedzy i technologii oraz na skutecznym sieciowaniu partnerów biznesowych. Szczególne znaczenie mają wspólne działania podejmowane z Interizon - Pomorskim Klastrem ICTa, które służą ułatwieniu firmom z sektora MŚP rozpoczęcia działalności i zapewnieniu merytorycznego wsparcia na dalszym etapie ich funkcjonowania.

W 2016 r. kontynuowano prace służące rozwojowi Pomorskiego Klastra Edukacyjnego, którego koordynatorem jest PSSE sp. z o.o. Klaster ten został powołany w celu wypracowania najlepszych rozwiązań wspierających kształcenie przyszłych kadr. Ma on stanowić forum, które ułatwi współpracę firm działających w strefie ze szkołami zawodowymi, tak aby przygotowywać uczniów do pracy w konkretnych przedsiębiorstwach. W ramach przedmiotowych prac odbyło się między innymi spotkanie w celu określenia możliwości działań w ramach planowanego projektu wsparcia szkolnictwa zawodowego Pomorskiego Klastra Edukacyjnego na poziomie województwa ze strony PSSE, Fundacji Gospodarczej w Gdyni, Pomorskiej Izby Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Gdańsku.

9. Słupska SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

PARR S.A. prowadziła następujące działania w zakresie promocji edukacji, w tym szkolnictwa wyższego oraz zawodowego:

- udział w pracach w zakresie oceny koncepcji dotyczących szkolnictwa zawodowego organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego. W ramach konkursu na identyfikację koncepcji dotyczących szkolnictwa zawodowego ocenie zostały poddane 24 koncepcje organów prowadzących szkoły z całego woj. pomorskiego,
- współpraca z uczelniami wyższymi, w tym Akademią Pomorską oraz Politechniką Koszalińską przy promocji nowych kierunków kształcenia,
- organizacja przez Pracownię Automatyki, Robotyki i Systemów Wizyjnych TMA LABS w Słuskim Inkubatorze Technologicznym w Słusku w I kw. 2016 r. cyklu warsztatów dla uczniów z klasy mechatroniki z Zespołu Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słusku,
- organizacja w I kw. 2016 roku wsparcia oraz promocja targów pracy i edukacji, w tym: udział w V Targach Pracy w Człuchowie, współpraca przy organizacji przez AP III Słuskich Targów Edukacji na terenie Słuskiego Inkubatora Technologicznego (SIT), udział w II Akademickich Spotkaniach z Przedsiębiorczością na Akademii Pomorskiej (organizacja stoiska, promocja działalności PARR S.A., w tym Słupskiej SSE i SIT), wsparcie w promocji 14. Środkowopomorskich Targów Pracy Kronospan

Job Fair 2016. W targach wzięły udział firmy strefowe, w tym: Kronospan Szczecinek – inwestor Słupskiej SSE – sponsor tytularny, Elfa Manufacturing (inwestor SSSE) oraz pozostałe firmy z regionu,

- maj 2016 r. – wizyta studentów Akademii Pomorskiej z Ukrainy na terenie SIT (prezentacja działalności PARR/SSSE/SIT oraz zwiedzanie SIT), partnerstwo PARR przy organizacji przez Pomorską SSE konferencji pn. „*Pomorskie Perspektywy Zawodowe*”, która odbyła się w Gdańskim Parku Naukowo-Technologicznym,
- czerwiec 2016 r. – wsparcie Zespołu Szkół Mechanicznych i Logistycznych w Słupsku z okazji jubileuszu 70-lecia istnienia szkoły,
- sierpień 2016 r. – przekazanie do Ministerstwa Rozwoju uwag i sugestii przedsiębiorców SSSE do materiałów nt. planowanego do wprowadzenia nowego kierunku technik spawalnictwa,
- wrzesień 2016 r. – inauguracja działalności klasy patronackiej Kronospan w Zespole Szkół Technicznych w Szczecinku na kierunku technik technologii drewna,
- udział w spotkaniu organizowanym przez Departament Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowego w zakresie próby wypracowania modelu porozumienia na rzecz rozwoju pomorskiego szkolnictwa zawodowego. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele stref z Pomorza, WUP, pracodawcy Pomorza, Agencji Rozwoju Pomorza Invest in Pomerania oraz Centrum Edukacji Nauczycieli,
- październik 2016 r. – uruchomienie na potrzeby słupskich przedsiębiorców (w tym Słupskiej SSE) przez Zespół Szkół Budowlanych i Kształcenia Ustawicznego w Słupsku dla pracodawców i ich pracowników bezpłatnego kursu zawodowego w kwalifikacji M.19 - użytkowanie obrabiarek skrawających CNC. Do współpracy zgłosiły się firmy Słupskiej SSE,
- listopad 2016 r. – podpisanie umowy na realizację projektu pn. „*Rozwój systemu kształcenia o profilu praktycznym w ramach Słupskiego Ośrodka Akademickiego (skrót: SOA)*”, pozwalający stworzyć ofertę wychodzącą naprzeciw potrzebom rynku pracy. Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. jest partnerem tego projektu. Łączna wartości projektu wynosi 19,4 mln zł, z dofinansowaniem w kwocie 16,5 mln zł z funduszy UE w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego na lata 2014-2020. Specjalności inżynierskie, które już od roku akademickiego 2017/2018 poszerzą ofertę edukacyjną AP to: materiałoznawstwo, programowanie w robotyce i automatyce, programowanie aplikacji mobilnych i internetowych, odnawialne źródła energii, przyrodnicze zarządzanie przestrzenią miejską, gospodarka komunalna i wodno-ściekowa. W ramach projektu SOA zostaną uruchomione oprócz ww. specjalności inżynierskich również nowe specjalności w trzech obszarach oczekiwanych przez gospodarkę subregionu: Inteligentne Technologie (ochrona cyberprzestrzeni, cybermedia, cyberzagrożenia, analiza danych w Business Intelligence), Energetyka i Środowisko (ekoenergetyka, biomonitoring i zrównoważony rozwój) oraz Turystyka i Zdrowie (fizjoterapia w medycynie uzdrowiskowej, rehabilitacja w opiece geriatrycznej). Na realizację SOA PARR S.A. przeznaczył majątek o wartości 6 mln zł likwidowanej Wyższej Hanzeatyckiej Szkoły Zarządzania, która została skonsolidowana z Akademią Pomorską,

- listopad 2016 r. – podpisanie umowy o współpracy między PARR S.A. a miastem Słupsk (organem prowadzącym Zespół Szkół Budowlanych i Kształcenia Ustawicznego) w zakresie udziału w cyklicznych zajęciach, prowadzonych na Pracowni Odnawialnych Źródeł Energii w Słupskim Inkubatorze Technologicznym, przez uczniów dwóch klas na kierunku technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej (klasa III i IV) w roku szkolnym 2016/2017,
- listopad 2016 r. – udział PARR S.A. w Targach Edukacji i Pracy „Do Kariery”, które zorganizował Zespół Szkół Agrotechnicznych ze Słupska im. Władysława Reymonta. Wydarzenie to zostało zorganizowane i przeprowadzone w ramach Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości. Zarządzający strefą przekazał uczniom informacje nt. specjalistycznych szkoleń w ramach pracowni OZE oraz Automatyki, Robotyki i Systemów Wizyjnych,
- listopad 2016 r. – uroczysta inauguracja roku akademickiego zamiejscowego Wydziału Przemysłu Drzewnego Politechniki Koszalińskiej w Szczecinku. Wydział zamiejscowy został uruchomiony dzięki staraniom partnerów i porozumieniu podpisanemu w czerwcu 2015 r. z Politechniką Koszalińską a Kronospan Szczecinek, miastem Szczecinek, powiatem szczecineckiemu i PARR S.A.,

Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. skupia swoje działania na doskonaleniu i podwyższaniu kompetencji kapitału ludzkiego w ramach Słupskiego Inkubatora Technologicznego, działającego na terenie strefy słupckiej. SIT to nowoczesne zaplecze dla rozwoju innowacyjnych technologii, a także jedyne w tej części Pomorza profesjonalne Centrum Szkoleniowo-Konferencyjne. W SIT działają pracownie specjalistyczne: Automatyki, Robotyki i Systemów Wizyjnych oraz Odnawialnych Źródeł Energii, zapewniające rozwój proinnowacyjnych usług i wsparcie w zakresie wykorzystania rozwiązań ekoenergetycznych. SIT stworzył bogatą ofertę szkoleniową, oferując praktyczne oraz specjalistyczne szkolenia i warsztaty, będące odpowiedzią na zapotrzebowanie przedsiębiorców, ich pracowników, ale także samorządów, uczniów, studentów, nauczycieli i osób fizycznych. W stałej ofercie są szkolenia komputerowe, szkolenia z projektowania i montażu instalacji fotowoltaicznych, efektywności energetycznej oraz marketingowe. PARR S.A. w 2016 r. zdobył akredytację Urzędu Dozoru Technicznego jako ośrodek szkoleniowy dla instalatorów OZE. Ponadto oferta jest rozbudowywana o szkolenia rozwijające kompetencje miękkie – takie jak komunikacja, zarządzanie sobą w czasie, kreowanie marki, coaching biznesowy, umiejętność wywierania wpływu na ludzi oraz efektywnego i bezpiecznego korzystania z social mediów w biznesie.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Zarządzający prowadzi bieżącą współpracę z klastrami: Szczecineckim Klastrem Drzewno-Meblowym, m.in. w zakresie organizacji Dni Otwartych dla Młodzieży, promocji działalności klastra, w tym pozyskania inwestorów do klastra, Klastrem Logistyczno-Transportowym Północ-Południe oraz Klastrem „Interizon”.

W maju 2016 r. PARR S.A. uczestniczyła w IV Kronoevent w Szczecinku organizowanym przez inwestora Słupskiej SSE Kronospan Szczecinek w ramach Szczecineckiego Klastra Meblowego (SKM). We wrześniu miała miejsce inauguracja działalności firmy Tvilum Poland, która podjęła działalność w branży meblowej na terenie Szczecineckiego Klastra

Meblowego. Inwestor z kapitałem duńskim planuje inwestycje na poziomie 6 mln euro oraz zatrudnienie ponad 80 osób. Ma on prowadzić produkcję mebli do samodzielnego montażu.

We wrześniu 2016 r. Firma Handlowo-Usługowa Wojciech Grześkowiak, która planuje inwestycję w ramach SKM, otrzymała wsparcie w ramach RPO Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 na tworzenie nowych miejsc pracy w Specjalnej Strefie Włączenia. Firma planuje inwestycje na poziomie 7,5 mln zł (zakup linii technologicznej do produkcji formatek meblowych z płyt drewnopochodnych), z czego 3,4 mln to dofinansowanie. Inwestor planuje zatrudnić 31 osób.

W październiku 2016 r. podczas uroczystej gali w Ministerstwie Rozwoju nastąpiło nadanie tytułu klastra kluczowego dla Klastra Logistyczno-Transportowego Północ-Południe, w którym PARR S.A. jest partnerem.

10. SSE „Starachowice”

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

SSE „Starachowice” S.A. należy do inicjatorów – założycieli Świętokrzyskiego Klastra Edukacji Zawodowej (ŚKEZ), który rozpoczął swoją działalność w kwietniu 2015 r. i obecnie liczy 52 podmioty, wśród nich 11 placówek oświatowych, 20 przedsiębiorstw, 7 jednostek samorządu terytorialnego, 14 instytucji około biznesowych.

ŚKEZ stara się konsekwentnie realizować wyznaczone cele, czyli m.in. łączy potencjał gospodarczy, edukacyjny i naukowy na rzecz kształcenia zawodowego i lokalnych rynków pracy, czy działa na rzecz zwiększenia dostępności uczniów do praktyk realizowanych w rzeczywistych warunkach pracy przedsiębiorcy.

Dzięki wsparciu strefy w roku szkolnym 2015/2016 powstały dwie klasy patronackie, w których uczniowie kształcą się w systemie dualnym, w partnerstwie z przedsiębiorcami. Klasy utworzyli w Starachowicach – MAN Bus, Zespół Szkół Zawodowych nr 3, Starostwo Powiatowe w Starachowicach oraz SSE „Starachowice” S.A. Klasa liczy 16 uczniów, którzy kształcą się w zawodzie elektromechanik pojazdów samochodowych. Proces kształcenia przebiega w taki sposób, aby w maksymalny sposób umożliwić młodzieży zdanie egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz egzaminu Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej. Z kolei w Ostrowcu Świętokrzyskim klasa powstała przy udziale CELSA Huta Ostrowiec, Zespołu Szkół nr 3, Starostwa Powiatowego w Ostrowcu Świętokrzyskim oraz SSE „Starachowice” S.A. W klasie kształcą się 37 uczniów w zawodzie technik mechatronik.

W roku szkolnym 2016/2017 kontynuowana jest nauka w klasach patronackich CELSA Huta Ostrowiec oraz MAN Bus, a w tej ostatniej kształcą się kolejnych 16 uczniów w zawodzie elektromechanik. Kolejna klasa patronacka powstała w Starachowicach, gdzie w zawodzie operator obrabiarek skrawających kształcą się 16 uczniów pod patronatem firm: STARPOL II oraz PERFOPOL, przy współpracy Starostwa Powiatowego w Starachowicach i SSE „Starachowice” S.A.

W 2016 r. zarządzający strefą włączył się aktywnie w promowanie przedsiębiorczości, innowacyjności i kształcenia zawodowego wśród uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych oraz ich rodziców. SSE jest członkiem Grupy Konsultacyjnej ds. Szkolnictwa Zawodowego, działającej w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej

„Lagging Regions”. Jej głównym celem jest określenie barier hamujących rozwój gospodarczy regionu oraz opracowanie działań, które przyspieszyłyby proces wyrównywania różnic w poziomie rozwoju między regionami słabiej rozwiniętymi (w Polsce to Świętokrzyskie i Podkarpacie), a resztą Unii Europejskiej. Spotkania odbywają się w gronie przedstawicieli Banku Światowego, władz samorządowych, szkół zawodowych, instytucji oświatowych i otoczenia biznesu, a także firm. Efektem prowadzonych konsultacji będą raporty sporządzone przez Bank Światowy, które trafią do Ministerstwa Rozwoju i Komisji Europejskiej. Na podstawie tych dokumentów i zawartych w nich rekomendacji zostaną wprowadzone modyfikacje dotyczące wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego pod kątem jak najlepszego dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb przedsiębiorców. Efektem pracy grupy będzie przygotowanie pilotażowego projektu Work-Based Learning – wsparcie kształcenia w miejscu pracy w województwie świętokrzyskim, w zakresie wdrożenia kształcenia w środowisku pracy, który będzie realizowany najprawdopodobniej w czterech powiatach województwa świętokrzyskiego, w tym w powiecie starachowickim. SSE „Starachowice” S.A. jest uczestnikiem i współorganizatorem ww. prac.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

SSE „Starachowice” S.A. prowadzi aktywną działalność w krajowych i międzynarodowych instytucjach zrzeszających przedsiębiorców. W 2016 r. dołączyła do Brytyjsko-Polskiej Izby Handlowej. Jest również członkiem Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Staropolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej.

Specjalna Strefa Ekonomiczna „Starachowice” S.A. jest współzałożycielem Świętokrzyskiego Klastra Metalowego „METAL-CAST”. Celem istnienia klastra jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw branży metalowo-odlewniczej, poprzez stworzenie platformy współpracy wzajemnej oraz współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi i instytucjami otoczenia biznesu. Członkowie klastra prowadzą prace badawczo-rozwojowe, promują intensywne wzajemne kontakty, korzystają ze wspólnego zaplecza technologicznego, wymieniają wiedzę i doświadczenia, tworzą sieci powiązań.

11. Suwalska SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

W 2016 r. zarządzający Strefą w ramach działań związanych ze szkolnictwem zawodowym uruchomił dwa nabory wniosków o przyznanie stypendium Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Łącznie przyznano 23 stypendia uczniom szkół zawodowych i technikum, zlokalizowanych w miastach – akcjonariuszach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., tj.: w Suwałkach, Ełku i Gołdapi.

Celem podejmowania wspólnych działań i wsparcia finansowego spełniania aspiracji edukacyjnej uczniów, podpisano porozumienia z następującymi placówkami oświatowymi:

- Zespół Szkół Technicznych w Suwałkach,
- Zespół Szkół nr 6im. Karola Brzostowskiego w Suwałkach,
- Zespół Szkół Zawodowych w Gołdapi,
- Zespół Szkół Mechaniczno – Elektrycznych w Ełku.

Zarząd Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej podpisał z miastem Suwałki porozumienie o współpracy w zakresie zmian w szkolnictwie zawodowym, dostosowując je

do potrzeb lokalnego rynku pracy. Strefa brała również udział w działaniach na rzecz tworzenia Polityki Oświatowej Samorządu Terytorialnego (POST) na terenie miasta Elk i powiatu elckiego.

W końcu 2016 r. podjęto współpracę z Podlaskim Kuratorium Oświaty, mającą na celu organizację konferencji dotyczącej reformy systemu edukacji, a szczególnie zmian w systemie kształcenia zawodowego. Konferencja ma być polem do dyskusji o współpracy szkół zawodowych, organów prowadzących, organu nadzoru i przedsiębiorców o możliwości współpracy w nowym modelu kształcenia zawodowego.

Przedstawiciele zarządzającego strefą uczestniczyli w spotkaniach z osobami i organizacjami mającymi wpływ na kształt edukacji zawodowej. Odbyło się m.in. spotkanie z Minister Edukacji Narodowej Anną Zalewską dotyczące zmian w systemie edukacji oraz z przedstawicielami delegacji realizującej projekt „Edutronix” w ramach programu Erasmus +. O konieczności zmian w systemie kształcenia oraz oczekiwaniach przedsiębiorców strefy w tej dziedzinie informowano również w trakcie nagrań radiowych czy telewizyjnych.

Spółka zarządzająca strefą wspierała finansowo inicjatywy promujące zawodową ścieżkę edukacyjną oraz przedsiębiorczość, m.in. „Pokaż swoje umiejętności: zawód to klucz do sukcesu”, „Twój start-up – Twoja Przyszłość”. Uczestniczyła również w tworzeniu Akademickiego Biura Karier przy Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. należy do trzech organizacji klastrowych:

- Klaster Obróbki Metali,
- Grajewski Klaster Przemysłowy,
- Polish Wood Cluster.

Klaster Obróbki Metali istnieje od 2006 r. i powstał z inicjatywy ówczesnego Centrum Promocji Podlasia (aktualnie Centrum Promocji Innowacji i Rozwoju), który skupia ok. 60 podmiotów, jednostek badawczo-rozwojowych, instytucji z otoczenia biznesu (pochodzące z północno-wschodniego regionu Polski) działających w branży obróbki metali. Klaster realizuje projekty badawcze, eksportowe, edukacyjne, informatyczne, inwestycyjne i promocyjne. W roku 2016 Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna otrzymała tytuł partnera strategicznego klastra.

Grajewski Klaster Przemysłowy działa od 2012 r. Jego członkami są m.in.: Spółdzielnia Mleczarską MLEKPOL, Centrum Promocji Innowacji i Rozwoju z siedzibą w Białymstoku, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach. Osią działalności klastra jest wsparcie podlaskich przedsiębiorców reprezentujących branże przemysłowe i pokrewne poprzez tworzenie platformy transferu wiedzy, technologii i rozwiązań innowacyjnych. Ważnym punktem działalności Grajewskiego Klastra Przemysłowego jest współpraca z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego.

Polish Wood Cluster jest podmiotem strategicznym dla Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej ze względu na szczególne znaczenie branży drzewnej, która jest tradycyjna dla północno-wschodniej Polski. Jest on koordynowany przez Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości sp. z o.o. Członkami klastra jest ok. 90 podmiotów. Głównymi zadaniami

klastra są: integracja i reprezentowanie interesów wspólnych dla przedsiębiorstw branży drzewnej, działalność badawczo-rozwojowa, opracowanie i wdrażanie rozwiązań innowacyjnych, kształcenie pracowników dla przedmiotowej branży oraz promocja.

12. Tarnobrzaska SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego oraz na rzecz rozwoju klastrów

Oddział Tarnobrzeski Agencji Rozwoju Przemysłu S.A. od 2015 r. prowadzi działania w zakresie współpracy ze szkołami zawodowymi i uczelniami. W 2015 r. został powołany Klastr Edukacji Zawodowej przy TSSE EURO-PARK Wisłosan. Członkami Klastra są przedstawiciele samorządów, instytucji otoczenia biznesu oraz szkół zawodowych i uczelni. W ramach działalności klastra w pierwszym etapie oszacowano potencjał edukacyjny w głównych podstrefach TSSE.

Zarządzający Tarnobrzeską SSE zainicjował powstanie klas patronackich dla przedsiębiorców, m.in. dla firmy Seron w Stalowej Woli, utworzenie klasy patronackiej wraz z nowym kierunkiem: technik technologii szkła dla firmy Pilkington i Scholglass. Blisko współpracuje z Centrum Edukacji Zawodowej w Stalowej Woli, Zespołem Szkół nr 2 w Nowej Dębie, Zespołem Szkół w Gorzycach oraz Regionalnym Centrum Edukacji Zawodowej w Nisku. W ramach klastra zarządzający współpracuje z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Tarnobrzegu, z którą co roku konsultuje tworzenie nowych kierunków o profilu praktycznym. Zarządzający strefą uczestniczy w działaniach promujących szkolnictwo zawodowe. W 2016 r. TSSE była organizatorem międzypowiatowego konkursu dla gimnazjalistów pn. „*Jak to jest zrobione?*”. Jest również partnerem w dniach otwartych szkół zawodowych (CEZ w Stalowej Woli, ZS nr 2 w Nowej Dębie). Uczestniczy w spotkaniach z rodzicami gimnazjalistów, promując szkolnictwo zawodowe oraz jego nowe kierunki. Takim przykładem jest utworzenie kierunku „technik technologii szkła” na potrzeby jednego z inwestorów.

Zarządzający na bieżąco uczestniczy w krajowych i regionalnych wydarzeniach dotyczących rynku pracy oraz kształcenia zawodowego. Integruje też działania na linii gimnazja – szkoła zawodowa – pracodawca, czego przykładem jest porozumienie o współpracy pomiędzy TSSE, Gimnazjum nr 2 w Stalowej Woli oraz Centrum Edukacji Zawodowej w Stalowej Woli, które jest partnerem firmy Uniwheels.

Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. jako zarządzający TSSE jest członkiem klastra motoryzacyjnego East Automotive Alliance od 29 stycznia 2016 r. Do firm założycieli klastra należą firmy strefowe, m.in.. Federal Mogul, Uniwheels oraz Pilkington Automotive Poland należący do japońskiego koncernu NSG Group. Jednym z głównych zadań klastra jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi branży motoryzacyjnej na terenie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem makroregionu Polski Wschodniej.

W najbliższej przyszłości TSSE planuje, aby część działań skoordynować z działalnością Klastra Automotive z uwagi na to, że motoryzacja jest „inteligentną specjalizacją” woj. podkarpackiego. Branża ta zgłasza stałe zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników w perspektywie kilku najbliższych lat.

13. Wałbrzyska SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego i na rzecz rozwoju klastrów

Wałbrzyska SSE „INVEST-PARK” jest niezmiennie liderem Klastra Edukacyjnego „INVEST in EDU”, który w 2016 r. został objęty honorowym patronatem przez Wicepremiera, Ministra Rozwoju i Finansów Mateusza Morawieckiego. W klastrze działa blisko 100 podmiotów: przedsiębiorcy, szkoły, powiatowe i gminne jednostki samorządu terytorialnego, instytucje okołobiznesowe.

Od stycznia 2016 r. uruchomiono klasę patronacką Lowara Vogel Polska w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Strzelinie, w której młodzież kształci się w zawodzie technik mechanik. Od stycznia 2016 r. działa również klasa patronacka KPM Meble Kłodzko w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Kłodzku na kierunku tapicer/krawiec.

W 2016 r. zorganizowano 6 istotnych wydarzeń, w których łącznie uczestniczyło prawie 700 osób:

- 8 kwietnia 2016 r. odbyło się IV spotkanie robocze Klastra Edukacyjnego „INVEST in EDU”, podczas którego zostały omówione tematy związane z możliwością pozyskania środków na rozwój kształcenia zawodowego oraz kwestia powołania grupy roboczej odpowiedzialnej za propozycje zmian w systemie oświaty,
- 18-19 kwietnia 2016 r. zorganizowano pierwszą edycję „Rajdu po Strefie”. Wydarzenie miało zainteresować młodzież gimnazjalną kierunkami technicznymi oraz wskazać możliwości zatrudnienia w firmach strefowych. Uczestnicy mieli możliwość zwiedzić firmy strefowe działające w Wałbrzychu: Toyota Motor Manufacturing Poland, Faurecia (zakład Akcesoria oraz Mechanizmy), Quin, Tristone oraz Ronal. Młodzież podzielona na grupy uczestniczyła ponadto w cyklu warsztatów prowadzonych przez pracowników WSSE „INVEST-PARK” oraz Politechnikę Wrocławską,
- 10 maja 2016 r. odbyło się uroczyste podsumowanie „Rajdu po Strefie” oraz V spotkanie przedstawicieli klastra edukacyjnego, podczas którego omówiono propozycje zmian w systemie kształcenia zawodowego i technicznego. Przedstawiciele klastra zaprezentowali Minister Edukacji Narodowej Annie Zalewskiej, wypracowany przez grupę roboczą wkład merytoryczny do zapowiadanych zmian w systemie szkolnictwa zawodowego,
- 24 czerwca 2016 r. zorganizowano konferencję *Kształcenie zawodowe dla rynku pracy*. Podczas wydarzenia Minister Edukacji Narodowej Anna Zalewska przy udziale Wicepremiera, Ministra Rozwoju i Finansów Mateusza Morawieckiego, przedstawiła system kompleksowych zmian kształcenia w szkolnictwie zawodowym. Wicepremier omówił natomiast założenia dla finansowego wsparcia systemu kształcenia zawodowego,
- 16 września 2016 r. odbyło się VI spotkanie Klastra Edukacyjnego „INVEST in EDU”, w trakcie którego omówiono m.in. problematykę tworzenia klas patronackich i zawierania umów o współpracy pomiędzy szkołami i przedsiębiorstwami oraz możliwości i zasady realizacji zajęć praktycznych, praktyk zawodowych i staży przez uczniów i pracowników młodocianych, a także kwestie ich zatrudniania,
- 19 października 2016 r. zorganizowano spotkanie podsumowujące powstanie Wałbrzyskiego Systemu Doradztwa Zawodowego, który powstał z inicjatywy WSSE „INVEST-PARK” oraz Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu. Opracowany dokument ma

za zadanie usprawnić pracę osób odpowiedzialnych za szkolnictwo zawodowe i dalszą ścieżkę edukacyjną młodzieży, dzięki m.in. gotowym scenariuszom lekcji. Należy także zaznaczyć, że powstała Wałbrzyska Sieć Doradców Zawodowych, która ma na celu współpracę oraz wymianę doświadczeń pomiędzy nauczycielami i doradcami zawodowymi szkół gimnazjalnych, średnich, zawodowych oraz technicznych.

Ponadto w 2016 r. podjęto następujące działania mające przede wszystkim na celu promocję szkolnictwa branżowego i lokalnego rynku pracy:

- zorganizowano w Zespole Szkół Mechanicznych im. L. Waryńskiego w Bolesławcu spotkanie dla dyrektorów szkół gimnazjalnych oraz doradców zawodowych poświęcone promocji kształcenia zawodowego,
- uczestniczono w zorganizowanym przez Burmistrza Szprotawy spotkaniu biznesowym początkującym działania gminy mające na celu promocję kształcenia zawodowego w szkołach gimnazjalnych,
- uczestniczono w XII Targach Szkół Ponadgimnazjalnych w Świdnicy, podczas których zaprezentowano aktualne dane o strefie oraz informacje o zapotrzebowaniu na pracowników w firmach funkcjonujących w wałbrzyskiej strefie,
- zorganizowano konferencję prasową w siedzibie WSSE „INVEST-PARK” z udziałem Minister Edukacji Narodowej Anny Zalewskiej dotyczącą planowanej reformy edukacji oraz szkolnictwa zawodowego,
- wydano broszurę informacyjną o rekrutacji do szkół ponadgimnazjalnych – „Informator dla gimnazjalisty” (powiat kłodzki, Żąbkowice Śląskie),
- zorganizowano pobyt uczniów gimnazjum z Boguszowa-Gorc w siedzibie WSSE „INVEST-PARK”, a następnie wizytę studyjną w fabryce Toyota Motor Manufacturing Poland,
- zorganizowano dla uczniów z Zespołu Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Wałbrzychu warsztaty pn. „Młynarz nie tylko zawód naszych dziadków”,
- przygotowano wkład merytoryczny do Wałbrzyskiego Systemu Doradztwa Zawodowego,
- zorganizowano spotkania grup roboczych, których efektem było przygotowanie propozycji zmian w systemie kształcenia zawodowego,
- uczestniczono w Konferencji Doradców Zawodowych Powiatu Dzierżoniowskiego w ramach VIII Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery, podczas którego omówiono m.in. fundamentalne zasady dotyczące powstawania klas patronackich,
- uczestniczono w konferencji „Robota dla ROBOTA – czyli jak zaplanować karierę zawodową w dobie nowych technologii”. Członek Zarządu omówił działania Klastra Edukacyjnego „INVEST in EDU”,
- podjęto działania na rzecz powołania Rady Klastra Edukacyjnego „INVEST in EDU”.

14. Warmińsko-Mazurska SSE

Działania w zakresie szkolnictwa zawodowego

Warmińsko-Mazurska SSE S.A. podejmowała działania na rzecz promocji, rozwoju i doskonalenia szkolnictwa zawodowego oraz dostosowania oferty szkół zawodowych do potrzeb rynku. Prowadzona jest współpraca z Warmińsko-Mazurskim Kuratorem Oświaty,

samorządami terytorialnymi, szkołami średnimi oraz firmami w zakresie realizacji działań związanych z rozwojem szkolnictwa zawodowego, ale przeszkodą w ich realizacji jest brak pieniędzy. Problem, który występuje w tym obszarze, to zachęcenie uczniów gimnazjów, a zwłaszcza ich rodziców do tego, aby jako kierunek dalszego kształcenia wybrali właśnie szkołę zawodową. Z tych powodów uzdrowienie edukacji zawodowej wymaga wielu nakładów pieniężnych oraz czasu i współdziałania wielu różnych podmiotów z odmiennych, czasami nierozumiejących się sfer.

Najważniejsze inicjatywy w obszarze szkolnictwa zawodowego:

- 22 czerwca odbyła się konferencja „Zrozumieć programowanie – wsparcie nauki programowania w edukacji formalnej”, zorganizowana przez Warmińsko-Mazurskiego Kuratora Oświaty i objęta patronatem Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. Podczas tego wydarzenia W-M SSE S.A. przedstawiła m.in. efekty działalności Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., a także plany spółki dotyczące rozwoju szkolnictwa zawodowego w województwie,
- 12 września 2016 r. Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A., Kuratorium Oświaty w Olsztynie oraz Alnea podpisały Umowę o partnerstwie na rzecz realizacji Programu Wspomagania Uczniów w Wyborze Zawodu „Laboratorium”. Do udziału w Programie zostały zaproszone firmy oraz gminy powiatu olsztyńskiego. Podczas spotkania inauguracyjnego Program deklaramentem przystąpienia złożyli: Tymbark, Michelin, Europrofil, OZ Graf, Alnea, Flexlink, Lasy Państwowe, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Olsztynie, gmina Dobre Miasto, gmina Dywity, gmina Gietrzwałd, gmina Jeziorany, gmina Kolno, gmina Purda, gmina Stawiguda, gmina Świątki. Pilotażowy Program Wspomagania Uczniów w Wyborze Zawodu „Laboratorium” skierowany jest do uczniów gimnazjów powiatu olsztyńskiego. Głównym celem Programu jest umożliwienie młodzieży poznania naturalnego środowiska pracy poprzez wizyty w przedsiębiorstwach, a tym samym nabycie wiedzy o różnych zawodach. Drugim ważnym aspektem jest możliwość dostosowania kształcenia do potrzeb pracodawców. Do Programu przystąpiło 14 firm, 15 szkół z terenu powiatu olsztyńskiego oraz 12 samorządów terytorialnych. W ramach realizacji Programu do końca 2016 r. zrealizowanych zostało 11 wizyt młodzieży w zakładach pracy (m.in. Alnea, Tymbark-MWS Oddział w Olsztynku, Agrochem, Zakłady Metalowe ERKO), w których wzięło udział ok. 284 uczniów. W listopadzie 2016 r. na stronie internetowej SSE uruchomiono zakładkę związaną z realizacją Programu „Laboratorium”,
- 14 września 2016 r. Prezes Zarządu Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. – Grzegorz Smoliński oraz Warmińsko-Mazurski Kurator Oświaty, – Krzysztof Marek Nowacki, podpisali porozumienie o współpracy. Współpraca pomiędzy stronami porozumienia ma na celu m.in.: zapewnienie spójnych, wzajemnie uzupełniających się działań na rzecz rozwoju kształcenia zawodowego na Warmii i Mazurach, upowszechnianie i rozwój współpracy szkół i pracodawców w zakresie kształcenia zawodowego, upowszechnianie i rozwój kształcenia ustawicznego, niezbędnego w warunkach współczesnego rozwoju nauki, techniki i technologii z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy. Kształcenie musi być silnie powiązane z potrzebami pracodawców w zakresie kwalifikacji. Należy je uczynić odpowiednim

do rynku pracy, angażując przedsiębiorstwa nie tylko poprzez partnerstwa, lecz również poprzez zwiększanie ich udziału na każdym etapie ścieżki edukacyjnej młodzieży. Dla przedsiębiorców skupionych w Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej właśnie pracownicy z kompetencjami zawodowymi są najbardziej pożądaną grupą. Z tego powodu jednym z celów strefy jest animowanie działań przyczyniających się do rozwijania tej sfery. Podpisanie porozumienia o współpracy pomiędzy Warmińsko-Mazurskim Kuratorium Oświaty a Warmińsko-Mazurską Specjalną Strefą Ekonomiczną S.A. jest kolejnym krokiem w celu zapewnienia spójnych działań na rzecz rozwoju kształcenia zawodowego na terenie Warmii i Mazur, upowszechnienia i rozwoju współpracy szkół i pracodawców oraz promocji kształcenia ustawicznego,

- 29 września 2016 r. w Kętrzynie zawarto porozumienie o współpracy na rzecz rozwoju szkolnictwa zawodowego. Zostało ono podpisane przez siedem podmiotów, które działając w różnych sferach postawiły sobie za cel wspieranie współpracy szkół zawodowych oraz przedsiębiorców. Porozumienie podpisali: Grzegorz Smoliński – Prezes Zarządu Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A., Wojciech Cybulski – Warmińsko-Mazurski Wicekurator Oświaty, Ryszard Henryk Niedziółka – Starosta Kętrzyński, Michał Jerzy Krasiński – Wicestarosta Kętrzyński, Irena Hadziewicz – Dyrektor Zespołu Szkół im. Marii Curie Skłodowskiej w Kętrzynie, Marek Moszyk – Dyrektor Powiatowego Centrum Edukacyjnym w Kętrzynie, Andrzej Lewandowski – Dyrektor Zespołu Szkół im. Macieja Rataja w Reszlu, Ewa Jakubiec – Dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. św. Jana Pawła II w Kętrzynie. Współpraca pomiędzy stronami porozumienia ma między innymi na celu: zapewnienie spójnych, wzajemnie uzupełniających się działań na rzecz rozwoju kształcenia zawodowego dostosowanego do potrzeb pracodawców, lokalnego rynku pracy oraz nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki, upowszechnienie oraz rozwój współpracy szkół i pracodawców w kształceniu zawodowym oraz zwiększenie ich zaangażowania w praktyczną naukę zawodu; promocję oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku szkolnictwa zawodowego w społeczeństwie, zwłaszcza wśród młodzieży i rodziców,
- W-M SSE S.A. była organizatorem lub współorganizatorem szeregu spotkań z samorządowcami oraz dyrektorami szkół średnich dotyczące dopasowania kształcenia zawodowego do potrzeb pracodawców.

Działania na rzecz rozwoju klastrów

Kontynuowane są działania związane z funkcjonowaniem Warmińsko-Mazurskiego Klastra Edukacyjnego jako podmiotu, który stymuluje współpracę pomiędzy szkołami, przedsiębiorstwami, administracją, stowarzyszeniami, fundacjami, placówkami edukacyjnymi, doradcami zawodowymi oraz innymi zainteresowanymi instytucjami, w celu wsparcia i rozwoju kształcenia zawodowego, które powinno być dostosowane do potrzeb pracodawców oraz rynku pracy. Z inicjatywy zarządzającego przeprowadzono rozmowy w sprawie Klastra Edukacyjnego z przedstawicielami: Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie, Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, przedsiębiorcami

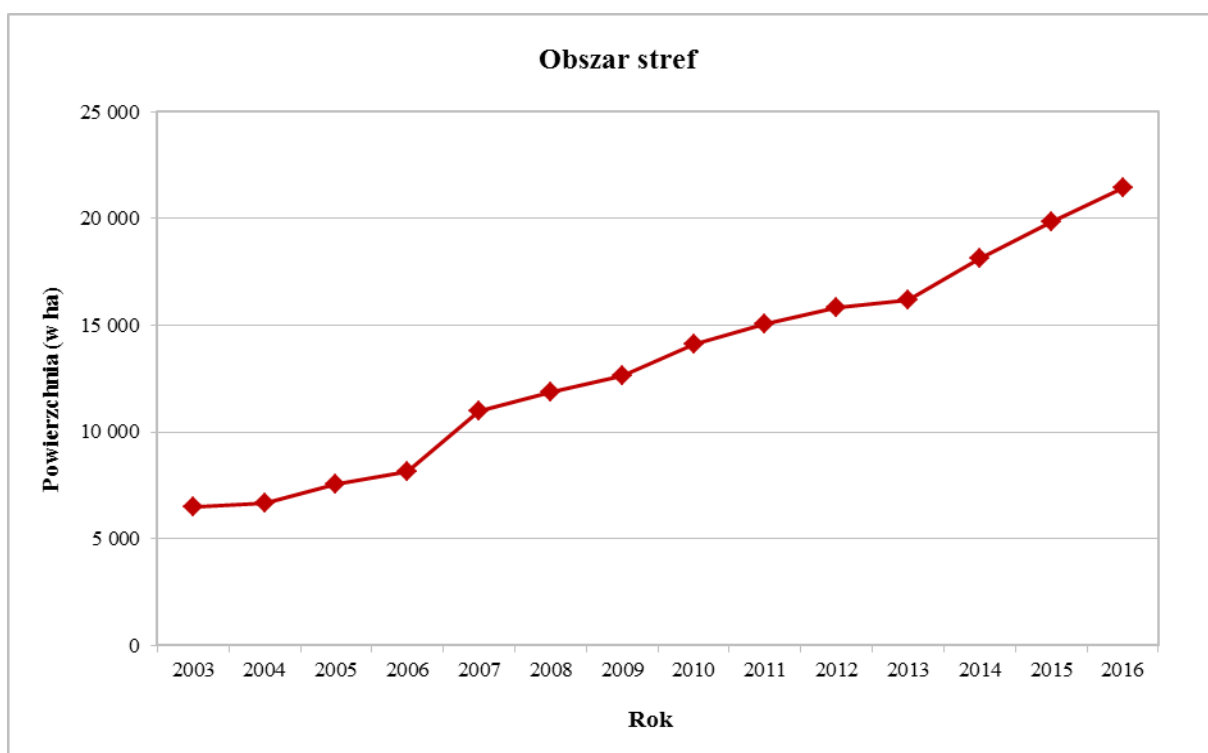
działającymi na terenie Warmińsko-Mazurskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, jak i szkołami zawodowymi.

Podsumowanie

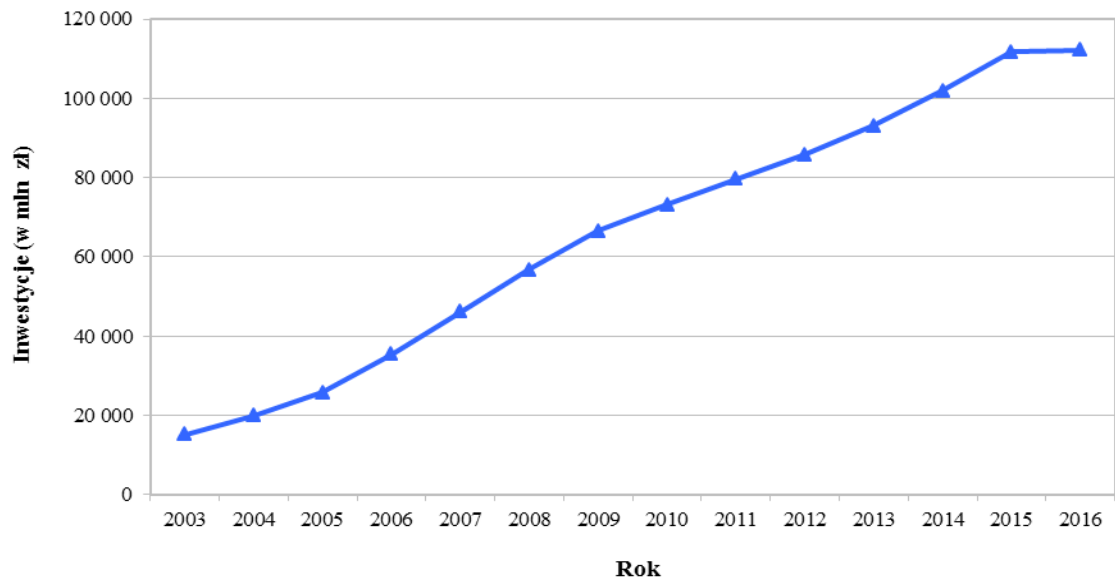
Rok 2016 charakteryzował się niższą dynamiką niektórych zmiennych opisujących efekty funkcjonowania specjalnych stref w porównaniu z 2015 r., w szczególności dynamiką nakładów inwestycyjnych i dynamiką nowych miejsc pracy. W dużej mierze wynika to z faktu, że wygasły 94 zezwolenia na działalność w strefie katowickiej i suwalskiej w związku z upływem terminu, na jaki zostały udzielone. W konsekwencji w sprawozdawczości obejmującej przedsiębiorców posiadających ważne zezwolenia wg stanu na koniec 2016 r. liczba nowych miejsc pracy zmniejszyła się o blisko 23,2 tys., podczas gdy spółki te nadal prowadzą działalność i zatrudniają pracowników. Wartości kapitału zainwestowanego na terenie ww. stref zmniejszyła się z tego powodu o prawie 12,7 mld zł.

Liczba nowych zezwoleń wydanych w 2016 r. była wyższa o 17,9% w stosunku do 2015 r. Dynamika zatrudnienia utrzymała się na poziomie zbliżonym do wielkości z 2015 r.

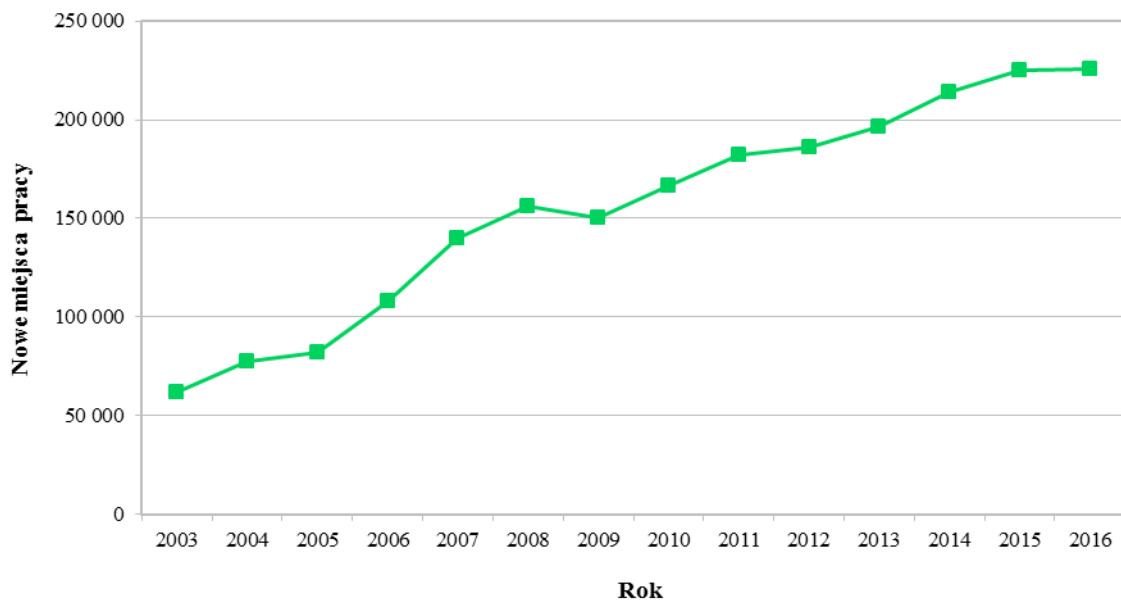
Na poniższych wykresach przedstawiono zmiany obszaru stref, wielkości poniesionych przez przedsiębiorców nakładów inwestycyjnych i liczbę utworzonych nowych miejsc pracy w latach 2003–2016.

Wartość inwestycji

Liczba nowych miejsc pracy

Mapa specjalnych stref ekonomicznych w Polsce

Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce

Legenda:

- ▶ - Kamienogórska SSE
- - Katowicka SSE
- - Kostryńsko-Słubicka SSE
- ▲ - Krakowska SSE
- ▴ - Legnicka SSE
- ▵ - Łódzka SSE
- - Mieiecka SSE
- ▲ - Pomorska SSE
- - Słupska SSE
- - Starachowicka SSE
- - Suwałska SSE
- - Tarnobrzaska SSE
- - Wałbrzyska SSE
- ▴ - Warmińsko-Mazurska SSE